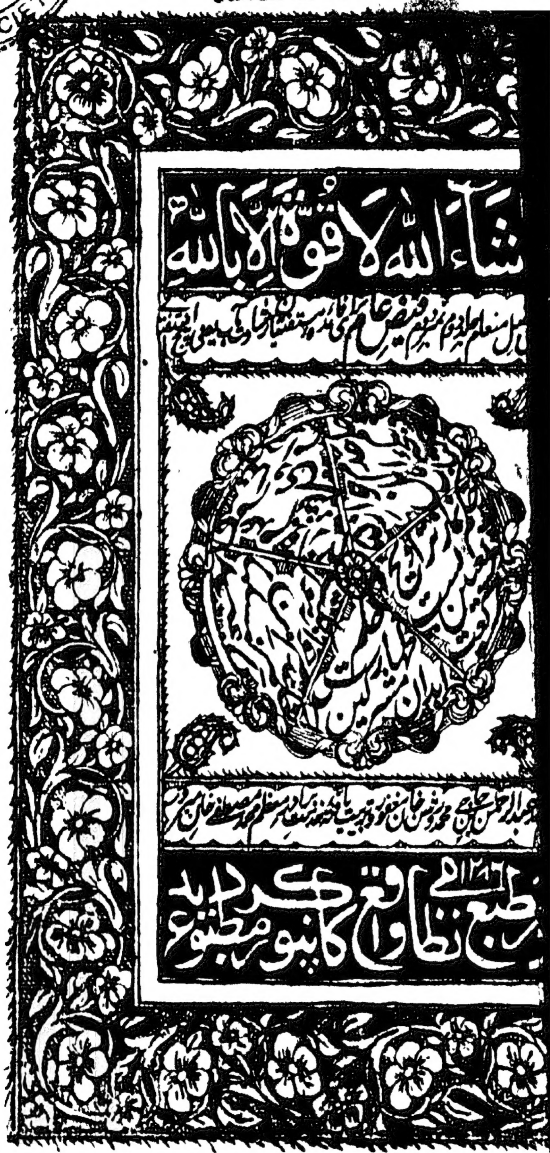

cal. coll. 238

Calcutta Collection

بسم اللہ الرحمن الرحیم

جلد دوم غرہ شوال ۱۳۸۱ھ بمطابق فروری ۱۹۶۲ء

بعد حمد خدا علیہم وعلیہم السلام اور نعمت رسول کریم علیہ علی آلہ وعلیہم السلام وعلیہم السلام کے بعد
 رحمۃ اللہ علیہ پاپا جان حضرت ایزد مٹان محمد عبدالرحمن بن حاجی محمد رشید خان مہر و مراد
 کو چاکر محمد مصطفیٰ خان خفوضہ دست میں شائقین علم دین اور طالبین سائل شرع و فروع
 عرض کرتا ہوں کہ زمانہ پیشین میں اکابر علما کے باعث ترقی علم دین کی اس قدر مہولی
 انہ آج تک ترقی ہو لیکن اس عصر میں بسبب مستی اور کابلی اور بے رغبتی کے اس
 بہت اور توفیق مسلمانوں میں آگیا کہ اس کے باعث صورت اندر اس علم کی مشا
 نمایان ہو رہی ہے اس وقت میں سب مسلمان بھائیوں کو واجب ہے کہ علماء کرام میں
 جو باقی رہ گئے ہیں ان کی ذات بابرکات کو تبرک و تہنیت جان کر ان کی تعظیم اور

یہاں دنیوی اور دنیویہ نجات اخروی کا سمجھنا اور جو سب کلم نصیب
 ہوں ان کو یہ بیان صحت انکی سے محرومی حاصل ہر تو اس صورت میں چاہیے
 کہ کو حرمیازہ اور تعویذ کا جو جائیں اور انکے فنوسے کو دستور العمل کار و الہی اپنی کا
 لیکن از بسکہ بہم سی انکی تکلف خالی نہیں اور ہر شخص یہ بات بخوبی جانی نہیں کسی
 اور کسی کا قول متہ پر نظر ہر ان اس عاجز نے بغرض ناطق بات تجویز کی کہ ہر عبادات
 ان جنفس کے حضور میں پیش ہو کر سب جان پہنچاؤ انکے ہوئے ہوں انکی اشاعت کر کے
 سے سب کا اہمال کرے اور سوا اسکے جس صاحبوں کو کچھ ضرورت واقع ہو
 دوسری تحریر کے معہ مطبع نظامی دافع کانہور میں ارسال کرین علیکا دہلی
 راور لکھنؤ سے دستخط کر کے انکی خدمت میں بھیجے جائیں گے اور یہ زر
 مول خط میں صحت ہو گا بعد اسکے پھر وہ استفادہ اخل اس مجموعہ کے ہو گا اور
 کا نام فیض عالم رکھا ایزد تعالیٰ و تقدس برکت دے اور اسکی ترقی کی
 عزائی کرے دوسری عرض نالغان علم دین کی خدمات میں یہ ہر کچھ صاحبوں
 ہفتارات و تخطی جنابہ عبدالمعز قدس سرہ و دیگر علیکا لکھا موجود ہوں
 بہت صحت نقل سبیل اداک ارسال فرمائیں تاکہ وہ بھی اس مجموعہ میں داخل کیے جائیں
 صاف اسکے بہت ہیں لیکن بخیاں نفع رسائی خلایق بہت کثرت سفر کی اور
 کی کہ ایک جمعہ ہفتا ہا سال ضروریہ کامزب کر کے خدمت شائقین میں مرسل ہو گا
 دوسرے واسطے خریداری میں اپنے اپنے نام و نشان لکھی اور ان کو وقت طبعی وادب کا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي اللَّيْلَةِ الثَّانِيَةِ فَأَصْبَحَ النَّاسُ يَذْكُرُونَ ذَلِكَ فَكَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ
 مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّلَاثَةِ فَخَرَّ قَسَمًا لَكُمْ بِصَلَاتِهِ فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ عَجَزَ
 السَّجْدُ عَنْ أَهْلِهِ فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَفِقَ رِجَالُ
 مَتَهَمٍ يَقُولُونَ الصَّلَاةَ فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ حَتَّى خَرَجَ لِصَلَاةِ الْخَيْرِ أَحَدُ ثَلَاثَةِ
 تَعْدَادِ رَكَعَاتٍ مِنْ بَابٍ مُخْتَلَفٍ هُوَ حَضَرَتْ مَا يَشْرِيهِ اللَّهُ عَنْهَا سَيِّدُ الْكَارَةِ رَضِي عَنْهُ
 مَرْوِيُّ مِنْ أَوْ حَضَرَتْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ مِنْ شَيْءٍ اللَّهُ يَسْتَعِينُ بِهِ لَكُمْ عِلَالَهُ وَتَرَكْنَا فِي
 بَيْنِ هَرَجَةٍ عَمْدٍ فِي سَبْعَةِ حُدُودٍ كِيَانًا وَكُنُفًا كَمَا يَكُونُ أَوْ يَكُونُ أَوْ يَكُونُ
 لَمْ يَكُنْ فِيهِمْ هَرَجَةٌ وَرَأَيْتُ مَعَارِضَ وَابْتَغَيْتُ مَا يَشْرِيهِ اللَّهُ عَنْهَا سَيِّدُ الْكَارَةِ رَضِي عَنْهُ
 مِنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ سَمِعْتُ مَرْوِيًّا يَقُولُ سَأَلَ مَا يَشْرِيهِ اللَّهُ عَنْهَا سَيِّدُ الْكَارَةِ رَضِي عَنْهُ
 رَمَضَانَ فَقَالَتْ مَا كَانَ بِزَيْدٍ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى أَهْلِ عَمْرٍاءَ
 رَكْعَةً لَكِنْ خَلْفًا لِرَأْسِهِ مِنْ أَوْ يَكُونُ وَابْتَغَيْتُ مَا يَشْرِيهِ اللَّهُ عَنْهَا سَيِّدُ الْكَارَةِ رَضِي عَنْهُ
 وَمَا وَتَرَى أَوْ حَضَرَتْ عَمْرٍاءَ عَمْدُ بَرَكَةٍ مَعْدُ سَيِّدُ الْكَارَةِ رَضِي عَنْهُ
 هُوَ كَالِ اسْمٍ بِسَمَاءٍ تَابِعِي كَالِ كَوْنِ الْعَمَلِ أَوْ يَكُونُ بِسَمَاءٍ تَابِعِي كَالِ كَوْنِ الْعَمَلِ
 بِالسَّيِّدِ صَحِيحٌ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا يَقُولُونَ كُلُّ عَمْرٍاءَ مِنْ الْخُطَابِ
 شَهْرٍ رَمَضَانَ عَلَى عَشْرِ رَكْعَاتٍ أَوْ مِطَابِ بْنِ زَيْدٍ مِنْ رَوَانٍ سَمِعْتُ مَرْوِيًّا
 قَالَ كَانَ النَّاسُ يَقُولُونَ فِي رَمَضَانَ مِنْ الْخُطَابِ بِثَلَاثَةِ عَشْرِ رَكْعَاتٍ
 بِسَمَاءٍ تَابِعِي كَالِ كَوْنِ الْعَمَلِ أَوْ يَكُونُ بِسَمَاءٍ تَابِعِي كَالِ كَوْنِ الْعَمَلِ

٥
 ١٢
 ١٣
 ١٤
 ١٥
 ١٦
 ١٧
 ١٨
 ١٩
 ٢٠
 ٢١
 ٢٢
 ٢٣
 ٢٤
 ٢٥
 ٢٦
 ٢٧
 ٢٨
 ٢٩
 ٣٠
 ٣١
 ٣٢
 ٣٣
 ٣٤
 ٣٥
 ٣٦
 ٣٧
 ٣٨
 ٣٩
 ٤٠
 ٤١
 ٤٢
 ٤٣
 ٤٤
 ٤٥
 ٤٦
 ٤٧
 ٤٨
 ٤٩
 ٥٠
 ٥١
 ٥٢
 ٥٣
 ٥٤
 ٥٥
 ٥٦
 ٥٧
 ٥٨
 ٥٩
 ٦٠
 ٦١
 ٦٢
 ٦٣
 ٦٤
 ٦٥
 ٦٦
 ٦٧
 ٦٨
 ٦٩
 ٧٠
 ٧١
 ٧٢
 ٧٣
 ٧٤
 ٧٥
 ٧٦
 ٧٧
 ٧٨
 ٧٩
 ٨٠
 ٨١
 ٨٢
 ٨٣
 ٨٤
 ٨٥
 ٨٦
 ٨٧
 ٨٨
 ٨٩
 ٩٠
 ٩١
 ٩٢
 ٩٣
 ٩٤
 ٩٥
 ٩٦
 ٩٧
 ٩٨
 ٩٩
 ١٠٠

١٢
 ١٣
 ١٤
 ١٥
 ١٦
 ١٧
 ١٨
 ١٩
 ٢٠
 ٢١
 ٢٢
 ٢٣
 ٢٤
 ٢٥
 ٢٦
 ٢٧
 ٢٨
 ٢٩
 ٣٠
 ٣١
 ٣٢
 ٣٣
 ٣٤
 ٣٥
 ٣٦
 ٣٧
 ٣٨
 ٣٩
 ٤٠
 ٤١
 ٤٢
 ٤٣
 ٤٤
 ٤٥
 ٤٦
 ٤٧
 ٤٨
 ٤٩
 ٥٠
 ٥١
 ٥٢
 ٥٣
 ٥٤
 ٥٥
 ٥٦
 ٥٧
 ٥٨
 ٥٩
 ٦٠
 ٦١
 ٦٢
 ٦٣
 ٦٤
 ٦٥
 ٦٦
 ٦٧
 ٦٨
 ٦٩
 ٧٠
 ٧١
 ٧٢
 ٧٣
 ٧٤
 ٧٥
 ٧٦
 ٧٧
 ٧٨
 ٧٩
 ٨٠
 ٨١
 ٨٢
 ٨٣
 ٨٤
 ٨٥
 ٨٦
 ٨٧
 ٨٨
 ٨٩
 ٩٠
 ٩١
 ٩٢
 ٩٣
 ٩٤
 ٩٥
 ٩٦
 ٩٧
 ٩٨
 ٩٩
 ١٠٠

[illegible]

أَفَامَهَابَيْنَ الْعُذْرَيْنِ تَرَاهُ الْمَوَاطِنَةَ عَلَيْهَا كَمَا فِي التَّحْقِيقِ عَنْ عَالِيَةِ
 أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ فَصَلَّ بِصَلَاتِهِ النَّاسُ ثُمَّ
 صَلَّى مِنَ النَّائِيَةِ فَكَلَّمَ النَّاسَ ثُمَّ اجْتَمَعُوا مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ فَلَمَحَ مِنْهُمْ
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا اصْبَحَ قَالَ قَدْ رَأَيْتُ الَّذِي صَنَعْتُمْ
 فَلَمْ يَنْجِعْ مِنْ الْحُرُوفِ الْيَكْرَاهُ إِلَّا خَشِيتُ أَنْ يُفْرَضَ عَلَيْكُمْ وَذَلِكَ
 فِي رَمَضَانَ أَدَا الْبُخَارِيُّ فِي كِتَابِ الصَّوْمِ تَتَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ وَلَا مَرُوعَةَ ذَلِكَ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ وَابْنُ مَعْنَانَ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
 بْنِ سَبِكَةَ الْقَارِي قَالَ خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ لَيْلَةً فِي رَمَضَانَ إِلَى الْمَسْجِدِ
 فَادَّ النَّاسُ أَوْدَاعَ مُتَفَرِّقُونَ يُصَلِّي الرَّجُلُ لِنَفْسِهِ وَيُصَلِّي الرَّجُلُ فِصْلِي
 بِصَلَاتِهِ الرَّهْطُ فَقَالَ إِنِّي أَرَى لَوْ جُمِعَتْ هَذِهِ عَلَى قَارِيٍّ وَاحِدٍ لَكَانَ
 أَكْمَلَ ثُمَّ عَزَمَ نَجْمُهُمْ عَلَى أَبِي بَكْرٍ ثُمَّ خَرَجَ مَعَهُ لَيْلَةً أُخْرَى وَالنَّاسُ
 يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ قَارِيٍّ فَقَالَ عُمَرُ نِعْمَتِ الْبِدْعَةِ هَذِهِ وَالَّتِي تَنَامُونَ
 فِيهَا أَفْضَلُ مِنَ الَّتِي تَقُومُونَ فِيهَا وَيُرِيدُ بِهِ آخِرَ اللَّيْلِ وَكَانَ النَّاسُ يَقُومُونَ
 أَوْ كَذَلِكَ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي الْمَعْرِفَةِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَنِ السَّاعِبِيِّ بْنِ بَرْدٍ
 قَالَ كُنَّا نَقُومُ زَمَنَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ بِعِشْرِ بْنِ دَكْعَةَ وَفِي الْحَبِيطِ
 بِالْجَمَاعَةِ سِتَّةَ كُفَّاتٍ تَرَاهُ التَّرَاوُجُ فِي الْجَمَاعَةِ وَصَلَاهَا فِي الْبَيْتِ
 فَقَدْ اسَاءَ عِنْدَ بَعْضِهِمْ وَالصَّحِيحُ أَنَّ إِقَامَتَهَا بِالْجَمَاعَةِ سِتَّةَ

[illegible][illegible][illegible]

عَلَى الْكَفَايَةِ حَتَّى تَوَكَّدَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ كَلَامَهُمْ أَسَافًا وَأَشْهَدُوا أَنْتَ فِي شَرْحِ
 مِنْهُ الصَّلَى لِلْعَلَمَةِ الْحَبِيبِ وَمَنْ الشَّيْخُ الْمُؤَكَّدُ فِي التَّرَاوِيحِ جَمْعُ تَرْوِيحَةٍ سُمِّيَتْ
 بِهَا كُلُّ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ مِنْهَا لِإِسْتِرَاحَةٍ بَعْدَهَا وَهِيَ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ فِي
 الصَّغِيمِ وَاطْبَ عَلَيْهَا الْخُلَفَاءُ الرَّاشِدُونَ وَالنَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَتَنَ
 الْعُدُوتِي تَرْكُهَا الْمُوَاطِبَةُ وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ بَسْتَنِي وَسُنَّةُ
 الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهَبِيِّينَ مِنْ بَعْدِي وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ
 اللَّهُ فَرَضَ عَلَيْكُمْ صِيَامَ رَمَضَانَ سَنَ لَكُمْ قِيَامَهُ وَإِقَامَتَهَا بِالْجَمَاعَةِ
 سُنَّةٌ أَيْضًا وَعَنْ أَبِي يُونُسَ إِنْ أَمَلْتُمْ أَنْ تَأْذُوا فِي بَيْتِهِمْ مَعَ مَرَاتٍ
 سُنَّتُهُمْ فَهُوَ أَفْضَلُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ قَبِيلًا يُضَادُّكُمْ وَلَا تَحْتَمِلُ أَنْ الْجَمَاعَةَ
 فِيهَا أَفْضَلُ عَلَيْهِ الْجَمْعُ وَلَكِنَّهَا سُنَّةٌ عَلَى الْكَفَايَةِ أَنْتَ فِي السَّنَةِ
 قَالَ يَسْتَعْبَثُ بِجَمِيعِ النَّاسِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بَعْدَ الْعِشَاءِ نَبِيٌّ يَصِلُ بِهِمْ
 وَإِمَامُهُمْ تَحْسَنُ تَرْوِيحَاتِ كُلِّ تَرْوِيحَةٍ بِسَلَامَتَيْنِ وَيَكُونُ بَيْنَ كُلِّ
 تَرْوِيحَتَيْنِ مَقْدَارُ تَرْوِيحَةٍ ثُمَّ يَتَوَكَّفُ بِهِمْ ذَكَرَ لَفْظَ الْأَسْتِخَارَةِ وَكَأَنَّهُمْ
 أَنْهَا سُنَّةٌ لَكَ أَدْوِي عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ لِأَنَّهُ وَاطْبَ عَلَيْهَا الْخُلَفَاءُ الرَّاشِدُونَ
 وَالنَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَتَنَ الْعُدُوتِي تَرْكُهَا الْمُوَاطِبَةُ وَهِيَ خَشْيَةٌ أَنْ يَمْلِكُ
 عَلَيْهَا أَنْتَ فِي الدَّرِ الْخَمَارِ شَرْحُ تَنْوِيلِ الْبَصَارِ التَّرَاوِيحِ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ
 لِمُوَاطِبَةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ لِلرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ الْجَمَاعَةِ إِنْ تَأَلَّ وَهِيَ

على الكفاية حتى توكد أهل المسجد كلامهم أسافا وأشهدوا أنت في شرح
 منه الصلّى للعالم الحبيب ومن الشّخ المؤكد في التراويح جمع ترويح سميت
 بها كل أربع ركعات منها للإسراحة بعدها وهي سنة مؤكدة في
 الصغيم واطب عليها الخلفاء الراشدون والنبي عليه السلام يتن
 العدوتي تركها المواطبة وقال عليه السلام عليكم بسنّي وسنة
 الخلفاء الراشدين المهبيين من بعدي وقال عليه السلام إن
 الله فرض عليكم صيام رمضان سن لكم قيامه وإقامتها بالجماعة
 سنة أيضا وعن أبي يونس إن أملتم أن تأذوا في بيتهم مع مرات
 سنتها فهو أفضل إلا أن يكون قبيلة يضادكم ولا تحتمل أن الجماعة
 فيها أفضل وعليه الجمهور لكنّها سنة على الكفاية أنت في السنة
 قال يستعبث بجميع الناس في شهر رمضان بعد العشاء نبي يصل بهم
 وإمامهم تحسن ترويحات كل ترويحة بسلمتين ويكون بين كل
 ترويحتين مقدار ترويحة ثم يتوقف بهم ذكر لفظ الاستخارة وكأنهم
 أنها سنة لك أدوي عن أبي حنيفة لأنه واطب عليها الخلفاء الراشدون
 والنبي عليه السلام يتن العدوتي تركها المواطبة وهو خشية أن يملك
 عليها أنت في الدر الخمار شرح تنوِيل البصار التراويح سنة مؤكدة
 لمواطبة الخلفاء الراشدين للرجال والنساء الجماعة إن تأل وهي

حضرت علیؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ میں نے اپنے آپ کو رسول اللہ کے طور پر مقرر کیا ہے اور میری امت کو امت مقرر کیا ہے۔
 حضرت علیؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ میں نے اپنے آپ کو رسول اللہ کے طور پر مقرر کیا ہے اور میری امت کو امت مقرر کیا ہے۔

عَشْرُونَ رَكْعَةً فِي حَاشِيَةِ رَدِّ الْحَاوِلَةِ لَعَلَّامَةً إِنَّ عَابِدِينَ قَوْلَهُ كَسَنَةً
 مَوْكِدَةً صَحَّحَتْ فِي الْهَدَايَةِ وَغَيْرِهَا وَهُوَ الْمَرْبُوعِيُّ عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ وَذَكَرَ فِي
 الْأَخْتِيَارِ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ سَأَلَ أَبَا حَنِيفَةَ عَنْهَا وَمَا فَكَلَهُ عُمَرُ فَقَالَ التَّرَاوُحُ
 سَنَةً مَوْكِدَةً وَلَمْ يَجْعَلْهُ عُمَرُ مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِهِ وَلَمْ يَكُنْ فِيهِ مُبْتَدِعًا
 وَلَمْ يَأْمُرْ بِهِ لَعَنَ أَصْلُ لَدَيْهِ وَعَقْدُ مَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 وَلَا يَبْنِي بِهِ قَوْلُ الْقَدْوِيِّ أَنَّهَا مُسْتَحَبَّةٌ كَمَا فَسَدَتْ فِي الْهَدَايَةِ عَنْهُ كَذِبًا
 إِنَّمَا قَالَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يَجْتَمِعَ النَّاسُ وَهُوَ بَدَلُ عَلَى أَنَّ الْاجْتِمَاعَ مُسْتَحَبٌّ
 وَلَيْسَ فِيهِ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ التَّرَاوُحَ مُسْتَحَبٌّ كَذَلِكَ فِي الْحَاوِلَةِ وَفِي تَرْجُحِ
 مُسْنَةِ الْحَصِيِّ وَكُلِّ غَيْرٍ وَاحِدٍ لِيَجْمَعَ عَلَى سُنَّتِهَا وَتَمَامُهُ فِي الْحَجْرِ مَوْكِدَةً
 لِمَوْلَانَةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ أَيُّ الْكُتُبِ لِمَنْ لَانَ الْمُعَاظَةِ عَلَيْهَا وَقَعَتْ
 فِي أَنْسَاءِ خِلَافَةِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَرَافَقَهُ عَلَى ذَلِكَ عَامَّةُ الصَّابِقَةِ وَمَنْ
 بَعْدَهُمْ إِلَى الْيَوْمِ هَذَا بِلَا تَكْيِيدٍ وَكَيْفَ لَا وَذَكَرَتْ عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ يُسْنِي وَسُنَّةُ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَصَا عَلَيْهِمَا
 بِالْعَاجِزِ كَمَا رَوَاهُ ابْنُ أَبِي دَاوُدَ وَفِي الْأَذْكَانِ الْأَبْعَةِ وَهِيَ سُنَّةٌ عَلَيْكُمَا
 لَا شَكَّ فِيهِ لَأَنَّ سُنَّةَ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ كَسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الرُّؤْمِ وَالْإِسَاءَةِ فِي التَّرَاوُحِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَتِهِ فَعَلَيْكُمْ يُسْنِي وَسُنَّةُ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ

حضرت علیؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ میں نے اپنے آپ کو رسول اللہ کے طور پر مقرر کیا ہے اور میری امت کو امت مقرر کیا ہے۔
 حضرت علیؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ میں نے اپنے آپ کو رسول اللہ کے طور پر مقرر کیا ہے اور میری امت کو امت مقرر کیا ہے۔

حضرت علیؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ میں نے اپنے آپ کو رسول اللہ کے طور پر مقرر کیا ہے اور میری امت کو امت مقرر کیا ہے۔
 حضرت علیؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ میں نے اپنے آپ کو رسول اللہ کے طور پر مقرر کیا ہے اور میری امت کو امت مقرر کیا ہے۔

کرم خرم کا ترانہ
 میں سنسنی کے لہریں
 خرم خرم کا ترانہ
 سنسنی کے لہریں
 جاوے اسے خوش
 سے لہریں کے ترانہ
 مجھ سے بڑھتی
 باوجود قدرت کو
 ہوسنے کے کہو
 کہ اور دور سے
 فقط رضا ہی نامی

استقنا از تراجیع و تعیین کیفیت

[illegible]

منکر سب میں کثرت تراویح کا مقرر جماعت مسلمین ہر قول اور کائناتی ہر سلسلہ
اور خلف علماء اہل سنت کے متون اور شروح میں یہ مسئلہ مذکور ہے اہل ایمان
واسطے او سکی رائے پر ہرگز گوش بر آواز نہیں ہونا چاہیے ایسا شخص محذور
فاضل اسلام تہقیر ہر قول اور کما مرود اور گمراہ ہے واللہ اعلم وعلما حکم +
کتبہ العبد المعتصم سراج احمد عفا اللہ عنہ

جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

کتبه محمد عبد الغفار عفی عنه

فلما خرجوا من مولانا هو المصيب شاع الخبر فيقول كره الغرض
 ورايت اراج چنانكه و حديث صحيح وارد شده است مَا كَانَ دَسُّوَلُ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْبِدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى أَحَدٍ عَشْرَةَ رَكْعَةً

مسلم بن الحجاج قهرقورانی
ابن ابی نعیم در احادیث صحاح و دیگر مروی شده است
عن عایشة قالت کان رسول الله صلی الله علیه و آله
و سلم یحجهم فی العشر الاواخر لا یحجهم فی غیره رواه مسلم و عن
قالت کان رسول الله صلی الله علیه و سلم اذا دخل العشر شرب عذیرة و
أحیی لکله و ایقظ أهله رواه البخاری و مسلم و عن الثعلبی بن بشیر
قال قمنا مع رسول الله صلی الله علیه و سلم فی شهر رمضان لیکله ثلث
و عشرين یوم الی ثلث اللیل الاول ثم قمنا معه لیکله خمس و عشرين یوم الی
نصف اللیل ثم قمنا معه لیکله تسع و عشرين یوم حتی قلنا لا ندرک الفلاح
ای الشحی که پس به تطبیق در میان این روایات که دلالت بر زیادت کمی و کیفی نمند
آنحضرت صلی الله علیه و سلم در رمضان بر غیر آن میکنند و در آن روایت که نفی زیادت میکند
ایست که آن روایت محمول بر نماز تهیج است که در رمضان و غیر رمضان یکسان بود
و غالباً عدوش بعد از یازده رکعت مع الوتر میرسد و تبیل بن حنبل است که راوی این حدیث
ابو سلمه در ترمذ این روایت میگوید قالت عایشة فقلت یا رسول الله انت ام
قبل ان توتر قال یا عایشة ان عیني تنامان ولا ینام قلبي کذا
رواه البخاری و ظاهر است که نوم قبل از وتر در نماز تهیج تصور میشود و در غیر آن
و روایات زیادت محمول بر نماز تراویح است که در عزت آنوقت بقیام رمضان سستی بود
که آنحضرت صلی الله علیه و سلم در حق آن فرموده است من قام رمضان ايماناً
و احسن اباً غفر الله له ما تقدم من ذنبه و لهذا در کتب حدیث باب قیام

عنه عن ابی نعیم
عن عایشة قالت کان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یحجهم فی العشر الاواخر لا یحجهم فی غیره رواه مسلم و عن
قالت کان رسول الله صلی الله علیه و سلم اذا دخل العشر شرب عذیرة و
أحیی لکله و ایقظ أهله رواه البخاری و مسلم و عن الثعلبی بن بشیر
قال قمنا مع رسول الله صلی الله علیه و سلم فی شهر رمضان لیکله ثلث
و عشرين یوم الی ثلث اللیل الاول ثم قمنا معه لیکله خمس و عشرين یوم الی
نصف اللیل ثم قمنا معه لیکله تسع و عشرين یوم حتی قلنا لا ندرک الفلاح
ای الشحی که پس به تطبیق در میان این روایات که دلالت بر زیادت کمی و کیفی نمند
آنحضرت صلی الله علیه و سلم در رمضان بر غیر آن میکنند و در آن روایت که نفی زیادت میکند
ایست که آن روایت محمول بر نماز تهیج است که در رمضان و غیر رمضان یکسان بود
و غالباً عدوش بعد از یازده رکعت مع الوتر میرسد و تبیل بن حنبل است که راوی این حدیث
ابو سلمه در ترمذ این روایت میگوید قالت عایشة فقلت یا رسول الله انت ام
قبل ان توتر قال یا عایشة ان عیني تنامان ولا ینام قلبي کذا
رواه البخاری و ظاهر است که نوم قبل از وتر در نماز تهیج تصور میشود و در غیر آن
و روایات زیادت محمول بر نماز تراویح است که در عزت آنوقت بقیام رمضان سستی بود
که آنحضرت صلی الله علیه و سلم در حق آن فرموده است من قام رمضان ايماناً
و احسن اباً غفر الله له ما تقدم من ذنبه و لهذا در کتب حدیث باب قیام

و احسن اباً غفر الله له ما تقدم من ذنبه و لهذا در کتب حدیث باب قیام

رمضان راجد اگر از باب قیام دلیل که عبارت از تجمیع است منعقد کرده از باب کمال
 از احادیث مذکوره و الفاظ مسطوره یعنی مزید و اجتماع و احیای لیل و شد
 میسر و ترغیب قیام رمضان اینقدر معلوم شد که عدد رکعات صلوة در لیل
 رمضان نسبت غیر رمضان بسیار بود و در مصنف ابن الشیبیه سنن بیہقی بر روایت ابن عباس
 وارد شده کہ کانَ دَسُّوْلُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکُمْ وَسَلِّمْ یُصَلِّیْ فِی رَمَضَانَ
 فِی غَیْرِ حَاضِرَةِ عَشْرَیْنِ رُکْعَةً وَالْوُزْنُ مَا بَیْنَهُمَا بِرِوَايَةِ رَافِعِ بْنِ
 بَعْلَتٍ آنکہ راوی ابن حدیث ابو شیبہ جہانی بکر بن ابی شیبہ است حال آنکہ ابو شیبہ
 آن قدر ضعف نہ ارد کہ روایت او مطرح کرده شود آری اگر ساریض بود
 صحیح بود و البتہ ساقط شد و قد سبقَ انْ مَا یَتَوَقَّعُ مِنْهُمْ مُعَارَضًا لَکَ
 اَعْنِیْ حَدِیثَ اَبِی سَلَمَةَ عَنْ کَاسِئَةَ الْمُقَدَّمِ ذَکَرْتُ لَکِمْ مُعَارَضًا بِاَحْمَدَ
 فَبَیِّنَ سَالِمًا کَیْفَ وَقَدْ تَابَ لَکِمْ یَفْعَلُ الصَّائِمُ کَمَا رَوَى اَبِی یَعْقُبَ
 بِاسْنَادٍ صَحِیْحٍ عَنْ السَّائِبِ بْنِ یَزِیدٍ قَالَ کَانُوا یَقُومُونَ عَلٰی
 عَهْدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ عِشْرَیْنِ رُکْعَةً وَرَوٰی
 مَالِکُ فِی الْمَوْطِیِّ عَنْ کُرَیْبِ بْنِ رُوْمَانَ قَالَ کَانَ النَّاسُ یَقُومُونَ
 فِی رَمَازِ عُمَرَ یَتْلُوْنَ وَعِشْرَیْنِ وَفِی رَوَاہِ بِاحْوَالِ عَشْرَةِ
 و بیہقی درین ہر دو روایت جمع نموده است باین طریق کہ اول صحابہ کرام علیہ
 السلام را ند و مشہور تہجد آنحضرت علیہ السلام بود درین نماز نیم اعتدال کرده و در

۱۸
 دلیل و اسناد
 در بیان اذان
 نماز کے اذان
 ہونا ہر ایک
 نماز کا اذان
 کی ۱۱

لِلْعَلَّةِ الْمُشْتَرَكَةِ بَيْنَهُمَا وَهُوَ أَنَّ كِلَاهُمَا صَلَوةُ اللَّيْلِ
 و چون نزد ایشان ثابت شد کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم درین ماه درین قیام
 زیادت اذان عدد سے فرمودند و بعشرین می رسانیدند من بعد عدد است و
 اختیار کردند و برین عدد اجماع شد و اختیار اصحاب کرام امر سے را که دران
 عقل را دخلت نباشد محمول بر تعلم قولے یا فعلے اذان حضرت صلی اللہ علیہ وسلم
 می باشد لکن آنقرری فی اصول النجاشی و بعد از تحقق اجماع در قرون مستأخره
 مراعات این عدم از ضروریات گشت و لهذا فقہا بر بیست عدد اتفاق دارند
 و در اختیار این عدد وجوه دیگر ہم بطریق نکات بیان کرده اند از بخیال آنکه
 در غیر رمضان صلوة اللیل کہ عبارت از تہجد است مع و تر یا زده عدد وارد شده
 آنرا در رمضان کہ وقت جد و تشریم است سوائے یک رکعت و تر علی یا ہونی
 بر وایت مضاعف کردند و نیز عدد روایت پنج و تہی نزد اکثر شافعیہ بہ امر
 کہ تضعیفش بہت سے باشد کذا افاد مولانا عبد العزیز الدہلوی رحمہ اللہ تعالیٰ
 و محنت آنحضرت شاہ ولی اللہ قدس سرہ در باب تراویح آنست کہ بندل
 تہجد است و چون اصحاب کرام از اقوال و افعال آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
 دانستہ بودند کہ تہجد درین ماه بہت بسیار سال زیادہ تر مکرر است و تیسیم
 منظور آنجناب بود درین نماز ایستہ و جمہ تصریح کرده بر اسے تیسیم قرار دادند
 اول اجماع در مساجد ہین است معنی لِعَشْمَةِ الْبَيْتِ عَذَّةً هُنَّ کہ حضرت

عمر رضی اللہ عنہ فرموده و تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَدَعَّرَكَ خَلْقًا نَوَاسِجًا
که حضرت علی رضی اللہ عنہ فرمود دوم ادا کن و اول شب حال آنکه
صَلَوَةُ اٰخِرِ الْبَيْتِ مَشْهُودَةٌ و همین است معنی قول حضرت عمر رضی اللہ
وَالَّذِي تَنَامُونَ عَنْهَا اَفْضَلُ مِنَ الَّذِي تَقُومُونَ و لهذا هر دایم
کسب بر بل اکثر اعظم صحابہ و خاندانهای خود این قیام را در آخر شب ادا
مکن کرد و نسوم تضعیف عدد که از یازده به بیست و سه رسانیدند تا عمل بنا کنید
ز آنکه درین باب فبیده بودند سیرت شود و بسبب تضعیف عدد فضیلت رفتی
که از دست رفته است بخبر گرد و احاصل چون مستونیت تراویح بعد بیست
رکعت ثابت و متحقق بالاجماع است مگر آن لایحاله مبدع باشد و اللہ اعلم
و علمه اعم و اتم غفقه العبد المذنب الا و اه **فصل سَعْدُ اللّٰهِ**
فصل عَمَّا خَبِرَ مِنْ اَوْلَاةٍ وَ دَقِيقِ الْمَآئِجَةِ وَ بَرَصَاةِ

استغفار حکم طہارت ابدان شرکین عدم جواز اکل و شرب نیکیت یہود و نصاری

بسم اللہ الرحمن الرحیم

چونکہ یہ منہ علماء اہل سنت و جماعت در طہارت و نجاست شرکین و اکل و شرب
بایہود و نصاری در غالب کہ ماکول ایشان محرم شرعی نباشد و ملوث نجس
نمودہ باشند درست است یا نہ مینوا تو جبروا

ہو الموفق

چون این سوال متضمن استغفار از دو چیز است یکی طہارت و نجاست شرکین و دوم
جواز و عدم جواز اکل و شرب بایہود و نصاری پس جواب از امر اول اینست کہ
ایہود و نصاری اہل سنت و جماعت رحمہم اللہ تعالی اتفاق کردہ اند بر طہارت ابدان
شرکین و احتیاج نمودہ اند برین مدعا باینکہ در قرن اول از قرون ثلاثہ مشہود لما
بالخبر کہ بفقو اسے صدق استماع خیر القریٰ و النبیٰ بہترین قرن ہا باشد
و ہم بعد از ان شرب از دست ہا شرکین و از ظروف ایشان و پوشیدن
پارچہا ساختہ اہل ہند و سند و حبش و مجوس و فارس و خراسان و گرجستان
استغفار سالکہ همچو شہد و روغن کہ شرکین از بلاد عجم بدیار عرب بدست
خود مای بردند بلا تکثیر رائج بودہ است پس اگر ابدان ایشان نجس بود زینہار
این کار از دست حضرات مقربان انوار نبوت و مقتضیان آثار رسالت ظاہر

آیت مکتوم غلبه نجاست است ماخذ آن که شرک باشد علت حکم مذکور بود و بظاهر هر کس
 تعلق با عقاود دارند بحجم و مراد از **فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ** **فَلَا يَجُوهُوا** **وَلَا**
يَعْتَمِرُوا است چنانکه عبارت تفسیر جلالین التابول که تفسیر مدارک شهرت دارد و متصل
 تصریح این هر دو مراد است حیث قال **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الشِّرْكُ كُونُ**
نَجَسٍ آيِدُوهُ وَنَجَسٍ وَهُوَ مَصْدَرٌ يُقَالُ نَجَسَ نَجَسًا وَقَدْ رَدَّ مَرَأً
مَعَهُ الشِّرْكَ الَّذِي هُوَ مَنَزِلَةُ النَّجَسِ إِلَى أَنْ قَالَ فَلَا يَقْرَبُوا
الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَلَا يَجُوهُوا وَلَا يَعْتَمِرُوا **وَأَمَّا كَانُوا فَيَفْعَلُونَ فِي الْحَاجَةِ**
بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَهُوَ عَامُ تِسْعٍ مِنَ الْهَجْرَةِ **حِينَ أُمِرَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ**
عَنْهُ عَلَى الْمَوْتِمِ وَيَكُونُ الْمُرَادُ مِنْ نَهْيِ الْفُرْكَانِ النَّهْيُ عَنِ الْحُجَّةِ وَالْعُمْرَةِ
فِي مَذْهَبِنَا وَلَا يَمْنَعُونَ مِنْ دُخُولِ الْحَرَمِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَسَائِرِ
الْمَسَاجِدِ عِنْدَنَا وَعِنْدَ الشَّافِعِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ يَمْنَعُونَ مِنَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ خَاصَّةً وَعِنْدَ مَالِكٍ رَحِمَهُ اللَّهُ يَمْنَعُونَ مِنْهُ وَمِنْ غَيْرِهِ
أَنَّهُمْ وَدَر تَفْسِيرِ جَلالین است **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الشِّرْكُ كُونُ نَجَسٍ قَدْ**
لَحِثْتُ بِأَهْلِهِمْ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ أَيْ لَا يَدْخُلُوا الْحَرَمَ بَعْدَ
عَامِهِمْ هَذَا عَامُ تِسْعٍ مِنَ الْهَجْرَةِ **أَنَّهُمْ وَدَر كَالْمِنْ عَاشَ بِجَلالین**
تَحْتَ قَوْلِ مَفْسَرٍ لَا يَدْخُلُوا الْحَرَمَ مَرْفُومٍ **سْتَخْرَجَ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ**
عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ وَبُحَايِدٍ عَطَاءٌ أَنَّ الْمَسْجِدَ

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

لا یحج بکمال العمام مشرکاً ولا یطأ فی بالیکت عریان دولت
 میکند و چون خبث و نجاست در اعتقادات مشرکین است چنانکه بالا مذکور شد
 پس در اعلان ایشان نمودی بتلوین مسجد و نجاست نمی تواند شد و نیز خباب سائب
 صلی الله علیه و سلم قاصدان ثقیف را که کفار بودند در مسجد نبوی فروکش گردانیدند
 پس این فعل آنحضرت صلی الله علیه و سلم اول دلیل است بر جواز دخول مشرکین در مسجد
 نمی بینی که بعد مسجد حرام منتهی و فضیلتی که مسجد نبوی راست و دیگر مساجد راست
 و هرگاه فروکشیدن کفار مسجد نبوی بحکم آنحضرت صلی الله علیه و سلم نایز بر جبهه نبوت
 گشت و در امن او شان بگری مساجد چگونه روا نباشد باقی ماند اینکاظا هر قول اولی
 فلا یقرءوا المسجدا الحرام و الی است بر عدم جواز دخول مشرکین در مسجد حرام
 بعبارة النص و در سایر مساجد باشارة النص از فروکش فرمودن آنحضرت علیه
 الصلوة والسلام التحیة و فی ثقیف المسجید خود مفهوم خلاف آنست اندرین صورت
 وجه تطبیق چه باشد پس باید دانست که مخالفت میان قول حق تعالی و فعل جناب
 رسالت صلی الله علیه و سلم بر مذہب خفی هرگز لازم نمی آید زیرا که مراد از قول اولی
 فلا یقرءوا المسجدا الحرام بعد نماز هر چند عدم القربان مع الحج و العمرة
 مطلق عدم قربان چنانکه در تفسیر احمدی مذکور است آنچه قبل ازین از تفسیر دیگران
 منقول شدیم غلط نیست و نیز مؤید است این مراد را آنکه شیه خدا امیر المؤمنین
 علی مرتضی کرم الله وجهه و زعمیه قربان با و از بلندند او را و که لا یحج بکمال العمام
 چه غرض از این است

مسجد حرام
 بعد از نماز
 مشرکین
 در مسجد حرام

درگاه ائمه شان، مسجد حرام نایرج و عمره نمی نازل گشت البته خوف الله اواب
تجارت پیدا کردیم که از اذن تعالی بمقتضا و فور رحمت خویش دفع فرمود و اگر مراد
از منی خجرد دخول بمسجد حرام بود و اصل منشأ خوف از حصول فسخ نبود
چه میتواند که بمسجد حرام داخل نمی شدند و بیرون حرم در شهر که بعلل تجارت می کشیدند
که سبب بقا آنها می بود با تجماع این بیان با حسن وجه پیرایه و توضیح پوشید که مراد
از قول تعالی **فَلَا يَفْرَأُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَمَلِهِمْ هَذَا** منی از دخول
مشرکین بمسجد حرام از هر آید آنچه و عمره هست منی از مجرد دخول آنها وقتیکه مجرد
در آمدن شان بمسجد حرام منی غنه نشد پس چنان باشد اول مانع از گداه و جواز آمدن
شان بمسجد حرام که قبله حج مساجد و افضل آنهاست بپایه ثبوت رسید و آمدن
شان بسائر مساجد بطریق اولی کسوت جواز و بر کشید آمدن برینکه چون از میان
ما سبق طهارت ابدان شرکین با بعضی ثبوت یافت پس آنچه ماوسی از ائمه زیدیه
فائل بوده است باینکه مشرکین چون مسک خوک نجس العین هستند و دست لال انزوا
برین مطلب مسجدیست که آنرا ابو الشیخ و ابن مردویه از عبد الله بن عباس رضی الله
تعالی عنهما روایت کرده اند که گفت ابن عباس که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و سلم
مَنْ صَاحَ مُشْرِكًا فَلَيْتَوْصَا أَوْ لِيُغَسَّلَ كَعْبُهُ یعنی هر که مصافحه کند با مشرکی
پس باید که وضو کند یا بشوید هر وقت دست خود را بجایستی که ابن مردویه از هشام
بن عروه و او از پدر خود و او از جد خویش روایت کرده که گفت **جَزَا وَاسْتَقْبَلَ**
حاضر بنیست

نخاست روحیه که بعد تاغیرش در اعمال اخلاقی که مزاولت نموده می آید باین اثر آن
 در بین ظاهر شود و طبقه ثانیه نجاست روحیه که اثرش بوجه من الوجوه بر بدن ظهور نیابد
 باز طبقه اولی منقسم است به سه قسم قسم اول آنکه ادراکش صرف بواسطه الله و هم صورت بند
 و عقل در ادراک آن مساعدت نکند بل مکذب و مخالف آن باشد مثل آب مین و آب
 و این آوندانیکه میاکرده شود بر آب و بر از و هنوز تلخ آن به بول و بر از اتفاق
 نیفتاده باشد یا بعد تلخ آن به بول و بر از آنرا شسته ظاهر کرده باشند پس نجاست
 این چیزها و همی صفره است اعنی ادراکش محض بواسطه و هم است و عقل مکذب و مخالف
 آن را منقسم ناسیده میشود و تقدرات نجاست و برهنه از این قسم را معتدلف گویند
 نه مستطهر زیرا که متخلف اجتناب از نجاسات و همی صفره باشد و تطهر اجتناب از نجاسات
 حقیقه حکمیه که ادراکش بواسطه عقل و هم جمیعاً بواسطه عقل صرف صورت یابد
 چنانکه آئینه بیاید و شارع علیه السلام متخلف را در جاروب کشتی مساجد و مواضع صلوة
 اعتبار فرموده است زیرا که وعید فرموده بر انداختن آب در میان و مسجد و من فرموده
 از نماز در محاطن ابل غیره قسم دوم آنکه ادراکش بواسطه و هم و عقل هر دو صورت یگیرد
 و آن نجاسات حقیقه است چون بول و بر از و دم سفوح یعنی خون روان و فضلات
 حیوانات و غیر ذلک این قسم را نیز شارع علیه الصلوة و التیمه اعتبار فرموده است
 چرا که واجب نموده است آنرا همگام اراده نماز و حرام گردانیده است تلویث ثیاب
 و بدن را بدان بدون عذر چه معذوران گزیری ندارد و قسم سوم آنکه ادراکش فقط

بواسطه عقل صورت پذیرد و در هم را در آن و علی نباشد و این قسم را آنجا نخله است
 بعضی از آن است که در یاد آنرا عقل بعد تنور بنور شرع و آن نجاست حکمیه است بجز
 حدث و جنابت و حیض نفاس زیرا که نجاست تمامی بدن بسبب خروج حدث یا منی
 یا خون حیض نفاس از آن چیز است که در هم آنرا دریافت نتواند کرد لیکن عقل بعد تنور
 بنور شرع ادراک آن میکنند همچو جدانیات و بدان متاخر میگردد چنانکه متاخر می شود
 از نجاست حقیقیه بل ذبی بآن است از تا ذبی نجاست حقیقیه و بعضی از آن است
 که عقل آنرا ادراک نماید مگر بعد مخالطت و مصاحبت با ملائکه مانند نجاست غیبت
 و دروغ و سخن چینی و غیره چنانچه در حدیث صحیح وارد شده است اِذَا الذِّبَّ الْعَبْدُ
 تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلَائِكَةُ مِثْلَ مِائَةِ سَنَةٍ مَا جَاءَهُ بِهِ دَوَاهُ التَّرْمِذِي حاش
 اینکه و تفتیک دروغ میگوید بنده میگوید در فرشته یک سال بحمت بود آن وزیر مانند
 نجاست خمر و مسکرات مطهره نجاست در هم را بود و این قسم در حقیقت است بقدر توانست
 اعنی آن نجاست روحانی که اثرش عند التعمق و مصاحبت با ملائکه در بدن ظهور یابد
 بعد تأثیر آن در اعمال اخلاقی که مژ و لفتش باین می شود از این جاست که اعتقاد
 فرمود حضرت رسول مقبول صلی الله علیه و سلم از اکل از دیگی که در آن بقولات بود
 و فرمود بیکه از صحابه کرام کُلُّ قَائِمٍ اَنَا جِيْ مَنِ اَنَا جِيْ یعنی بخور زیرا که من
 رانجات ینهم با آنکه نوباد و مناجات نمیکنی ترویجی است که سبب است آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم به پخته در دیگی آورده شد و از آنجا که خیر هرگز گفت هر دو عالم

صلی اللہ علیہ وسلم از تناول نمود و بایکے از صحابہ فرمود کہ تو بخور مخاطب چون اجتناب
 انجناب ختمی تا ب علیہ الصلوٰۃ والسلام معاینہ کردا و نیز از خوردنش دست کشید از وقت
 سرور کائنات علیہ الصلوٰۃ والسلام و التسلیمات این حدیث فرمود یعنی ہر چند خوردن ہر
 بخندہ حلال است لیکن از انجا کہ مرا با جبریل امین اتفاق حکم می افتد و ایشان را بوسی ہر
 خوش نمی آید بنا علیہ بر آن خوردنش خود را باز دہم و گو کہ نہ این مرتبہ داری پس ترا
 از خوردن آن ہرچہ بکلی نیست فقط کذا فی تحفۃ الاخبار و مشکوٰۃ المصابیح و طبقہ ثانیہ
 اعنی آن نجاست روحیہ کہ اثرش اصلاً بر بدن ظاہر نگردد نجاست عقائد باطل است
 و اشند انواع آن شرک باشد چنان نجاستی است کہ از اعقل بوجہ برین الوجوہ دریافت
 نمیکند فقط لبس ازین تقریر و وجہ چنانکہ باید بوضوح انجا مید کہ نجاست شرک تعلق
 بابدان اہل شرک نہ ابلکہ بل ارواح شان و جبرئیل امین کہ از تناول دست شریف
 حبیب خدا علیہ التحیۃ و الثناء بنا بر آنکہ انجناب تقدس تا ب دست جہود گرفتہ بود
 نہ از جہت نجس بودن جہودان بود کہ از جملہ مشرکین اہل کتاب باشند بلکہ بنا بر آنکہ
 چون سبوحیان در غایت تنزه ہستند و ارواح مشرکین بکشتہ انواع نجاست روحا
 متلوث نہا علیہ سہم ہودی دست مبارک سرور کائنات صلی اللہ علیہ وسلم
 داعی ہر شکرارہ روح الامین از تناول دست شریف آمد لہذا جناب رسالت تا ب
 علیہ الصلوٰۃ والسلام آب طلب فرمودہ و ضو فرمودہ ہر گاہ طبقات نجاست مختلف
 پس ہر یک ازین طبقہ حکمی است جد اگانہ کہ بدان اختصاص امر و بیان فر آنکہ اعتنا

انطبقہ اولیٰ در ہر مکان و ہر زمان بر خاص عام واجب است مگر بعد چون صاحب رقبہ
 دائم را نداند و باعتبار انطبقہ ثانیہ بر خواص یعنی الشرف واجب است چون حرمت صدقہ
 واجبہ بر ہی ہاشم نہ بر غیر اینان و محاطت با انسان در حالت صوم و غیبت و کذب نیز
 درین حالت و حال طہارت و اعتبار باطبقہ ثالثہ بر بیچ کی واجب نیست و اثرش
 ظاہر نشدہ مگر مسجد حرام کہ قبلہ نماز است و آن ایکہ دخول مشرکین در آن بر آج
 و عمرہ ممنوع گردید فقط و اما تشکیک فی مکہ کوردیاب نجس العین بودن مشرکین بقبلہ
 او تعالیٰ فلا یقرئوا المسبحۃ اھرام پس از سر باطل چرا از اجلہ بدیہیات است کہ اگر ہی
 از قرآن مسجد حرام بنا بر نجاست عین مشرکین میبود این حکم مخفف مسجد حرام نمی گشت
 زیرا کہ درین حکم مسجد حرام سائر مساجد متساوی الاقدام هستند علاوہ ایکہ در سند
 عبد الرزاق و تفسیر ابن جریر و ابن المنذر و ابن مردودہ و ابن ابی حاتم و ابوالشیخ
 از فتاویٰ و در سند احمد از جابر رضی اللہ عنہ مروی است کہ فرمود رسول خدا صلی اللہ
 علیہ وسلم کہ گاہے در نیاید مسجد حرام مشرک کے بعد ازین مال من بعد مگر اہل عہد خدا
 پس اگر نجاست آنها بمقتضا نفس شرک بودے استثنائے اہل عہد و مالیکیتی
 نداشت ہذا لکھنا استفتیۃ من التفسیر الاحمدی و حقائق الشاویل و النجلی و الکلبانی
 و من کلام استاذ الائمة فی قولنا شاہ عبد العزیز انما اللہ عز و جل اما جواب از امر
 دوم اینکہ بر غیر یہود و نصاریٰ ظہر سیکرات چون شراب و گوشت و ظروف طلا و
 نقرہ و غیر آن باشد و آوند اسے ایشان از آلودگی نجاسات پاک نباشد پس ہوا

بای ایشان ایم است اگر چه ظن کرد و آن مسلمان مخور و دخی از نجاست باشد چه در بر دست
 مشارکت سلم لازم آید باینها دشعار اینها و این خود درست نیست و بر تقدیر بطور
 سفره ازین مفاسد هم منع است اگر بطریق عادت و بر سبیل مداومت باشد چه اگر
 این مایه استلزم نباشد و تقرب بآن و موجب مخالفت و موالات بایشان
 و این معنی منی عندهست بنابر آنکه حق تعالی در سوره مائده میفرماید **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ**
آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ
وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فإِنَّهُ مِنَّهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
 یعنی ای مومنان دوست گیرید یهود و نصاری را بعض ایشان دوست بعض اند و هر که از شما
 دوست دارد ایشان پس ازین اجماع ایشانست هر آینه خدا راه نمی نماید گروهی که از شما
 و بر تفسیر آنکه منزلت و **وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فإِنَّهُ مِنَّهُمْ** از آنست که از شماست و **بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ**
وَحُكْمُهُمْ كَحُكْمِهِمْ و هذا تغلیط من الله و تشدید کنی و **وَجُوبٌ بِجَانِبِ**
الْمُخَالَفَةِ لِلَّذِينَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ که اگر تشدید
 الذین ظلموا و انفسهم بموا لاة اکثر است یعنی هر که دوست ارد ایشان را
 از شما پس بسته اکثر است یعنی اگر گروه اینهاست و حکم او حکم اینهاست این کلام
 تغلیط و تشدیدست از حق تعالی و در وجوب کناره کردن از مخالف دین هر آینه خدا هدایت
 نمیکند گروهی که از ان را یعنی راه راست نمی نماید آنکسان را و بسته نموده اند بر وجهی که
 بسبب مستحق کفار فقط و هم در حدیث شریف وارد شده که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله

جلد دوم نمبر

استغفار بعد از مواکلت یا نه و کذا

عَلَيْكُمْ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ أَجَفَّاءَ أَنْ تَأْكُلَ مَعَ غَيْرِ أَهْلٍ وَبَيْنَكَ
وَحِمْلُ هَذَا الْحَدِيثِ عَلَى الْمَذْأَمَةِ وَعَلَى أَنْ أَتَمَّ يَكُنْ تَأْلِيفُ
قَلْبِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَيُحْمَلُ الْحَدِيثُ الْأَوَّلُ عَلَى أَنْ مَنْ كَانَ
بَيْنَهُ تَأْلِيفُ قَلْبِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ تَوْفِيقًا بَيْنَ الْحَدِيثَيْنِ انْتَهَى
مجموعین مست در مطالب المؤمنین پس ازین روایت همچو آفتاب نمروز سید رخشد
که اگر مواکلت با کفار بنیت تالیف قلوب باشد یکبار یاد و بار جائزست و الا یکبار
هم جائز نیست و معلومست که درین دیار معموله نصاری مواکلت با این قوم
وسیلہ تقرب و استرضاء ایشان باشند نه ذریعہ تالیف قلوب نشان
بر اختیار دین اسلام پس علت جواز مواکلت با این قوم درین بلاد متفقست
بنا بر آن درین دیار و امصار محکومہ آنها روان باشند و از چیز فحش بعضی
خوش فہمانست کہ بر جواز مواکلت با قوم نصاری علی الاطلاق از آن کہ کہ
وَطَعَامُ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ حَلَالٌ لَكُمْ وَطَعَامُ مَنكُمُ حَلَالٌ لَهُمْ
استدلال کنند و ندانند کہ این استدلال از سر غلط است چه علت طعام
اہل کتاب برائے مسلمین و بالعکس چیز دیگرست و جواز اکل و شرب مسلمین
با آنها چیزے دیگر پس از ثبوت یکے ثبوت دیگرے لازم نیاید و اللہ سبحانہ
اعلم بالصواب و عندہ ام الكتاب فقط حرره العبد الخامل محمد عادل عاملہ اللہ
سبحانہ بفضلہ الشامل و جلاس من التاسین لوم الرجعت الزلازل

محمد عادل

تقلید

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
هذا ما كتبه
محمد عادل
في يوم
الخميس
العاشر
من شهر
ربيع
الثاني
سنة
١٢٩٠
هـ

استغاثهم حوازي كونه بايرونه

جلد دوم نمبر

ترحم الله من اجاب وانا فانا صاب واجا وكتبه العبد الاثم محمد عبد الله
الحسيني الواسطي البكر ارمي عالمه الله لطفه السامي

محمد عبد الله

الحبيب مصيب حرره العبد المتقتر الى رحمة رب العدي محمد امير عظمه

محمد امير

آجواب صميم والمجيب نجيم
حرره محمد عبد الغفار عفا الله عنه

محمد عبد الغفار

آصاب الحبيب فاجاب بنزهه الله خير الخزار
يوم احساب كنهه كاسا حسين علي عفي عنه

حسين علي

آجاد من اجاب والله اعلم بالصواب
كتبه العبد الضعيف محمد لطف الله

محمد لطف الله

آتعمل ان ما قال الحبيب العادل فمدين عا
وللصدق مائل بمقه العبد المذنب الاواه

محمد سعد الله عفا الله عنه ما جناه ووفقه لما يحبه ويرضاه فقط

جلاد و منبند

استفتای عدم جواز اکل شراب یا کفار

نقل استفتای سرسره مولوی سید احمد خان صاحب دہلوی
 صدر الصدور از کوئل و جواب از مولانا مفتی محمد سعد اللہ صاحب غفرلہ
 استفتای عدم جواز اکل و شرب با غیر اہل اسلام

چہ میفرمایند علی شریعت دین منکر کہ بودیان و عیسائیان و مسلمانان با ہم بر یک
 دسار خوان طعام خورد و چربی از محرمات مثل شراب و خنزیر و غیرہ نباشد
 و نہ دست و دبان کسی از اہل کتاب ان خوردن محرمات آلودہ باشد پس
 این مواکلت شرعاً جایزست یا نہ بینوا التوجیر

ہو الموفق

اجواب مسلمانان را مواکلت و مخالطت در اکل و شرب با غیر اہل دین خود اند
 احیاناً یکبار یاد و بار بطریق ابتلا اتفاق افتد مضایقہ ندارد و زیادہ ازین بزرگتر
 چہ مواکلت و مخالطت نیماہن در اکل و شرب و ملاکت بر معیت و موالات میدارد
 کہ حق تعالی از ان مانعت فرمودہ است چنانچہ میفرماید **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْبُهْدَ وَالنَّصْرَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ**
وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَاِنَّهُ مِنَهُمْ یعنی ای مومنان کہیرید یہود و نصاری
 دوستان خود ایشان با ہم گر دوستاند و کسی کہ از شما ایشان را دوست دارد
 در حکم ایشانست و در تفسیر نیز نا پوری مدعی است عن ابی موسی الاشعری

کہ بیان لایق
 کہ بگوید غفرلہ
 اور نصرت کی کوئل
 یعنی اہل دین کے
 دوست یعنی
 کہ با ہم
 اور بعضی دوستی
 کی اور کس سے
 عن ابی موسی
 اور نصرت کی کوئل

علی دہلوی
 مولوی سید احمد
 صاحب

این حدیث ابو داؤد و چه معنی دارد و مراد از نسخ و مستنسخ چیست بمقتضای این حدیث
گفتن تسمیه اهل کتاب بر اهل بیت و بیجه بهر مسلمین و اهل حق دم هر دو یک ازین
هر دو ضرورست یا نه حدیث ابو داؤد اینست عن ابن عباس قال قال رسول الله
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَعَنَ الرَّسُولُ حَتَّى يَكُونَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
فَنُحْمًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالَ طَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ

جواب از جناب مفتی صاحب مروج بالقاء بهم

معنی قول ابن عباس رضی الله عنهما اینست که بخورید و بیجه را که بنام خدا فرج
کرده شده باشد از جانب شما و بخورید آنچه بران نام خدا گرفته نشده باشد
از شما یعنی جانور سے کہ شما خاصہ برو نام خدا گرفته ذبح کرده باشید حلال است
و جانور سے کہ شما خصوصاً برو نام خدا گرفته ذبح نکرده باشید حرام است
اگر چه دیگر سے بنام خدا ذبح کرده باشد اما حاصل قید بنام خدا و اولاً تا کلو
لمحظ و مراد است کہ از ان بیجه غیر مومنین کہ بنام خدا ذبح کرده باشند خارج
شد پس حق تعالی عموم غیر مومنین را کہ مدلول کلمہ ما در مقام تکریم اللہ
علیہ منکم واقع است نسخ فرموده و در بیجا اہل کتاب را از ان باین قول مستثنی
گردانید و طعام الذین اوتوا الکتاب حِلٌّ لکم یعنی بیجه اہل کتاب حلال است
شمار ازیر کہ مراد از طعام نزد اکثر مفسرین کہ ابن عباس ازیشان است و بیجه است

استفتاء عدم جواز تدوی با محرمت

بسم اللہ الرحمن الرحیم

کیا حکم ہے علماء دین کا جواز یا عدم جواز میں استعمال ادویہ انگریزی کے کہ اس کے بعض اجزاء عروقی مرکب ہوں شراب اور دواؤں سے مگر وہ ادویہ نشہ نلانی ہوں خصوصاً ایسے موقع میں کہ جہان اور کوئی طیب سوا ڈاکٹر انگریزی کے میسر نہ آتا ہو مینواتو جروا

ہو الموفق

شراب مخموری ہو یا بہت چونکہ حرام لذتہ ہے اور پیشاب کے مانند نجس نجاست غلیظہ جیس کہ در مختار میں بیان حکم خمر میں مرقوم ہے وَحَرَّمَ قُلُوبُہُمْ اَوْ کَثِیرُہُمْ بِالْاِجْمَاعِ بَعِیْثُہَا اِنْ لَمْ یَاْتِہَا اَنْتِیْ اور بعد اس کے متن میں مذکور ہے وَہِیْ خَمْسَةُ نَجَاسَاتٍ غَلِیْظَةٌ کَالْقَوْلِ اَنْتِیْ توجہ فرمائی کہ شراب سے مرکب ہوگی حرمت اور نجاست میں اس کا حکم مثل اس چیز کے ہوگا جو پیشاب سے مرکب ہو اور اس سبب سے اس کو حرمت اور نجاست عارض ہو دے پس صورت مرقومہ میں جوا دویہ انگریزی کہ مرکب ہوں شراب اور دوسری دواؤں سے اگرچہ وہ ادویہ نشہ نلانی ہوں لیکن سبب ترکیب شراب کے کہ قلیل و کثیر اور حرام بعینہ اور نجس نجاست غلیظہ ہے مجبوع مرکب حرام اور نجس ہو گیا اور تدوی با شیا سے محرمہ بیان فقہائے حنفیہ

۱۵ عالم ہوا
غیر از اس کا
اور بہت اس کا
اپنی ذات میں

۲۲

۱۵ اور نجس
بہت نجاست
غلیظہ جیس کہ
بانتیہا ہے

مختلف فیہ ہر بعض فقہا قائل بجواز ہیں اور بعضے قائل بعدم جواز مجوز ہیں کہتے
 ہیں کہ اگر طبیب مسلمان حصول شفا کو استعمال چیز حرام میں بیان کرے اور کوئی چیز
 حلال ایسی نہ پاوے کہ وہ ازالہ مرض میں اس چیز حرام کے قائم مقام ہو سکے
 تو ضرورت کے واسطے اس چیز حرام کے ساتھ تدوی درست ہے کیونکہ حق
 تعالیٰ نے ہر مرض کے واسطے دوا پیدا کی ہے اور دوا کرنے کے لیے سخت
 اور جازت بھی دی ہے پس جبکہ کئی حرام کے استعمال میں حصول شفا یقینی ہوگا اور
 کوئی چیز سباح نہ ہو سکے قائم مقام ہو سکے سیر نہ ہوگی تو اسوقت اس چیز حرام
 کی حرمت باقی نہ رہے گی بلکہ استعمال اس چیز حرام کا مباح ہو جائے گا یہ سنا کہ
 اگر کسی شخص کے منق میں لقمہ چھنسا ہو اور اسکو اس قدر پانی نہ ملے کہ اس کے
 مدد سے لقمہ حلق سے نیچے اوتا رہے تو اسوقت جائز ہے کہ شخص کو بقدر
 ضرورت شراب سے لقمہ اوتا رہے یا کوئی شخص شدت پیاس میں ایسا
 بہتا ہو کہ احتمال ہلاک ہو جانے کا رکھتا ہو تو اسکو زوال عطش کے لیے
 بمقدار ضرورت شرب خمر دیا جائے یہ بخاری رحمہ اللہ نے جو حدیث روایت
 کی کہ فرمایا ان حضرت سیدہ امونہ و اخیوتہ نے ان الله لَمْ يَجْعَلْ شِفَاءَكُمْ كُفْرًا
 حُرِّمْ عَلَيْكُمْ كُفْرًا یعنی خدا نے باریک تعالیٰ نے نہ تمھارا شفا تم لوگوں کی اول
 چیزوں میں کہ حرام کر دیا ہے اور نہ تم پر پس مراد اس سے وہ اشیاء عمرہ میں
 کہ جسکے استعمال میں حصول شفا یقینی ہو اور اشیاء سباحہ میں سے قائم مقام

اور کما نفقہ و تداوی سوت حرمت اوس چیز میں ہو جاوے گی اور وہ چیز عموم و لایحداً
 حرام علیہ کلمہ کے تحت میں داخل نہ ہو گی اس صورت میں استعمال اوسکا لایسا نہ ہو
 اور انہیں کہتے ہیں کہ جو چیز میں شرع شریف میں حرام ہیں استعمال و کما مطلقاً
 درست نہیں بلکہ ذریعہ دوا کے نہ بذریعہ دوا کے کیونکہ اطباء کا قول بوجہ اسکے
 کہ تجربہ پر مبنی ہے مفید یقین کا نہیں پس طیب مسلمان کا بیان کرنا حصول شفا کو
 استعمال چیز اسے حرام میں بسبب انعدام علم قطعی کے حجت جواز تداوی باہر
 محرم نہیں ہو سکتا بنا برین مجوزین جو معنی کہ حدیث شریف **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** کہہ کر
 شفاء کلمہ و **فَبِمَا حُرِّمَ عَلَيْنَا** کے بیان کرنے ہیں وہ معنی خلاص ظاہر
 ہیں اس واسطے کہ بجز قول اطباء کے اور کوئی طریقہ اور اک خواص ادویہ کا نہیں ہو
 کیونکہ علم خواص ادویہ کا بعد تجربہ کے ہوتا ہے اور تجربہ و تطیفہ اطباء کا ہی اور جبکہ
 بنا بر فقدان یقین کے قول اطباء کا اس باب میں حجت نہ ہو پس احتمال معرفت یقینی
 حصول شفا کا استعمال اشیا حرام میں باقی نہ رہا اور قیاس جواز نہ ہونے تداوی
 باہر حرام محرمہ کا جواز اساعہ لقمہ اور ازالہ عطش پر بوسیلہ شرب خمر کے قیاس
 مع الفارق ہی اسلئے کہ وقت میسر ہونے پانی کے شراب سے لقمہ اوتارنا یا
 پیاس منقوت ہونے کے لیے ضرورت کے موافق شراب پینا وہ چیز ہے کہ
 جسکا نفع تحقق اور متیقن ہی پس اس صورت میں احیائے نفس یقینی ہی اس
 سبب جو شخص حالت مذکورہ میں اوسکو ترک کرے گا اور مر جاوے گا تو

۴۲

گندہ گار ہو گا جیسا کہ کوئی شخص شدت بھوک میں اس طرح گرفتار ہو کہ اگر کچھ کھائے
 تو مر جاوے پس ایسی حالت میں اوپر فرض ہے کہ کچھ کھا لیوے اگرچہ مردار سے
 ہو یا مال حرام سے یا مال غیر سے گو اس صورت میں ضمان دینا لازم ہو گا لیکن
 قدر ضرورت سے تجاوز نہ کرے ورنہ مرکب مرغیہ شروع کا ہو گا پھر اگر ایسا
 شخص باوجود قدرت کے کھانے کو ترک کرے گا اور مر جاوے گا تو گندہ گار ہو گا
 اس واسطے کہ ہمیں احیاء نفس متحقق اور متیقن ہو اور اسی یقین کی وجہ سے مردار
 سدریقہ نے بمقتضائے الضرورات تتبع المخطوطات مردار یا حرام مال کے
 استعمال کو بقدر ضرورت مباح کر دیا کیونکہ عند الضرورت مباح ہونا منوع شرعی
 معنی ہے اور اسکے تعین اور تحقق منفعت کے یقین پر نہ احتمال نفع پر بخلاف
 ندائی کے اگرچہ باشیاء مباح ہو کیونکہ ندائی میں احیاء نفس متیقن نہیں ہے
 بلکہ محتمل ہے پس اگر کوئی مریض مردار کو ترک کرے کہ مر جاوے گا تو گندہ گار
 نہ ہو گا جیسا کہ فقہانے اسکی تصریح کر دی ہے فقط جبکہ دلیل مجوزین اور تردید
 اسکی من جانب تعین تمامہ تفصیل موافقہ منفردہ در مختار اور اسکے دونوں
 حاشیہ طحطاوی اور رد المحتار سے بمعرض نقل آئی تو اب معلوم کرنا چاہیے کہ
 صاحب در مختار نے بنظر رجحان قول تعین کے کتاب الطہارۃ اور کتاب
 الرضائع میں پھر الرائق شرح کنز الدقائق سے نقل کیا ہے کہ کتاب ہندیہ منع
 وعدم جواز ندائی باشیاء عمرہ ہے اور بھی عبارت در مختار کی ہو کتاب الشتر

میں نے ذکر کو مخرمین سے سطور ہر دو ہی ملتے ہوئے تحریر کیا ہے۔ اور حُرْمُ الْاِشْتِغَاعِ بِهَا وَلَوْ يَسْتَقْبَلُ
 دَوَابُّ اَلْاِنِّ قَالَ اَوْفِي دَوَابُّ اَنْتُمْ بَعْدَ الْحَاجَةِ اِسْمِ طَلَبِ كِي تَأْيِيدِ
 کرتی ہو، وعلیٰ ہذا القیاس عبارت ملتی الاجر کی جو کتاب الاشرار میں واقع ہو
 سبب اس میں مضمون کی ہر جہت میں حال و کال و لا یَجُوزُ الْاِشْتِغَاعُ بِالْحُمْرِ وَلَا اَنْ
 یُنْاویَ بِهَا جُرْحٌ وَلَا دَبْرُ آتِیَةٍ وَلَا تَسْتَقْبَلُ اَوْمِیًّا وَلَوْ مَسَبَّ لِلتَّدَاوِیِ
 انتہی اور محض طحاوی نے جو کتاب الرضاع میں ذیل قول شارح و لا یَجُوزُ الْاِشْتِغَاعُ
 بِهٖ یَعْبُرُ وَ دَرَجَةُ حَرَامٍ عَلَی الصَّغِیْرِ لَهَا ہر کہ آملاً ادا کا ان لَصَحُّ وَرَدِ
 فقہیہ خلاف و الفتاویٰ علی المنع کما یأتی انتہی مفتی بہ ہونے قول
 اہم جواز پر مطلق ہو، محشی شامی رحمہ اللہ بطلان السامی نے جو کتاب الخطر الاہل
 میں تحت قول شارح و جَوَازٌ فِی الرَّهَائِیَةِ بِحُرْمِ الْاِشْتِغَاعِ بِهَا عبارت نہایت کی نقل
 کر کے لکھا ہے کہ قَالَ فِی الدَّیْنِیِّیْنِ بَعْدَ الْمَقْلَدِ اِنِّیْ النَّبَیِّیَّةُ وَ اَقْرَبُ فِی الْمُنْعِ الْغَفَرُ وَ فِی
 وَقَدْ مَنَافِی الطَّهَارَةِ وَالرِّضَاعِ اَنَّ الْمَذْهَبَ خِلَافَهُ اَنْتَہی میں شعر ہو مجھ
 و مختار ہونے قول مامون پر اور جو کہ ذخیرۃ العقبیٰ میں ذیل کتاب الکراہتہ کے
 سطر ہی پر ہے وَ الْحَقُّنَةُ اَیْ جَازَ الْاِخْتِقَانُ لِلتَّدَاوِیِ لَا لِلشِّعَابِ
 قَالَ مُفِی النَّفْلِیِّ لَا یَجُوزُ اِسْتِعْمَالُ الْحُرْمِ فِی الْحَقْنَةِ كَالْحُمْرِ وَ نَحْوِهَا
 لَا اِنَّ التَّدَاوِیَ بِالْحُمْرِ حُرْمٌ اَنْتَہی میں اختیار قول مامون پر دلیل واضح ہو
 کیونکہ مفتی النفلین نے حرمت تداوی بالمحرم پر جزم کر کے اس کے دلیل عدم جواز

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

جلد دوم نمبر ۱۰

استعمال اشباہ حرام کی عمل ظاہر ترین گردانی ہے علاوہ اسکے اور کتب معتقدہ سے
بھی راجحیت قول ناہین اور مرجوحیت قول مجوزین کی مفہوم ہوتی ہے اور صاحب وقتار نے
کتاب لطاریہ میں بعد بیان اختلافات اور نقل کلام صاحب بحر الرائق کے کہ مشغل
استغفار از رب عدم جواز پر ہے جو صنف سے فتویٰ جواز پر حکایت بلفظ نقل
نقل کیا ہے و نیز عبارت فرغ اُخْتُلِفَ فِي التَّحَاوِي بِالْحَرَمِ فَقَاطِرُ الْمَذْهَبِ
الْمَنْعِ كَمَا فِي رِضَاءِ الْحَرَمِ لَكِنْ قَوْلُ الْمُصَنِّفِ ثَمَّةٌ وَهَذَا عَنِ الْحَاوِي
وَقِيلَ يُرَخَّصُ إِذَا عَلِمَ فِيهِ الشَّفَاءُ وَلَمْ يُعْلَمْ دَوَاءُ آخَرَ كَمَا رَخَّصَ
الْحَصْبُ لِلْعَطْشَانِ وَعَلَيْهِ الْقَوْلُ اِنْ تَهْتَبُ بِسُحْشِ لَطَارِي فِي
کتاب رسل میں اوس نقل پر اعتراض کیا ہے یا بن عبارت وَفِي هَذَا التَّحْوِيلِ
عَنِ الْمُصَنِّفِ نَظَرٌ فَإِنَّ الْقَوْلَ فِي كَلَامِهِ عَلَى الْمَنْعِ لَا عَلَى التَّرْخِصِ
وَتَصَحُّحُ وَفِي الْحَاوِي الْقَدْسِي فَلَمَّا سَأَلَ الدَّرْمِ عَنْ أَنْفِ رَسَانٍ وَكَأَنَّ
يَنْقَطِعُ حَتَّى يُحْشَى عَلَيْهِ الْمَوْتُ وَقَدْ عَلِمَ بِالْجَبَرَةِ أَنَّهُ لَوْ كُنْتُ
فَأَنَّهُ الْكِتَابُ أَوْ الْإِخْلَاصُ بِذَلِكَ الدَّرْمِ عَلَى جَبَرَتِهِمْ يَنْقَطِعُ
فَلَا يُرَخَّصُ لَهُ فِيهِ وَعَلَيْهِ الْقَوْلُ وَقِيلَ يُرَخَّصُ كَمَا رَخَّصَ فِي
تَرْسِبِ الْحَصْبِ لِلْعَطْشَانِ وَكُلِّ الْمَيْتَةِ فِي الْمَحْصَةِ اِنْ تَهْتَبُ لَكِنْ
محشی شامی کے کلام کا مدلول یہ ہے کہ نحو الغفار شرح ترمذی البصار کے انہوں
میں فتویٰ جواز پر ہے و عبارتہ کہذا قُلْتُ نَقَطُ وَعَلَيْهِ الْقَوْلُ رَأْسُهُ

[illegible]

فِي سُنَخَيْنِ فِي الْمَعْرِ بَعْدَ الْقَوْلِ الثَّانِي كَمَا ذَكَرَهُ الشَّارِحُ كَمَا عِلَّتَهُ
وَلَا ذَكَرَ آيَتُهُ فِي الْحَاوِي الْقُدْسِيِّ فَعَلِمْنَا أَنَّ مَا فِي سُنَخَيْنِ مُعْتَرِفٌ
فَافْتَحْنَا لِنَرْتَمِتْ آبٍ وَاضِحٍ هُوَ كَمَا مَاحِظَةُ كَلَامٍ مُحَشًى طَحْطَاوِيٍّ مُحَشًى شَامِيٍّ عَلَيْهِمَا الرَّحْمَةُ
إِسَاءَاتٍ هُوَ تَاهِيٌّ كَبِسَ قَامٍ مِنْ نَسْخِ حَاوِيٍّ قَدْسِيٍّ كَيْ بَالِكِهِ يَكُونُ اخْتِلَافٌ كَهْتِ
مِنْ وَاعِي هَذَا الْقِيَاسِ نَسْخِ مَخِ الْغَفَارِ كَيْ هَبِي اسَ مَحَلٍّ مِنْ بَاهِمٍ مُخْتَلَفٍ هَبِي
كَيْوَنَكَمْ حَصَرَ كَرَارٍ وَابِتَ لَفْظُ وَاعِيهِ الْفَتَوَى كَا قَوْلٍ جَوَازٍ بِرُصْرُوتٍ وَدُسْنُخُونٍ مَخِ
مِنْ جِيسَا كَمْ حَشًى شَامِيٍّ سَعِ وَقُوعٍ مِثْلٍ آيَا دِيلٍ صَرِيحٍ اسْبَرِ هَبِي كَيْ سَوَا سَمِيٍّ
مَذْكُورَتَيْنِ كَيْ وَدُسْنُخُونٍ مِثْلٍ مَوَافِقٍ نَقْلِ طَحْطَاوِيٍّ كَيْ پَايَا كَلِمَا وَدَرْ بَعِيدَةٍ مِثْلٍ
كَيْ لَفْظُ فَا فَنَمِ جَوْشِي شَامِيٍّ مِثْلٍ وَاقِعٍ هَبِي اِشَارَةِ اِسِي طَرَفٍ هُوَ پَسِ اسَ صَوْرَتِ مِثْلٍ
مَصْنُفٍ عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ كَيْ كَلَامٍ سَعِ تَدَاوِيٍّ بِاِشْيَا سَعِ حَرَمِهِ كَيْ جَوَازٍ بِرُصْرُوتِ
بِرَسْبِيلِ جَزْمٍ وَابِتَيْنِ كَيْ مَفْهُومٍ نَهْنٍ هُوَ تَا وَرُصْرُوتِ اَكْثَرِ كِتَابِ حَفْصِيَّةٍ كَا تَرْجُحِ قَوْلِ
لَعْدَمِ جَوَازِ عَلَيِّ سَبِيلِ اَلْقَطْعِ هَبِي پَسِ سَرَاوَرِي هَبِي كَيْ صَاحِبٍ دَرْ مَخْتَارِي سَعِ جَوْ مَصْنُفٍ
سَعِ فِتْوَى جَوَازٍ بِرُصْرُوتِ نَقْلِ كَلِمَا هَبِي كَيْ وَهْ مَصْنُفٍ كَيْ كَلَامٍ سَعِ نَظَرٍ بِاِخْتِلَافِ
نَسْخِ بِطَرِيقِ جَزْمٍ كَيْ مَفْهُومٍ نَهْنٍ هُوَ تَا مَعَارِضِ مَنْطُوقِ يَقِينِي وَدَرْ كِتَابِ مَعْتَمَدِ
كَيْ نَهْمُ بَلَكَمْ دَرْ مَخْتَارِي مِثْلٍ ذِيلِ كِتَابِ اَلْاَشْرَ بَرِيَانِ حَكْمِ خَمْرٍ مِثْلٍ خَوْصِ مَصْنُفٍ كَا كَلَامِ
مَنَانِي اسَ نَقْلِ كَيْ هَبِي وَرُشَارِحِ عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ نِي اَوْسِ قَوْلِ كَيْ شَرْحِ مِثْلٍ
خَوْصِ مَصْنُفٍ سَعِ اَوْسِ كَا مَعْتَمَدِ عَلَيْهِ هُوَ تَا نَقْلِ كَلِمَا هَبِي خَا نَجْهِ عِبَارَتِ اَوْسِ مَقَامِ

منقول من
الفتاوى
ثانیه
کتاب
کلیه
جیسا
اور
علی القدر
سے
نسخ
میں
۱۱۶۱

۴

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

میں سے بہت

کی یہ ہر وہ لا یجوز ذیہا الشد ادنی علی المعتقد قالہ المصنف قلت
 ولو باحتقان اولاً فطکار فی الحلیل نہایت انتہا نظر خیر پر پیشہ رہے
 کہ شارع علیہ الرحمہ کا یہ قول نقل عن الزہابیہ مشعر اس بات پر ہو کہ دربارہ جواز عدم جہان
 ندائی یا محرمات کو حرام صاحب نہایت کلام بھی مضطرب ہو کیونکہ اس نقل سے ظاہر ہوتا
 ہے کہ مذہب صاحب نہایت کلام جواز ہی اور کتاب عطر والا باہد میں جو شارع نے نقل
 کیا ہو بقول خود و جاز ذیہ فی التہایق و تعمر الحکم اوس سے معلوم ہوتا ہے کہ
 مذہب اوس کا جواز ہی پس صاحب نہایت کو بھی حکم یا جواز پر قطعیت نہیں ہے نہایت
 صاحب و المستفی من عبارت نہایت کی جو شعر جواز ہی نقل کر کے اوس کے نزدیک
 میں کہا ہو و قد منکافی الطہارۃ و الن صناع ان المذہب خلافہ انتہی
 جیسا کہ بیشتر حاشیہ ثنائیہ سے منقول ہوا علاوہ اس کے حنفیہ علیہ الرحمہ کے نزدیک
 شہی حرام کے استعمال میں کمال احتیاط مد نظر ہو یہاں تک کہ در صورت دالہ ہونے
 میں الحلال و الحرام کسی شے کے احتیاطاً حرام کو حلال پر غلبہ دیکر اوس شے کے استعمال
 کو جائز نہیں رکھتے چنانچہ تا عدہ شرعی اذا جمیع الحلال و الحرام غلب
 الحرام جیسا کہ اشیاء و نظائر میں ہر قوم ہی اس مدعا پر گواہ ہو یعنی جب ایک چیز
 حلال اور حرام ہونے میں علما کا اختلاف ہو اور دلیل ملت کی مساوی ہو دلیل
 حوت کے یعنی ایک کو دوسرے پر ترجیح نہ اس صورت میں دلیل حوت پر
 عمل کرنا چاہیے نہ دلیل ملت پر تاکہ اہل اسلام استعمال اوس چیز سے کہہ من جہان

پنجے میں کیونکہ اس زمانہ اطاعت و طاعت و انقیاد حکم خدا و رسول علیہ التجہ و الشاہ کے ہے
 پھر جبکہ دلیل حجت کو ترجیح دینا ہوگا دلیل حجت پر اوس صورت میں بطریق اولیٰ استعمال
 اوس چیز کا کہ انہو کا اور محققین حنفیہ نے جو قبول اطباء کو اس بات میں اعتبار نہیں کیا
 پس ظاہر ہے کہ کونسا اوس کا بھی احتیاط ہی اس لیے کہ اطباء کا قول ان قبیل تجربات
 ہی اور تجربہ یقین کا مفید نہیں ہوتا بلکہ مفاد اوس کا ظن غالب ہی پس اگر استعمال
 شری حرام میں احتیاط مد نظر نہ ہوتی تو جیسا کہ اوس مسائل میں علیہ ظن معتبر ہی اس
 مسئلے میں بھی محققین اوس کا اعتبار کرے تا جملہ اصل اس مسئلہ تداوی بالمحرم میں
 مسئلہ بول اکمل اللحم ہو جیسا کہ در مختار کے باب الرضاع میں بحر الرائق سے منقول
 ہے کہ اشک بول اکمل اللحم انتہی وہ گاہ مزید توضیح و تشریح مقتضی تعرض مسئلہ
 مرقومہ کی بھی ہے تو اگرچہ بیان اوس کا باعث اظہار کلام و تطویل مقال ہی لیکن
 بنظر زیادت افادت ذکر اوس کا بھی مناسب حال ہے پس واضح ہو کہ بول اکمل اللحم کی
 حلت و حرمت و طہارت و نجاست میں ہمارے علماء نے تشہد بایک دیگر اختلاف رکھتے
 ہیں امام محمد علیہ الرحمہ کے نزدیک و ظاہر اور علل ہی بدلیل حدیث عربین کے
 کہ اوسکو انس بن مالک رضی اللہ عنہ نے روایت کی ہے اور وہ حدیث نور الاولیاء
 میں باین الفاظ مروی ہے کہ اِنَّ قَدْ مَاتَ مِنْ عُرَيْنَةٍ اَنَّكَ اِلَى الْمَدِ بَسَكِ
 فَلَمْ يَوْفَقْهُمْ فَاصْفَرَّتْ اَلْوَانُهُمْ وَاسْتَفْخَتْ بَطْنُهُمْ فَامْسَحُ
 رَسُوْلُ اللّٰهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَنْ يَّحْمِزَ حَوْا اِلَى اَهْلِ الصَّدَقَةِ وَيَسْخِرَ بَعْدَ

[illegible]

جلد دوم نمبر

استفادہ میں ہوا زبانی یا تحریراً

[illegible]

إِلَى أَنْ قَالُوا الَّذِي يَدُلُّ عَلَى كَوْنِ حَدِيثِ الْعَرَبِيِّ مَسْنُوحًا
 بِهَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ الْمَثَلَةَ الَّتِي تَعْنِيهَا حَدِيثُ الْعَرَبِيِّ مَسْنُوحًا
 مَسْنُوحَةٌ بِالْإِتِّفَاقِ لَا تَعْنِي كَانَتْ فِي ابْتِدَاءِ الْإِسْلَامِ انْتَهَى
 اور یہی وجہ ہے کہ حکم بول ماکول اللہ میں احباب متون نے شیخین کے قول کو اختیار کیا
 ہے اسی لیے امداد الفتح میں تصریح کر دی کہ وَالْفَتْوَى عَلَى قَوْلِهِمَا
 جیسا کہ حاشیہ شامیہ میں صرح ہے بس بیان ماسبق سے واضح ہوا کہ اگرچہ ہمارے
 ونجاست میں بول ماکول اللہ کے امام محمد و امام ابو یوسف علیہما الرحمۃ باہم اختلاف
 رکھتے ہیں لیکن تداوی میں اس کے استعمال کا جائز ہونا دونوں صاحبوں کا متفق علیہ
 ہے اور مثلاً اس کا ضرورت اور رخصت دینا آنحضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام کا یہی
 قبیلہ عربین کو واسطے پیئینہ پیشاب و ٹون کے کہ اس کے پیئینے سے اونکو صحت
 حاصل ہوئی اور امام ہمام ابو حنیفہ علیہ الرحمۃ کے نزدیک تداوی میں اس کے استعمال
 جائز نہیں ہے جو طرح غیہ تداوی میں جائز نہیں اور استدلال محدث عربین کا
 جواب حضرت امام اعظم علیہ الرحمۃ نے اس طرح دیا ہے کہ حضرت رسول خدا علیہ السلام
 والثناء بنی قبیلہ عربین کو جو اوٹون کے پیشاب پیئینے کی رخصت دی تھی
 پس سبب اس کا یہ ہے کہ آپ کو بواسطہ وجی کے اونکی شفا کی معرفت قطعی
 حاصل ہوئی تھی بخلاف اور مرضی کے کہ شفا اونکی استعمال بول ماکول اللہ میں متفق
 نہیں ہے کیونکہ اس باب میں ہر جرح نہیں ہے مگر طبیب کی طرف حال نکمل طبیب کا حجت

یہاں تک ساکما
 فیہذا لہذا لہذا لہذا
 اور یہی وجہ ہے کہ حکم بول ماکول اللہ میں احباب متون نے شیخین کے قول کو اختیار کیا ہے اسی لیے امداد الفتح میں تصریح کر دی کہ وَالْفَتْوَى عَلَى قَوْلِهِمَا جیسا کہ حاشیہ شامیہ میں صرح ہے بس بیان ماسبق سے واضح ہوا کہ اگرچہ ہمارے ونجاست میں بول ماکول اللہ کے امام محمد و امام ابو یوسف علیہما الرحمۃ باہم اختلاف رکھتے ہیں لیکن تداوی میں اس کے استعمال کا جائز ہونا دونوں صاحبوں کا متفق علیہ ہے اور مثلاً اس کا ضرورت اور رخصت دینا آنحضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام کا یہی قبیلہ عربین کو واسطے پیئینہ پیشاب و ٹون کے کہ اس کے پیئینے سے اونکو صحت حاصل ہوئی اور امام ہمام ابو حنیفہ علیہ الرحمۃ کے نزدیک تداوی میں اس کے استعمال جائز نہیں ہے جو طرح غیہ تداوی میں جائز نہیں اور استدلال محدث عربین کا جواب حضرت امام اعظم علیہ الرحمۃ نے اس طرح دیا ہے کہ حضرت رسول خدا علیہ السلام والثناء بنی قبیلہ عربین کو جو اوٹون کے پیشاب پیئینے کی رخصت دی تھی پس سبب اس کا یہ ہے کہ آپ کو بواسطہ وجی کے اونکی شفا کی معرفت قطعی حاصل ہوئی تھی بخلاف اور مرضی کے کہ شفا اونکی استعمال بول ماکول اللہ میں متفق نہیں ہے کیونکہ اس باب میں ہر جرح نہیں ہے مگر طبیب کی طرف حال نکمل طبیب کا حجت

نہیں یہاں تک کہ اگر شرعی حرام دفع ہلاک میں متعین ہو یعنی ایسا نفس اور ست
 متیقن ہو جیسا کہ ہتھ مبتلا بحالت مجتہد کے لیے یا خمر عطا نشان فاقدا الما کے لیے
 تو ضرورت کے واسطے بعد ضرورت شرعی حرام کا استعمال کرنا حلال ہو جاوے گا
 جیسا کہ در المختار علی الدر المختار میں مرقوم ہے فقط جبکہ روایات کتب معتدہ فقہیہ
 درجہ ثبوت کا پونہچا کہ مرجع و مختار تداوی میں عدم جواز استعمال اشیاء محرمہ
 کا خمر وغیرہ باہر تو اب جانا چاہیے کہ صورت مستفسرہ میں جو ادویہ اگر بڑی کرب
 شراب اور دوسری دواؤں سے ہوں اگرچہ وہ نشہ نلاقی ہوں ہر گاہ وہ شرع
 شریعت میں حرام اور محسوس ٹھہریں جیسا کہ صدر جواب میں تفصیل مذکور ہو اسی
 استعمال ادویہ مرقوم کا قول مرجع و مختار پر ہرگز جائز نہیں ہے گو طبیب مسلمان خیر دیکھ
 کہ ہمیں بیخ نفایہ اور کوئی چیز مباح قائم مقام اور سکے نہ ملے اور جہاں کہیں طبیب مسلمان
 میسر نہ آتا ہو وہاں بالاجماع ایسی ادویہ کے ساتھ تداوی درست نہیں ہے جیسا
 کہ اوپر کے بیان سے بخوبی واضح ہوتا ہے اور نظیر اس مسئلہ کی وہ مسئلہ ہی
 جسکو محشی طحاوی نے کتاب الطہارۃ میں لکھا ہے وَنَهَى عَنْ عِبَادَةِ وَنَقَلَ الْحَمَوِيُّ
 أَنَّ لَحْمَ الْخَنَزِيرِ لَا يَجُوزُ التَّدَاوِي بِهِ وَلَنْ تَعْبَنَ وَلَوْ اخْتَلَطَ بِغَيْرِهِ
 وَلَوْ كَانَ الْغَيْرُ عَلَا عَلَيْهِ وَنَقَلَ ذَلِكَ عَنْ الصَّاحِبِينَ وَالْمُغْنِيَا فِي
 وَأَنَّ ذَلِكَ فِي النَّاتِرَةِ حَاطَّةٌ عَنِ التَّجَمُّدِ أَهَمَّتْ أَهْلَ نَجَرَتٍ بِرَدِّ رَدِّهِ
 نہیں کہ صورت مسئلہ اور مدلول عبارت منقولہ میں کوئی اور فاق نہیں پایا جاتا

۵۳
 اگرچہ وہ دوا
 بہرگز جائز نہیں
 غالب ہو اور علی
 کیا ملاحظہ
 اور غرض اس
 کتاب میں نقل

کیونکہ ظاہر ہے کہ جب طبعی لحم خنزیر حرام و نجس ہے، بعینہ ہی اسی طرح شراب بھی نجس و حرام ہے۔
 بعینہ ہی پس جیسا کہ اختلاط لحم خنزیر کا اگرچہ مخلوب ہو مانع جواز تدوی ہی ایسا ہی اختلاط
 شراب کا گو اور اجزا او سپر غالب ہوں اور مجموع مرکب نشہ نلاوے باعث عدم جواز
 تدوی تصور و اللہ سبحانہ عالم بالصواب غفرہ ام الكتاب تحریرہ عبدالحال محمد عادل

عالم اللہ بفضل انشاء جلیلہ من الامین اوم الرحمت و الزلازل
 المحجب مصیب کتبہ محمد عبد اللہ الحسینی البکرامی

عالم اللہ بلطف السامی
 محمد عبد اللہ

۵۴

فی الواقع استعمال دوسروں کا جیسا کہ شراب وغیرہ کوئی چیز حرام نجس نہیں ہے بخیر و ذاکر غیر
 مسلمان جائز نہیں اور بخیر و طیب حائق مسلمان کے بھی بر قول مختار
 جائز نہیں واللہ اعلم بالصواب محمد عبد الغفار عفا اللہ عنہ
 واقعی استعمال دوسروں کے مشتمل بر بعض نجس حرام بر قول مختار
 بیچکونہ مروا نیست واللہ اعلم نقض العبد المذنب الاداء محمد سعد اللہ
 عفا اللہ عنہ ماخاہ ووفقہ لما یحبہ فی رضاه

مَا قَوْلُكُمْ رَحِمَ اللَّهُ

که بعضی علما میگویند که نماز جمعه را در آن در ملک هندوستان جائز نیست و بعضی
عکس آن میفرمایند پس این را بتصریح تمام ارقام فرمایند که آیا کر کردن نماز جمعه
واجب یا مباح یا کر کردن بجهت بیسوا تو حروا فقط

الحکماء

در مالک هندوستان جائیکه حاکم مسلمست نماز جمعه ملاذ غرضه ادا میشود و اما در
حکومت نصاری قهتا مینویسند هر جا که کفار مسلط شوند مسلمانان شخصی
قاضی خود قرار داده و امام خود مقرر کرده نماز آئینه پس ادا گزارند پس تاویل
نمکوار ادا کردن نماز آئینه که منجمد شعار اسلامست بهترست و زکاة و احکامای
مینوسید بگذارد علیها و لا کفار بخیر المسلمین اقامه الجمعة
و یصیر القاضی قاضیا بتراضی المسلمین و یحب علیهم ان یکتموا
والیکام مسلما کذا فی معالم الدیانة انتهى والله اعلم

کتبه محمد بن سعد الله عفي عنه

أجواب صحيح كُتِبَ مُحَمَّدٌ عَبْدُ اللَّهِ أَحْمَدُ
الْبُكْرَامِيُّ عَفَى عَنْهُ وَعَنْ أَهْلِ كَلْبِ

محمد سعد الله ١٣٧٩

خاتمة المطبع

بفضل حضرت مفضل منعم و دوسرا حصہ مجموعہ استفتاء ہای فیض عام مطبع نظامی واقع کانپور میں اہتمام امید وار غفران حضرت یزد سبحان محمد عبد الرحمن بن حاجی محمد روشن خان علیہما الرحمۃ والرضوان سے مطبوع ہو کہ باعث ہدایت خاص و عام و رشادت کافہ انام ہو اقی سبحانہ و تعالیٰ توفیق علم و عمل سب مسلمانوں کو عنایت فرماوہ اور نشاء اللہ المستعان باقی حصے اس مجموعہ فیض عام کے جو قریب ہجرت ۱۲۰۷ قریب طبع ہو چکا ہے میں بعون اللہ المعین نہ نستعین فی کل وقت و حین فقط

فہرست مکتوبات

صفحہ	مضمون مسد	صفحہ	مضمون مسلمہ
۴	سنت موکدہ ہونا نماز تراویح کا ساتھ عین بین رکعت کے	۳۶	استفتاء ہای عام جو از مواکلت با غیر اہل اسلام از عتی محمد سعد حصہ
۱۵	تہذیب حضرت شاہ عبدالعزیز قدس تعین بین رکعت نماز تراویح میں	۴۲	عدم جواز استسقاء دو اکر حرم کا
۲۰	اثبات طہارت اجسام مشرکین و عدم جواز مواکلت با اہل کتاب	۵۵	استفتاء ہای جو از جہود و بر بلاد ہندوستان

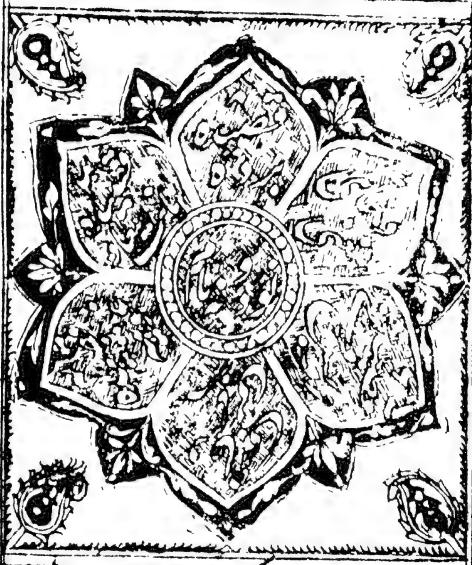
واسطے سند اس امر کہ یہ مجموعہ چھاپا ہوا مطبع نظامی کا ہے جو درویش خان ہندوستان کے گئے

العماد

محمد علی غفر بن حاجی محمد روشن خان خفی قدیم

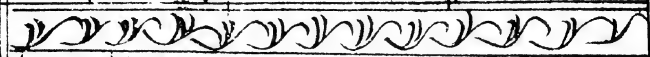
وَأَمَّا الْأَسْمَاءُ فَحَبِيبَتُنَا فَاذْعُوهَا بِحَسْرَةٍ

وَمِنْ أَوْلَادِهَا ابْنُهَا شَيْخُهَا شَيْخُهَا شَيْخُهَا

بسم الله الرحمن الرحيم

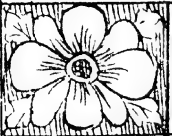

اسناد قصیده پیرده

این کوکب تیره و مناقب شریفه است محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم تصنیف شیخ امام صالح
 ابو عبد الله محمد بن سعید بن حسن بوسری و لاضی رحمه الله علیه تصنیف این قصیده آن بود
 که چون شیخ رامضانی لاجوش و نصف بدن وی باطل گشت این فکر کرده که بنویسد
 مدح رسول الله صلی الله علیه و سلم و آن قصیده طلب فاعل کند از جناب حضرت باری تعالی
 چون این قصیده فارغ شد و خواست که بر وصفه رسول الله صلی الله علیه و سلم ببرد
 کائنات خلاصه موجودات را بنویسد و در متوسل شد بسوی آن حضرت تفرغ کرد و سوال نمود
 سرور اکشف خبر خود نمود فرمود بر خبر که شفا یافتی و مغفورتی ببرد قصیده خود پیش برد
 صحیح و سالم و بجا و قصیده را برگرفت و بجانب وضه منوره روان شد و یکس اطلاع نداشت درین
 آنجا که از فقر پیش آمد و ابتداء السلام کرد و گفت ای شرف الدین بخوان قصیده که تألیف کرده و در
 رسول الله صلی الله علیه و سلم پس گفت کدام قصیده بخوانی که در مدح رسول الله صلی الله علیه و سلم تصنیف

بسیار گفتیم قصیده که مطلقاً نیست **۵** از آن که بر زبان نبوی کلام نیست گفت با سکه طبع نشد است
چون سخن قصیده گفتند شنیده ام این قصیده را دوست که میخواندی در پیش هر دو کائنات و
او منوچه شد و حضرت حق سبحانه و تعالی را عافیت داد و بخشنید بر کبریا آن قصیده گفت آن قصیده را
دادم رفت نابرابر پیش مردم گفت فاش شد مرا آن بسیار شد برکت آنکه قصیده مذکور بصفا
بهادالدین وزیر ملک ظاهر رسید و نویسانند و تذکره که دانشوران قصیده مکرر استاده و باین
وسه بر بنده بسیار دوست سید داشت استماع این قصیده را او و اول او تبرک می جستند آن قصیده
در امور غلبه وین خود و دنیا می خواند این ست نص کلام صنف متناهد تعالی علیه قصیده فانی و
مشهور است که چون متنا شد بر دانا که شرف شد بر عی شیکه در خواب خبر صلی الله علیه و آله را میگوید
مرا و گفت که بر پیش قاضی بهادرالدین بگیر قصیده که که بسبب آن شفا خواهد یافت بن صحنه بجا
قاضی بهادرالدین را مدبره و طلب و قاضی قصیده را بر آورد و در چشم او نهاد و همان وقت همان
شفا یافت باذن الله تعالی قصیده مذکور مشهور البرکت است بر گاهیکه احتیاج افتد بخود شفا
برای انشاء الله تعالی محقق نماز که استاده این قصیده بعبارة عربی بود فقیر حقیر ضعیف و نحیف
الاول
لطیف است و خلاص محمد بن استاد احمد لاهوری بعبارة فارسی ترجمه نمود در راه فتح
سنه که از دهقانان و از زجرت خاتم الانبیا و المرسلین صلی الله علیه و آله را صاحب جمعین +

	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ		
الرَّحِيمُ بہت مہربان	الرَّحْمَنُ بہت بخشنے والا	هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وہ ہے خداوند بزرگ ایسا خدا کہ نہیں ہے کوئی سمجھتا ہو	
الْمُؤْمِنُ جو یقین رکھتا ہو	السَّلَامُ سلامت و بی عیب	الْقُدُّوسُ بکلیں و صفوں بڑی	الْمَلِكُ بادشاہ مطلق و مطلق کا
الْمُتَكَبِّرُ بزرگوار و بڑے مانند	الْجَبَّارُ سنوارنے والا و مطلق کا	الْعَزِيزُ غالب و بڑے مانند	الْمُهَيَّمِ تعمید کرنے والا
الْعَفَّارُ بخشنے والا و اللہ تعالیٰ کا	الْمُصَوِّرُ صور اور عکس بنانے والا	الْبَارِئُ پیدا کرنے والا و خلق کا	الْمَخْلُقُ پیدا کرنے والا سب چیز کا
الْفَتَّاحُ اچھا کھولنے والا و کھولنے کا	الرَّزَّاقُ روزی بخشنے والا و غلو کا	الْوَهَّابُ بہت بخشنے والا و عطا کرنے کا	الْقَهَّارُ غالب سب چیز پر
الْمُخَافِضُ پست کرنے والا دشمن کا	الْبَاسِطُ کھینچنے والا و بڑے کا	الْقَابِضُ تنگ کرنے والا و سب چیز کا	الْعَلِيمُ بڑا جاننے والا و سب چیز کا

الرَّافِعُ	المُزِیُّ	الْمُدِنُ	السَّمِیعُ
بلند کرینوالا درجہ بلند ہوگا	عزت دینے والا بلند ہوگا	خدا کرینوالا	نیک سنو والا دعاؤں قبول کرنے والا
البَصِیُّ	الحَکَمُ	الْعَدْلُ	اللَّطِیْفُ
نیک دیکھنے والا	حکم کرنے والا	انصاف کرنے والا	باریک بین ہمارے نزدیک
الْحَبِیْبُ	الْحَلِیْمُ	الْعَظِیْمُ	الْغَفُورُ
خبردار ہر چیز کا	برداشتی کرینوالا	بزرگ اور بزرگوار	نیک بخشنے والا
الشَّکُورُ	الْعَلِیُّ	الْکَبِیْرُ	الْحَفِیْظُ
قدر دان شکر کرینوالا	بلند مرتبہ	بڑا سب سے	حفاظت کرنے والا غلط کاموں سے
الْمُقِیْتُ	الْحَسِیْبُ	الْجَلِیْلُ	الْکَرِیْمُ
قوت دینے والا یار تری	کفایت کرینوالا ہر حال میں	بزرگ قدرت اور باری	صالح کام پائزہ گزار
الرَّقِیْبُ	الْمَجِیْبُ	الْوَاسِعُ	الْحَکِیْمُ
نیک دیکھنے والا سب کا	قبول کرینوالا دعاؤں کا	فرغ عالم بخشش	استوار اور راست گفتار
الْوَدُودُ	الْمَجِیْدُ	الْبَاعِثُ	الشَّهِیْدُ
ہست دوست کہنے والا	صاحب بزرگی کا	اٹھانے والا رسولوں کا	معاذ و مطلع ہر امر کا

الْمَتِينُ استوار کار	الْقَوِيُّ قدرت والا	الْوَكِيلُ کار ساز بند و نیکار	الْحَقُّ بابت سادہ منتہای حقیقت
الْمُبْدِئُ پیدا کرنے والا چیز و نیکار	الْحَمِيدُ گمیرنے والا	الْحَمِيدُ توہیف کرنے والا ذات اور	الْوَلِيُّ مدد کرنے والا اور دوست والا
الْحَيُّ زندہ ہمیشہ سوسیدہ کو	الْمُمِيتُ مارنے والا	الْحَيُّ زندہ کرنے والا	الْمُعِيدُ پیدا کرنے والا اور سری بار
الْوَاحِدُ ایک حقیقت ذات و نیکار	الْمَاجِدُ بزرگ مطلق	الْوَاحِدُ غنی اور بزرگوار محتاج	الْقَبِيضُ تمام کرنے والا اور بزرگوری
الْمُقْتَدِرُ قدرت ظاہر کرنے والا	الْفَادِرُ قدرت والا پر جزیرہ	الْقَدِيرُ بزرگوار و کمین محتاج	الْأَحَدُ ایک سب ترکیبوں سے
الْآخِرُ پچھلے سب سے	الْأَوَّلُ پہلے سب سے	الْمَوْجِبُ پہلے والا و نیکار	الْمُقَدِّمُ اگر کرنے والا سادہ زندگی
الْمُتَعَالِي بلند تر بزرگوار	الْوَالِي کام کرنے والا سادہ زندگی	الْبَاطِنُ پوشیدہ و ہم و خیال	الظَّاهِرُ ظاہر سادہ صفوں باری

الدُّرُّ نیکو کار	التَّوَّابُ قبول کرنے والا توبہ کرنے والا	الْمُعِمْ دین والا نعمت دین والا	الْمُسْتَقِمْ مستقیم
العَفْوُ بخشش کرنے والا گناہوں کا	السَّرُوفُ بہت مہربان	الْمَلِكُ الْمَلِكُ بادشاہ جہان کا	يَاكُ الْجَلَالُ ای صاحب بزرگی
الْاِكْرَامُ پرستش کرنے والا	الرَّحْبُ بہت دانا اور مہربان	الْمُقْسِطُ انصاف کرنے والا	الْحَاجِمُ جمع کرنے والا لوگوں کا
الْفَيْ بے پرواہ چیز سے	الْمُعْنَى بے پروا کرنے والا ہر چیز سے	الْمُعْطَى عطا کرنے والا	الْمَانَةُ بھانپنے والا نعمت دین والا
الضَّارُّ ضرر پہونچانے والا جبکہ	النَّافِعُ نفع پہونچانے والا	النُّورُ آبھٹانے والا ظلمت سے	الْهَادِي راہ راست دکھانے والا
الْبَدِيعُ پہلا کرنے والا چیزوں	الْبَاقِي بہشت پر پہونچنے والا	الْوَارِثُ رہنے والا بعد فرشتوں	الْإِسْتِيدُ رہنا مالک کا
الصُّبُورُ برہنہ کرنے والا نہیں کرنے	الْصَّادِقُ راست گو	السَّنَّارُ پوشیدہ کرنے والا	الَّذِي ایسا

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ عُمْرُكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

کہ نہیں مانند کسی کوئی اور وہ سنے والا اور جاننے والا ہے بخش تو اور ہم ہمارا ازراہ تیرے ہی ہے ہرنا

نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

اچھا مالک اور اچھا مددگار اور وہ بھیجے اللہ تعالیٰ اوپر بہترین مخلوق پر کہ محمد اور اولاد اور

أَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ طمتمت

یاروں واسکے کہ سب پر سات رحمت انہی کو اسے زیادہ رحم والے سب رحم والوں سے

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ابتداء سے کہ تم بنام خدا کہ الیہا رحم کہ کہہ دیتے ہو تمنا ملے

حَمْدُكَ أَكْثَرُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

ستایشیں بسیار کہ فراہم کرد بسیار سے بخشش ہمارا

سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ فِي السَّمِ

کہ سرور انبیاء است ذاتاً و صفاتاً اور ذی روح

لَوْلَا مَا خَرَجَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَدَمٍ

اگر ذات میرا کہش جلوہ گر نہ شد نہ برآمدی آدمی نہ بنی ہو

أَحْمَدُ لِلَّهِ ذِي الْإِنْعَامِ وَالْكَرَمِ

جلالتا پیش خداست کہ صفا انعام و بخشش است

ثُمَّ الصَّلَاةُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ

پس جس پر نماز ان دیر بہترین مخلوق خدا کے اشرف علیہ

لَوْلَا مَا خَلَقَ الْإِنْفِلَاءُ مَا خَلَقَهَا

اگر ذات پاکش نہ جو بنیاد نہ پیدا کردی آسمان ہا ایدہ

أَرْسَلَهُ بِالْهُدَى لِلنَّاسِ أَجْمَعِينَ

فرستاد او را بر هدایت برای همه انسان

يَقْهَرُهُ أَفْئَةُ الْبُلْدَانِ قَاطِبَةً

بهرگز خود فتح نکند آنحضرت صلی الله علیه و سلم تمام

بِالْحُفْرِ كَرَمَةً بِاللُّطْفِ أَكْرَمَهُ

عبادت نیکو کردیم که دانستیم او را و بهر خوبی دیگر که خدا تعالی

رَسُولَنَا أَفْصَحُ الصَّنْفِ أَطْعَمَهُمْ

پیغمبر فصیح ترین دو نوع این عالم و عجم و یمن و عمان

لَهُ فَحَاسِنُ لَا تَخْصُ عَجَائِبُهَا

برای آنحضرت نکوهیهاست که شمار کرد شود عجایب آنها

لَهُ عَلَى أُمَّةٍ مُّظْلَمَةٍ ظَلَمَتْ

برای آنحضرت بر امتی که دنیا یکی مظلوم و ظلمت کرده

صَلُّوا عَلَيْهِ حَاصِلُ الْإِلَهِ لَهُ

درود و تسبیح آنحضرت چنانکه درود و تسبیح حق تعالی

أَرْسَلَهُ رَبُّهُ بِالْعِلْمِ وَالْحَكَمِ

فرستاد او را بر درگاه ارباب دانش و حکمتها

يَلْطِفُهُ مَلَكُ الْأَفَاقِ وَالْكَرَمِ

لطیف و بخشش خود پادشاه گشت آنحضرت صلی الله علیه و سلم

فَهُوَ الْكَرَامَةُ مِنْ وَاقِ الْقَدَمِ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم هم چنین گرامت و گرامت تبار

نَبِيُّنَا قَدْ أُوتِيَ جَوَامِعُ الْكَلِمِ

بنی ما با تحقیق دادند شکل مجلس را که با نقل دل

لَا تَهْنَأُ قَطْرَاتُ الْبَيْمِ وَالْدَّيْمِ

انجمن است آنکه آنها مثل قطرات دریا و باران بی حساب

كَثِيرٌ حَقٌّ لَهُ حَقٌّ عَلَى الدِّمَمِ

بسیار حق است آنحضرت ثبات بر حق و بیافا

وَسَلِّمُوا اسْمَهُ مَدَّ لِلشَّافِعِ الْأَمَمِ

و سلام فرستید همیشه بر رخسارند امست

قصیده برده

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ

ای خدا رحمت کامل بفرما بر محمد و بر اولاد او

أَمِينَ يَا رَبَّنَا مَا دَامَ نَاذِرَةٌ

سپاسگزار ای پروردگار ما تا وقتیکه درود بر آنحضرت نازل

صَلِّ إِلَهُ عَلَى الْمُبْعُوثِ لِلْأَمَمِ

بر رحمت کامل بفرما بر خدایا بر رسولی که مخلوق بر او است

وَعَلَى مَرْقَدِهِ مِنْ بَيْنِ الْأَوْدَى

و بر آنکه کس مدح نمود آنحضرت را در میان خلق

وَأَصْحَابِهِ أَبَدًا بِالْفَضْلِ وَالْكَرَمِ

و بر اصحاب او همیشه و دایم بفضل و کرم

إِجَابَةً وَجَبَتْ لِدَعْوَةِ التَّوَكُّلِ

قبول است که لازم است براسه دعا می پشیمان

يَحْمِلُ سَيِّدُ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ

که نام پاکش خدایا علیه السلام است سرور عرب و عجم

مَدْحًا مُدَّحِّيًا جَافِي هَذِهِ الْكَلَامِ

مدحیکه درج شده است درین کلمات خوب

اناز قصیده برده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

در مدح سرور و رهبر

أَمْرٌ تَنْدَكُ جِبْرِانُ بَيْنَ سِلْمٍ

ای زبیا و صحبت یار آن اندر ذی سلیم

أَمْ هَبَّتْ أَيْمُونُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ

یا از طرف کاظمه ای و زبیا از کوی دوست

فَرَجَتْ مَعْلَاجِي مِنْ مُقْلَةٍ بَدَمٍ

اشک چشم آینه می باغون روان گشته بهم

أَوْ أَوْ مَضَّ الْبَرْقُ فِي الظُّلُمِ مَرَامٍ

یا اگر دیدیم شب برقه در خفید از انهم

وَمَا لِقَلْبِكَ إِنْ قُلْتَ كَسْتَفْوِيهِمْ

بیت اگر گویم بهش نشو سینه گرد و زخم

مَا لَيْنَ مُنْجِيٍّ مِنْهُ وَمُضْطَرِّمٍ

در میان آتش سوز و چشم پر زخم

وَلَا أَرِقْتُ لِدِرِّ الْبَانِ وَالْعَلَمِ

که بدی خواب چشم را زخم بان و علم

يَهْ عَلَيْكَ عُدُولُ الدَّمْعِ وَالسَّهْمِ

بر تو انکس چشم در و زخم اشک و سهم

مِثْلَ الْبَهَارِ عَلَى خَدَّيْكَ وَالْأَنْجَمِ

چون بهار روی زخم رخسار و نجم

وَلَحَبٌ يُعْتَذِرُ لِلدَّاءِ الْبَالِغِ

عشق از دور میان حب و داء و الم

مَيِّ إِلَيْكَ وَلَوْ أَصْفَتْ لَوَيْلَمِ

اگر تا انصاف باشد صدمم آری از کرم

فَمَا لِعَيْنِكَ إِنْ قُلْتَ الْفُفَّا هَمَّتَا

چیت چشمت که گویش گریان معشوقه و ان

أَيْحَسِبُ الصَّبَّ أَنَّ الْحُبَّ مُمْلَكُهُمْ

ای که بنداری که عشق ما شقان بهمان شود

لَوْ لَا الْهَوَى كَمْ تَرْفَدُ مَعًا عَلَى طَلَلٍ

اگر نبود از عشق تا نکت بر طلال که غمخیز

فَكَيْفَ تُنْكَرُ جَاءَ بَعْدَ مَا تَهْدَتْ

چون گوی کار حبت چون گواهی می دهند

وَأَتَيْتُ الْوَجْدَ عَلَى عِبْرَةٍ وَضَعِي

عشق ثابت کرده هر دو خط انکس لاغری

نَعْمَ سِرِّي حَيْفٌ مِنْ أَهْوَى قَرَفِي

چون خیال دلبرم را به خواب کرد

يَا كَيْفِي وَالْقَوْلَى لَعْدٌ بِمَعْدِي

ای که در غم سلامت میکنی معذور و ام

عَدَّتْكَ حَالِي لَا يَسِيرِي مُسْتَنْزِلِ
 حال من تو گذشتہ سر من از دشمنان
 فَخَضَّتْهُ النَّصْرُ لَكَ لَسْتُ أَسْمَعُهُ
 تو نصرت سے کنی بیکو من سے نشنوم
 إِذِ انْهَمَّتْ نَضِيبُ الشَّيْبِ عَذَائِي
 غیب پندم داو من بردم گمان بد برو
 فَإِنِ امَّانِي بِالسُّوءِ مَا اتَّعَظْتُ
 نفس فرمان ده ببد یا میکند دینم خراب
 وَلَا أَعَدَّتْ مِرَافِعُ الْحِمْلِ قَوِي
 ہم نکردا و کار نیز کو بر ممانے کہ او
 تَوَكَّلْتُ أَعْلَمُ أَنِّي مَا أَوْقِرُهُ
 اگر بدی علمم ممان را نمی دارم بزرگ
 مَنْ لِي بِرَدِّ جَاهٍ مِنْ غَوَايِيهَا
 انفس کرش را ز بی راهی که سے آمد و براد

عَنِ الْوُشَاةِ وَكَذَائِي بِمُحْسَمِ
 نیست بہمان درو من زائل نگشتہ از دلم
 أَسَالِحُ عَرِ الْعَدَالِ فِي صَمَمِ
 عاشقان باشند دائم از طامست در صمم
 وَالشَّيْبُ بَعْدَ فِي نُصَيْبِ مِرَالِيهِمْ
 و رچہ شیب اند نصیبت دور باشند از تہم
 مِنْ جَهْلِهِ بَيْنَ الشَّيْبِ وَالْمُرْمِ
 و ز جہالت ہندہ پذیرد ز بیدی و ہرم
 ضَيْفُ الْكِبَرِ أَسْنَى غَيْرِ مُحْتَشِمِ
 بر سر دم آمد فرو از سن گشت او محتشم
 كَقَمْتُ سِرًّا لَكَ مِنْهُ بِالْكَتَمِ
 کردم تغیر سغیر سے مومیم از کتم
 كَمَا يُرَدِّجُ الْخَيْلَ بِالْبَحْمِ
 چون لجا مثل سب کرش آورد با ہم

فَلَا تَزِمُ بِالْمَعَانِي كَسْرَ شَهْوَنَهَا
 پس مجبور فعل عصبان که شهوهای نفس
 وَالنَّفْسُ كَالْطِفْلِ أَنْ يَهْلِكَ شَبَابُهُ
 نفس چون طفل است اگر شیرش در پی دایم خرد
 فَاصْرِفْ هَوَاهَا وَحَازِرَ أَنْ تُوَلِّيَهُ
 بازگیرش از هوا بر خود هواسا کم کن
 وَارَاعِهَا وَهِيَ فِي الْأَعْمَالِ سَامِعَةٌ
 نفس را مقهور کن تا در عمل جولان کند
 كَمْ حَسَنَتِ لَدَى الْمَرْءِ قَاتِلَةٌ
 لذت همان با صفت باشد آید بشخص
 وَاخْتَرِ الدَّسَائِسَ مِنْ جُوعٍ وَمِنْ شَبَعٍ
 و خنجر تن بریل از جیلهای نفس جوع و شیب
 وَاسْتَفْرِغِ الدَّمَ مِنْ عَيْنِ الْأَمَلِ
 پس بیاری یک چشم از دیده امکان پرشده

إِنَّ الطَّعَامَ يَقْوِي شَهْوَةَ النَّفْسِ
 زاکر قوت می دهد در میل طعام اندر شکم
 حُبُّ الرِّضَاعِ وَأَنْ تَقْطِعَهُ يَنْقُصُ
 و رز شیرش بازگیر که او نخواهد هیچ دم
 إِنَّ الْهَوَا مَا تَقُولُ يَصُومُ وَيَصِيحُ
 چون هوا کم شود و دینت شود در میان کم
 وَإِنْ هِيَ سَخِلَتْ أَلَمْ تَعْلَمْ فَلَا تَسْتَمِ
 و بجزیر می نشاند اگر دمازش از ستم
 مَرَجَيْتُمْ أَيْدِي رَايَ السَّعْيِ وَاللَّيْلِ
 آنچنان کس در نیاید آنکه زهر است در دست
 قُرْبَ مَخْصَصَةٍ تُشْرِكُ مِنَ التَّحَمُّ
 و گوی شد اگر سنگی بدتر از سیرج و تخم
 مِنَ الْحَرَامِ وَالزَّمَّ حِمِيَةَ النَّدَمِ
 از مجازیم پس ملازم شود بر نگاه ندیم

وَمُخْلِفِ النَّفْسِ الشَّيْطَانِ الْبَاطِلِ
 بر خلاف نفس و شیطان باطل فرمان شان بہر
 وَلَا تَطِعْ مِنْهُمَا خِصْمًا وَلَا حَكَمًا
 نہ کہ کن فرمان ایشان خواہ خصم خواہ حکم
 أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ قَوْلٍ بِإِعْمَلِ
 بے گناہم استغفار ابد از کلام بے عمل
 أَمْ أَنْ تَجِيرَ لَكِنْ مَا أَلْتَمَسْتُ بِهِ
 یا اگر کردی تو بجز و من نکردم، هیچ خبر
 وَلَا تَزِدْ قَبْلَ الْمَوْتِ نَافِلَةً
 نیستی ہر کردم بہر زاد آہستہ
 ظَلَمْتُ سَنَةً مِنْ بَنِي النَّظَامِ
 من ستم کردم بے برکت خیر از رسل
 وَشَدَّ مِنْ سَغَبِ احْتِشَاءٍ وَحَوْلِ
 وشدنی بر شکم آن نازنین انگشتی
 سَكَتَ بَنِي بَرْشَلَمَ أَنْ نَازِئِينَ الْكُنْجِي

وَأَنْهُمْ مَخْضَاكُ الثَّغْرِ فَاتَّهِمُوا
 ورنہیعت مے کنندت قول شان دان تہم
 فَأَنْتَ تَعْرِفُ كَيْدَ الْحَكَمِ وَالْحَكَمِ
 زانکہ میدانی تو کد خصم و ہم کر حکم
 لَقَدْ نَسَبْتُ بِهِ لَسَانِي لِي عَقْمِ
 بچہ مے خواہم از ان کہ بود صاحب عقم
 وَمَا اسْتَقَمْتُ فَمَا قَوِي لَكَ اسْتَقَمِ
 راستی در دین نکردم راستی تو گفتی
 وَلَمْ أَصِلْ سِوَى فَوْضٍ لَمْ أَصِلْ
 در نماز و روزہ جز فرض نیاید از سنہ
 أَرَأَيْتَ كَيْدَ قَدَاةِ الضَّرْمِ مِنْ قَدَمِ
 آنکہ از چاہے شہا پای او کردی در م
 نَحْتُ الْحِجَارَةِ كَشْحًا مَزِفًا لَدَمِ
 میکشیدے زیر سنگ آن بہلو سے تر کردم

وَرَامِدَتْهُ الْجِبَالُ الشُّمُّ مِنْ دَهَبٍ
 کوه از زر گردده خود را عرضه تا گرد و قبول
 وَكَذَّبَتْ زُهْدَةً فِيهَا ضُرُورَتُهُ
 بغرورت با آنکه بدوش ترک دنیا پیش کرد
 وَكَيْفَ تَدْعُو إِلَى الدُّنْيَا ضُرُورَتُهُ
 چون تواند خواند ببردنی ضرورت آنکه اگر
 مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الْكَوْنِينَ الثَّقَلَيْنِ
 آن محمد سید کونین فخر النس و جهان
 نَبِيُّنَا أَمْرُ النَّاهِي فَلَا أَحَدَ
 امر ما بے پیغمبر آن رسول است و
 هُوَ حَبِيبُ الدِّينِ تَرْجِي شَفَاعَتُهُ
 آن حبیب گو بود اید گاه مومنان
 حَمْدًا لِلَّهِ فَلَمْ تَسْكُنْ مَسْكُونِيهِ
 حمدان خواند بے بحق دیگر کرد و دست زد

عَنْ نَفْسِهِ فَأَرَاهَا أَيُّهَا شَمُّ
 روی گردانید زان در صلیف غیر الاسم
 إِنَّ الصُّرُورَةَ لَا تَقْدُرُ عَلَى الْعَمَلِ
 از ضرورت خسته نبود آنکه درست از حرم
 كَوَلَاهُ كَمْ تَحْجِزُ الدُّنْيَا مِنَ الْعَدَمِ
 او نبود بے تا بے بیرون دنیا از عدم
 وَالْفَرِيقَيْنِ مِنْ عَرِيٍّ مَرَّعٍ
 بهتر خلق دو عالم بهتر عرب و عجم
 أَبْرَأُ فِي قَوْلٍ لَامِنُهُ وَلَا تَعْمُ
 راست گویان نیست در قول لا در نعم
 لِكُلِّ هَوًى مَرَّةً هَوًى مُقْتَضٍ
 از شفاعت نزد حقیمای پیچید و بهر
 مَسْمُوكُونَ بِحُلٍّ غَيْرِ مُنْقَضٍ
 دست زد در حبل حکم کمان بریده نشه بر

فَاَلَمْ يَشِيعْ فِي خَلْقِي وَفِي خَلْقِ

بسته بفرمان در خلق و در خلق آمده

وَكُلُّهُمْ رُفُوعٌ سَأَلَ لِلَّهِ مَلَكًا

جمله را از رسول اللہ بود کے التماس

وَوَاقِفُونَ لَدَيْهِ عِنْدَ حَدِّهِمْ

ترتیب خود استاده مجلس ہر یکے در حد خود

فَهُوَ لَئِنْ تَمَّ مَعْنَاهُ وَصُورَتُهُ

از غلافی او بود در صورت و معنی تمام

مَدْرَسَتُهُ كُنْتُ بِكَ فِي مَحَاسِنِهِ

اوستہ از شریک اندو محاسن آمده

دَعَا دَعْنَهُ النَّصَارَ فِي نَبِيِّهِمْ

انجسہ تو سگفت اند حق عیسیٰ تو گو

كَانَتْ لِي اِذَا تَبَّاهُ مَا شِئْتُ مِنْ شَيْءٍ

نہیں ذات او کن ہرچہ خواہی از شرف

وَكَمْ بَدَأْتُهُ فِي عِلْمٍ وَلَا كَرَمٍ

کس جواد ناپید نہ در علم نہ در وصف کرم

عَزَّ فَاَمَرَ الْجِبَّ اَوْ شَفَعْنَا لَدَيْهِ

یک کفار در بارے علی یک نماز من کر

مِنْ نَقْطَةِ الْعِلْمِ اَوْ مِنْ شَكْلِهِ

نقطہ از علم شان یا خود نصیب از حکم

ثُمَّ اصْطَفَاهُ حَبِيبًا بَارِئًا لِنَسَمِ

برگزیدش از محبت خالق روح نسیم

فَجَعَلَهُ الْحُسَيْنَ فِيهِ غَيْرَ مُنْقَسِمٍ

جوہر حسن محمد بارہ نامہ در قسم

وَالْحَكْمُ مَا كُنْتُ مَدْحَافِيهِ فَاحْكُمِ

بس گو در حق سید ہرچہ خواہی از حکم

وَلِصَبِّ اِلَى قَدْرِ مَا شِئْتُ مِنْ عَظَمِ

منبتش با قدر او کن ہرچہ خواہی از عظم

فَإِنْ فَضَّلَ رَسُولُ اللَّهِ لَيْسَ لَهُ
 فضل و جاه و مطلق حدی ندارد در کمال
 لَوْ نَأْسَبَتْ قَدْرَكَ أَيْدُهُ عِظَمًا
 در خور شد ز بزرش گر نمودی بجزات
 كَمْ يَسْتَحْتَابُنَا نَقَى الْعَقُولُ بِهِ
 اینجا او فرمود عقل از کسبه آن عاجز نشد
 أَعَى الْوَرَى فَعَمَّ مَعْنَاهُ فَلَيْسَ يُرَى
 عاقلان از نفس معنی محمد عاجزند
 كَالشَّمْسِ تَطْهَرُ لِلْعَيْنَيْنِ مِنْ بَعْدِ
 مثل خورشید است ز آتش زان بود که پاکزد دور
 وَكَيْفَ يُدْرِكُ فِي الدُّنْيَا حَقِيقَتَهُ
 چون باندش حقیقت اهل دنیا چون بود
 فَمَبْلَغُ الْعِلْمِ فِيهِ إِنَّهُ لَبَشَرٌ
 غایت معلوم مردم آن که سید آدم است

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ
 آنکه آنکه که شمع بر دشمن از آبش و کم
 أَحَبَّ إِلَيْنَا حِينَ يَدْعُو إِلَى اللَّهِ
 آنکه از ما شش نزد گردی استخوانهای رسیم
 حِرْصًا عَلَيْنَا فَمَا كَرِهَتْ وَكَمْ نَرِيهِمْ
 هر صلاح ما حراست بیگمان و بی شرم
 لِلْقُرْبِ وَالْبُعْدِ فِيهِ غَيْرُ مُنْغَمٍ
 اهل عالم مجاز در وصفش کشید ستند دم
 صَفِيرَةً وَكُلَّ الطَّرْفِ مِنْ أَمَامِهِ
 در برابر چشمهای مردم اندازد جهم
 قَوْمٌ يَأْمُرُ تَسْلُوْا عَنْهُ بِالْحُكْمِ
 هست خواب و در پیشش خواب اندام مسلم
 وَأَنَّ خَيْرَ خَلْقِ اللَّهِ كُلِّهِمْ
 بهترین مردمان باشد رسول مقرر

وَكُلِّ أَيُّ الرُّسُلِ لَكُمْ بِهَا

هر چه آوردند مجموع رسال از مبعرات

فَأَذِّنْ فَتَمَسُّ فَضْلَهُمْ كَوَالِبِهَا

او بود و غرضشید فضل دیگران استارگان

حَتَّى إِذَا طَلَعَتْ فِي لَكُونِ عَمَلُهُ

چون برآمد طلعتی غرضشید عالم روشش

أَكْرَمَ مَخْلُوقِي نَبِيِّ زَانَهُ خُلُوقِ

خلق بقیه بکویت خلق او آراست

كَالزَّهْرِ فِي تَرْفٍ وَالْبَدْرِ فِي شَرْفِ

چون بهار آرائی بجزو بر اندر شرف

كَأَنَّهُ وَهُوَ قَدْ فِي جَلَالِنَه

در بزرگی هست بکیتا بجزو تابان بے

كَأَنَّهُ الْكَوْنُ الْكَوْنُ فِي صَدَفِ

در گشودن در صدف و فان او بدگوشیا

فَأَمَّا أَصْلَتْ مِنْ نُورِهِ بِهِمْ

آن ز نور مصطفی آید بر ایشان لا حیدم

يُظْهِرُنْ أَنْوَارَهَا لِلنَّاسِ وَالظُّلُمِ

روشنی استارگان پیدا شود و اندر ظلم

هَآلُ الْعَالَمِينَ وَاحْتِ سَائِرِ أَعْمَلِهِمْ

زان سبب پوشیده نورش نقش برین عالم

بِأَحْسَنِ مُشْتَمِلٍ بِالْإِشْرَافِ مَشْمُومِ

مشتمل بر حسن باشد بر شبارت مشموم

وَالْبَحْرِ فِي كَرَمٍ وَاللَّهْرِ فِي هِمَمِ

بجزو در یاد کرم چون روزگار نامد هم

فِي حَسَكِيحَةٍ تَلْقَاهُ فِي حَشَمِ

چون بریدند و در شکر خیل و دشمن

مِنْ مَعْدِنِي مَنْطِقٍ مِنْهُ وَمَبْنَمِ

و در دهن گوید که سبب بارید مروارید هم

لَا طَيْبَ يَعْدِلُ تَرْبَاظَمَ أَعْظَمَ

بسیج بودی بجو بودی خواجگاه او بنود

أَبَانَ مَوْلِدُهُ عَرِطِيْبُ عَصْرِهِ

وقت زادن پاکه دات شریفش شدید

يَوْمَ تَقْرُسُ فِيهِ الْفَرَسُ أَنَّهُمْ

ايل فرس آن روز استزد و کایشان را بنود

وَبَابُكَ يَوَانُ كِسْرَى هُوَ مَنْصَدٌ

طاق ایوان شد خراب و کنگره از وی نباد

وَالنَّارُ خَامِدَةٌ الْأَنْفَاسُ مِاسِفٌ

آتش کسری بمر و اندود کسری در فرود

وَمَسَاءٌ سَاوَةٌ أَنْ غَاضَتْ مَجْدُهَا

ساده ممکن شد گشتش آواز دریا و خشک

كَانَ بِالنَّارِ بِالنَّارِ مَاءٌ مِنْ بَلَلٍ

آب تیار بر جای آتش آب بودی سرد تر

طَوْبِي لِمَنْ تَقِي مِنْهُ وَطَلْتُمْ

بکین آن کس که بونده است بوسیده لقم

يَا طَيْبُ مُبْتَدَأِ مِثْلِهِ وَخُتَمٌ

یاک بودش مبتدا و پاک بودش مختتم

قَدْ أُنْزِلَ وَالْجَوَالِبُ الْبُؤْسُ وَالنِّقَمُ

بعد از آن در و لال درج و اندود و نقم

كُنْ أَمْحَى كِسْرَى غَيْرُ مَلْتَمٍ

مال کسری شد بر بالک و غیسل و حشم

عَلَيْهِ وَالنَّهْرُ سَاهٍ الْعَيْنُ مَسْبُورٌ

چشمه آب روان شد خشک در جوی سدم

وَأَوْدَ وَارِدُهَا بِالْفَيْضِ حَنْ ظَمٍ

آتشکانش بد گشتند خشکین جاد و دهنم

حَزْنًا وَبِالنَّارِ مَاءٌ مَالِ النَّارِ مِنْ جَهَنَّمَ

از غم و بر جای آتش آب سوزان گشت گرم

وَالْحَقُّ يُظْهِرُ مَنْ مَنَعَهُ وَمِنْ كَلِمَةٍ	وَالْحَقُّ يُظْهِرُ مَنْ مَنَعَهُ وَمِنْ كَلِمَةٍ
نور حق تابان ز منعه و کلمه شد دسدم	نور شیطان فغان کردند زانده تمام
تَسْمَعُوا بِأَرْقَاهُ الْإِنْدَارِ لَمْ تَسْمَعُوا	تَسْمَعُوا وَهُمْ أَوْ أَعْلَانُ الْبَشَائِرِ لَمْ
هم نصدیده برق انداز همه رنج و الم	کور و گشتند و نشنیدند بشارت از خدا
بِأَنَّ دِينَهُمُ الْمَوْجُ لَمْ يَقُمْ	مِنْ بَعْدِ أَخْبَارِ أَهْوَاءِ كَاهِنِهِمْ
آنکه دین شان که شدت نیست خواهد گشت بهم	پیش زان اخبار ایشان کردن بود کاهنان
مَنْقُضَةٍ وَفَقَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ	وَبَعْدَ كَأَيُّوَانِ الْأَفْقِ مَرِئِيهِمْ
در زمین هم سرنگون افتاد از خواری صنم	دیده بودند زانسان آتش بدیاد افتاده بود
مِنْ الشَّيَاطِينِ يَقْفُوا الْأَرْوَاحَ مِنْ	حَقِّ غَدَاةٍ طَرَفِ الْوَحْيِ مِنْهُمْ
دل شکسته می رسیدند از پی هم در هر دم	از طوطی و حق دیوان جمله آواره شدند
أَوْ تَسْمَعُوا بِالْحَقِّ مِنْ بَرِّ الْخَلْقِ رُمِ	كَأَنَّهُمْ هَرَبًا أَبْطَالُ الْإِهْ
یا جوان لشکر که از خاک کفش گشتند خشم	چون دلیران یمن بودند گویا و گرگزیر
بَنَدَنَ الْمَسِيحِ مِنْ أَحْشَاءِ مُلْتَقِمِ	بَنَدَنَ إِيَّاهُ بَعْدَ تَسْلِيمِ بَطْنِهِمَا
مثل سیمکد بوس را بپایند از شکم	او گنجه از پس نسیم در دست سول

جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الْأَحْشَاءُ سَاجِدًا

ہم درخت آمد بفرانکش بزدش سجدہ کرد

كَأَنَّمَا سَطَبَتْ سَطْرًا لَمَّا كَتَبَتْ

مخوگردان رفتش آثار سجدہ نامی خود

مِثْلُ الْغَلَامَةِ أَتَى سَارِ سَائِرَةَ

اگر بودے بر سرش با او برقی ہر کجا

أَقْسَمْتُ بِالْقَمَرِ لِلْمُشْرِقِ أَنَّ لَهُ مِنْ

یغورم سوگند بر آن مہ کہ بارہ ش کی او

وَمَا حَوَى الْغَارُ مِنْ خَيْرٍ وَمِنْ كَرَمٍ

جمع کردہ غار خیرات و کریمہاے بسے

فَالصِّدْقُ فِي الْغَارِ وَالصِّدْقُ يُؤْتِي

صدقہ صدقہ بقصد در غار و کسل ایشان را

ظَلُّوا الْحِلْمَ وَظَلُّوا الْعَنَكُوتَ عَلَى

نہد بہنہاد کبوتر یافت برد در عکبوت

تَنَبَّهَ إِلَيْهِ عَلَى سَاقٍ بِلَا قَدَمٍ

مے دو پا پیش سید و بساق بی قدم

فَرُّوْهُمْ أَمِنْ بَدْعِ الْحِطِّ بِالْقَلَمِ

پس نموده محو از آثار ما اندر کف

تَقِيَهُ حَرَّ وَطَيْسٍ لِلْمُحْجِرِ حِمٍّ

نا نکاهش داشت از گرمی تابان گرم

قَلْبِهِ نِسْبَةُ مَبْرُورَةٍ الْقَسَمِ

در داشت شد نسبتے کان است کردہ از قسم

وَكُلُّ طَرَفٍ مِنَ الْكُفَّارِ عَنْهُ

جہنم کا فرشتہ ایشان کو از لطف عم

وَهُمْ يَقُولُونَ مَا بِالْغَارِ مِنْ أَرَمٍ

کافران گفتند کس اینجا نباشد کثرت

خَيْدِ الْبَرِّيَّةِ لَمْ تَنْسِبْ وَلَمْ تَحْمِ

کافرانرا نشد گمان کا نجما بسودہ نسیم

وَقَايَهُ اللَّهُ أَعْنَتَ عَنْ مُصَلِّفِهِ

چون خدا او را ز کمر دشمنان محفوظ داشت

حَاسَمَتِ اللَّذَّهَ وَصَيَّمَا وَاسْتَحَرَّتْ

رنجی از دیدم زد هر دو خاستم از وی مان

وَلَا التَّمَسَّتْ غَنَى الدَّارَيْنِ مِنْ بَيْدِ

هر چه کردم التماس ز نعمتی صد دوسرا

لَا تَنْكَرُ الْوَحْيَ مِنْ رُؤْيَاةٍ إِنْ لَمْ

پس کمن انکار دے از خواب پیغمبر از آنکه

قَدْ أَتَى حِينَ بُلُوغٍ مِنْ ثُبُونِهِ

رسد در خواب دل پیغمبری بودی ورا

تَبَارَكَ اللَّهُ مَا وَحْيٍ مُكْتَسَبٍ

بس بزرگست این خدا کاین حق ز کس نبود

آيَاتُهُ الْغُرُ لَا يَحْفَظُ عَلَى أَحَدٍ

بسکه بابل جهان ظاهر شد آیات او

مِنْ الدُّرُوعِ وَعَنْ عَالِي مَرَاكِبِهِ

بر درش حاجب بنود او را ز قصر و غلوه بم

أَلَا وَنِلْتُ جَوَارِأَمْنَهُ لَمْ يَضُمُّ

در جوار دے غلامی از بلاے یافتم

أَلَا اسْتَلَيْتُكَ اللَّهُ مَخْجِرٌ مُسْتَلَمٌ

یافتم برده بهتر از آنچه از دے خواستم

قَلْبًا إِذَا نَامَتْ لِعَيْنَانِ لَوْ كُنْتُمْ

چشمش از در خواب رفتی دل بدمی بیدار بم

فَلَيْسَ يُنْكِرُ فِيهِ حَالُ مُحْتَلَمٍ

خواب او منکر نبودی مثل خواب محتم

وَلَا نَبِيٍّ عَلَى غَيْبٍ مُتَّهِمٍ

بم رسول و نبود بر علم غیبش متهم

بِدُونِهَا الْعَدْلُ بَيْنَ لَنَا كَوْنِهِ

غیر عدلش نپذیرد هیچ کس پیش دزد کم

كَمَا بُرِّئَاتٍ وَصَبَّأًا بِالْمَسِّ لِحْتُهُ

ببر کسان او نشان شفا دادی بالید بدست

وَأَحْيَيْتَ السَّنَةَ الشَّهْبَاءَ دَعْوَتُهُ

دعوت او قوت بخش از جهان برداشتیم

بِعَارِضٍ جَادَا وَخَلَّتْ لِبَطَاحِ

برو عارض آمدی باران وادی پرشده

دَعْوَتُهُ وَوَصَفِيَّ آيَاتٍ لَهُ ظُهُرُهُ

گوش کن نامغرض گویم که آن روشن بود

قَالَ رَبُّكَ دَاخِسْنَا وَهُوَ مُنْظِمُهُ

دو اگر چه پیوسته باشد حسن او زانده شود

فَمَا تَطَاوَلُ أَمَالُ الْمَدِيحِ إِلَى

هر چه گویم در مدح معطف بسیار نیست

آيَاتُ حَقِّ مِنَ الرَّحْمَنِ مُجَدِّدُهُ

آیت حق کوز حل آمد و بروی فرد

وَأَطْلَقَ رِبَا مِّنْ رَّبْقَةِ اللَّهِ

وار بایند که یقین دیوانگان را از لمس

حَمَلَتْ غُرَّةً وَأَلْعَصَ الدَّيْ

تا چون روئے اسفید و دسبای زلم

سَيِّبًا مِّنَ الْيَمِّ أَوْ سَيِّدًا مِّنَ الْعُلَا

گو تیا در یابری یا گو تیا سایل: عزم

ظُهُورُ نَارِ الْقُرْصَى لَيْلًا عَلَى عِلْمِ

همچو آتش در شب تاریک بر فرق علم

وَلَيْسَ يَنْقُصُ قَدْرًا غَيْرَ مُنْظِمِ

در نه پیوسته بود قدرش نباشد بیج کم

كَافِيهِ مِمَّا كَرَّمَ الْأَخْلَاقَ وَالشَّيْخِ

کو مزین بدست نیک و احسان و شیخ

قَدِيمَةُ صِفَةِ الْمُوصُوفِ بِالْقَدْرِ

آن قدیم است بود آن صف موصوف قدیم

كَوْنُ تَقْدَرُنَ بِمَآءٍ وَهِيَ تَحْدُرُنَا

مقعر نام بود قحطی و انباشت بر آن

دَامَتْ لَدَيْنَا فِافَا قُلْ كُلُّ مُعْجَزَةٍ

نزد ما باقی مانده بهتر است از معجزات

تَحْكَمَاتٍ فَمَا يَكْفِيَانِ مِرْشَبَةٌ

محکم است اخبار قرآن شسته کس را نماند

مَا حَوْرَبَتْ قَطُّ الْأَحَادِمُ جَرَبٌ

هر که با قرآن بجنگ آمد در آخر باز گشت

رَدَّتْ بِلَاغَتِهَا دَعْوَى مَعَارِضِهَا

از بلاغت دعوی جمله معارض کرد رد

لَهَا مَعَارِ كَمَوْجِ الْبَحْرِ فِي مَدَدٍ

منفی بسیار مثل موج دریا دارد آن

فَمَا تَقْدُرُ وَلَا تُخَيِّرُ عَجَائِبُهَا

پس عجب آنرا نیست کس نتواند بشمارد

عَنِ الْمَعَادِ وَعَنْ عَادٍ وَعَنْ إِرَامٍ

او خبر را و از سعاد و حشر و از عاد و ارم

مِنَ النَّبِيِّ إِذْ جَاءَتْ وَلَمْ تَدْمِ

مهرزه پیغمبران دامن نمانده بر اسم

لِذِي نَشَقَّاهُ وَلَا يَنْغِيَنَّ مِنْ حَكَمٍ

در همه الفاغان تابان بود نور حکم

أَعْدَى الْأَحَادِمِ إِلَيْهَا مَلَقِيَ السَّلَامَ

آنکه دشمن تر بود نزدش نیکند می سلم

رَدَّ الْغَيُورُ يَدَ الْكَافِي عَنِ الْحَرَمِ

چون غیور گو کند و دست با نی از حرم

وَفَوْقَ جَوْهَرِهِ فِي الْحُسْنِ الْقِيمِ

بهتر است از دُر دریا جلد در حسن و قیم

وَلَا تَسَامُ عَلَيَّ الْأَكْثَارُ بِالسَّلَامِ

و در چه آن بسیار خوانند کس بهندان سلم

قَرَّتْ بِهَا عَيْنُ قَارِيَا قُلْتُ وَلَكِنْ
 چشم خوانده بدان روشن شود بمن گفتش
 اِنْ تَشَاءُ خَيْفَةً مِّنْ جَرَّادٍ نَّظِيٍّ
 اگر بخوانی آن زرتش آتش دوزخ کنی
 كَانَتْهَا الْمَوْضُ بَيِّضَ الْوُجُوهِ
 آن چو موضعی دان که دار در می خواند
 وَكَالْصَّرَاطِ وَكَالْمِيزَانِ مَعْدَلَةٌ
 چون صراط است آن چون میزان دادور است
 لَا تَجْعَلَنَّ لِحَسَدٍ رَاغِبًا يَكْلُهُا
 اگر سودا نگار آن کرده مان آن عجیب
 قَدْ تَنَكَّرَ الْعَيْنُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ
 که گوی چشم از مد منکر شود خورشید را
 يَا خَيْرَ مَنْ يَتَمَوَّلُ الْعَاقِبَةَ سَاحَتُهُ
 ای بهین آن که مردم قصد درگاهش کنند

لَقَدْ ظَفَرَتْ سَيْبَالُ اللَّهِ فَاتَّخَصَمَ
 یا منی جبل خدا هم گریه است مقدر
 الْكُفَاتُ حَرَّ لَظِيٍّ مِنْ وَرْدِهَا ابْتِغَمَ
 سه در خود گریه آتش بدان من ضامنم
 مِنَ الْعَصَاةِ وَقَدْ جَاؤَهُ كَالْحَمِيمِ
 اگر چه نامی آمده است بر وسیع بخوشم
 فَالْقِسْطُ مِنْ غَيْرِهَا وَالنَّاسُ يَتَّقُونَ
 راستی در غیبهها کس ندیده بیش در نام
 تَجَاهَلًا وَهُوَ عَيْنُ الْحَاذِ وَالْفَهْمِ
 اگر تامل کرده در نه نیک گردیده فهم
 وَيُبْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمِ
 هم دهن منکر شود طعم خوش آب از سقم
 سَعْيًا وَفَوْقَ مَتُونِ الْآيَةِ الرَّسْمِ
 یا پیاده یا به پشت اشتران باد رسم

وَمَنْ هُوَ الْإِيَّاهُ الْكَبِيرُ الْمُعْتَبِرُ

اے کہ ہستی آیت کبریٰ کہ باشد منسوب

سَرَّيْتُ مِنْ حَرَمٍ كَبِيرٍ إِلَى الْحَرَمِ

در شہی رفتی ز کہ تا با قضاے شریف

وَبَيْتٌ تَرَقَّى إِلَى الْإِنِّ تِلْكَ مَنْزِلَةٌ

بر شوی بالا و گشتہ قباب قوسینت مقام

وَقَدْ مَتَّكَ جَمِيعُ الْأَنْبِيَاءِ بِهَا

انبیاء و مرسلانست پیشوا کردند زانکہ

وَأَنْتَ تَخْتَرُ السَّعْبَ الطِّبَاقِيَّ

ز اسمانہا برگزینستی با جمیع انبیا

حَتَّى إِذَا كُنْتَ دَعَاؤُا الْمُسْتَقِ

رتبی از قرب بہ پہچس نگذاشتی

إِذْ خَفَضْتَ كُلَّ مَقَامٍ بِالْإِضَافَةِ

اے گشتہ پیش قرب ہر مقام دیگر

وَمَنْ هُوَ النَّعْمَةُ الْعَظِيمُ الْمُفْتَنِمُ

وہی کہ ہستی نعمت عظمیٰ کہ باشد مفتنم

كَمَا سَرَّ الْبَدْرُ فَوْقَ أَحْجَرِ الظُّلُمِ

چون کہ ماہ چارہ گرد دروان اندر ظلم

مِنْ قَابِ قَوْسَيْنِ يُدْرِكُهُ لَوْ لَمْ

آن ندیدست و بخت نہ یکس در ہیچ دم

وَالرُّسُلُ تَقْدِيمُ مُحَمَّدٍ عَلَى خَدَمِ

پہچو محمد وے کہ گرد پیشوا برہر خدم

فِي مَوْكِبٍ كُنْتَ فِيهِ صَاحِبُ الْعِلْمِ

در گرد وے کا ندر ایشان بودہ صاحب علم

مِرَالِدُ نُوُورٍ وَلَا مَرَقِي لِمُسْتَنِمِ

جاسے بالا ز نشستی دیگران را در قسم

نُودِيَتْ بِالرَّفْعِ مِثْلَ الْمُرْدِ الْعِلْمِ

چون ترا بر و ند بالا اندران گشتی علم

<p>عَرِ الْعُيُونِ وَسِرِّ أَيْ مُكْتَتِمِ سِرِّ تبهان را با بستی او صاف تریم وَجَزَتْ كُلَّ مَقَامٍ عَيْرٍ مَرْدَحِمِ بس ننگدی هر مقامی را که بود مرد حیم وَعَرِ أَدْرَاكُمَا أُولَيْتَ مِنْ نِعَمِ بس عزیزست آنچه بخشیدت خداوند از نِعَمِ مِرَالِيَةِ رُكَاغِيَةٍ مُنْهَدِمِ از غایت است رکنی گمان بود و دراز هم بَاكِمِ الرُّسُلِ كُنَّا أَلَمَمِ بهترین پیروان گشتیم ما خیمه‌الاسم كِتَابَةِ أَجْفَلَتْ غَفْلَةً مِنَ الْغَنَمِ همچو آوازه که ناکه بر جهانیت می غنم حَتَّى حَكَا بِالْقَنَاطِرِ أَعْوَمِ آن بدنها بسد نیزه جویم اندر ضم</p>	<p>كَيْ مَا تَقْوُزُ بَوَصْلِ أَيْ مُسْتَدِرِ تا مقام وصلی تبهان با فستی از چشم خلق وَجَزَتْ كُلَّ مَقَامٍ عَيْرٍ مَرْدَحِمِ جمع کردی هر بزرگی را که نبود مشترک وَجَلَّ مَقْدَرُ مَا أُولَيْتَ مِنْ نِعَمِ بس بزرگست آنچه دادنت از فضل تربت بُشْرَى لَنَا مَعْتَمِرِ الْإِسْلَامِ اِلْنَا خبر ده با دای مسلمانان که بیشک نزد ما لَمَّا دَعَى اللَّهُ دَاعِيَنَا الطَّاعِيَهُ چون خدا مار الطاعت خواند بفرستاد او رَأَتْ قُلُوبَ الْعِدَى أَيْبَاءَ بَعْنِ پشیمان را دل برسانید اخبار رسول لَمَّا دَعَى اللَّهُ دَاعِيَنَا الطَّاعِيَهُ چون بخاک دشمنان رفتی بدی در جنگگاه</p>
--	--

وَدَّ الْغَرَارَ فَكَادُوا يَغِيظُونَ بِهِ

آرزویشان ہو کہ برو کے غیظ بر دہی براہ

تَمْضُو اللَّيَالِيَ وَلَا يَذُرُّونَ عَدَّتُهَا

پیسے نہ نکلیت کس آنزاندستی عدد

كَأَمَّا الَّذِينَ خَفِيفُ حُلِّ سَاحَتِهِمْ

گو تیارانہ دہمہ نے کوا آمد فسود

يَجْرِي جَرًّا مُنِيسٍ فَوْقَ سَاحِلِهِ

نے کشیدے بحر لشکر طرہ بایسپان سوار

مِنْ كُلِّ مَلْتَدِبٍ لِلَّهِ مُخْتَسِبٌ

ہر گز از ہر خدا در کار بودند در غند

سَمِعَتْ طَلَّةَ الْأَسَاكِمِ وَهَيَّيْكُمْ

تا تو می شدت اسلام از سے ہمہ

مَقُولَةَ أَبَدًا مِنْهُمْ مُخْجِرَابٌ

دین از ایشان یافت بہتر شوہر و بہتر پدر

أَنشَاءً شَالَتْ مَعَ الْعِصْبَانِ الرَّحِمَ

عضوئی کان بریدے با عقاب و بار خرم

مَا لَمْ تَذْكُرْ مِنْ لَبِائِي الْأَشْهُرِ الْحَرَمِ

در غنائم چون نبودی از شب ماہ حرم

بِكُلِّ وَهٍّ إِلَى الْحِمِّ الْعِدَى قَدِمَ

در سراپے آن کہ بد شتاق لم دشمنم

تَرْفَعِي مَبْجُوهٍ مِنَ الْأَبْطَالِ مُلْطَمٌ

موج می ز داز دلیر نے کہ میرفتند بہم

يَسْطُوْهُمُ مُسْتَاحِلٌ لِلْكَفْرِ مُضْطَمٌ

ہر کفر از بن بکند مذہبت کردند از ستم

مِنْ بَعْدِ غُرْنَمَ مَوْصُولَةَ الرَّحِمِ

دین در اول بر غریب و شد در آخر محرم

وَحَيْدٌ يَحْلِقُ فَلَمْ تَنْتِمْ وَلَمْ تَلِمَ

زان نامزدہ ہیو گے وہم نامزد اندر تسم

فَمُحِبِّ الْجِبَالِ قَسَلْ عَنْهُمْ مَصَائِمَهُمْ

که داناوندان کوه در بند نام بر سر

قَسَلْ حَيْنًا سَلْبًا رَأْسًا لِحَدِّهَا

از حین و بر دیگر از او سدا می کن سدا

النَّصْلُ الْبَيْضُ حَمْلًا بَعْدَ تَأْوِيلِهِ

سرخ کرد ز بخت و نه ناک شمشیر

وَالْكَاتِبِينَ لِسْمِ الْخَطِّ كَاتِرَاتِ

سے نوشتند بے نیزه کوست خط انکار

شَاكِلِ السَّلَاحِ لِهَمْ سِيَمًا قَدِيرَهُمْ

آن کمان نمان که سیماشان بدین ممتاز بود

هَدَى إِلَيْكَ رِيَا حُ النَّصْرِ شَرَهُمْ

میرساند باد نصرت بر تو بوسه سیماشان

كَانَتْهُمْ فِي ظُهُورِ الْخَيْلِ نَبْتُ رَبِّهَا

گوئی بر پشت اسبان چون درخت پشت کوه

مَا ذَا رَأَى مِنْهُمْ فِي كُلِّ مَوْضِعٍ

تا گویند آنچه دیدند از ایشان در عین

فَصُولَ حَتْفٍ لَّهُمْ أَذْهَلِي مِرَالِ الْوَحْمِ

تا بخواهند فصلای مرغ خست از دهن

مِنْ أَعْدَاءِ كُلِّ مَسْودٍ مِنَ الْمَمَرِ

چون فروشد در سیاهای سر سوای

أَقْلَامُهُمْ حَرْفَ جِسْمٍ عَدِيٍّ مِنْهُمْ

حرف جیم بے لفظ نوشته بود بے آن قلم

وَالْوَرْدُ يَمْتَارُ بِالسِّيَامِ السَّلَامِ

گل برنگ بوسه آن ممتاز گردد از سلم

فَقَسَبَ الْأَهْرَاقُ الْكَمَامَ كُلَّ كَمَرٍ

چون بهار آمد بر سر بر غنچه ثابت قلم

مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ لَمْ يَمُوتْ شَيْءٌ مِنَ الْحَرِّ

فداستوار بے بود در دین نه شدت در حر

كَانَتْ قُلُوبُ الْعَدُوِّ بِأَسْمِهِمْ

از روز در دلهای دشمنان و قنادان ترسشان
و من تکی بر سوال الله نصرتی

هر که اورا از رسول الله یارے آسوده

وَ لَنْ تَقْوَى مِنْ قِيٍّ غَيْرِ مُنْتَصِرٍ

و ستایش یار منی غیر منصور و عزیز

أَحَلَّ أَمْنَهُ فِي حَرْزِ مِلَّتِهِ

آیت خود را نشانه در حصار ملتش

كَوَجَدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ هَزْجًا

هر که با قرآن بچنگ آید یگانه شد بنگار

كَفَاكَ بِالْعِلْمِ فِي الْأُمِّيِّ مُعْجَزَةً

این قرآن بجزش کافی گفتیش از وحی او

خَلَّ مَسْأَلَةُ الْجَاهِلِيَّةِ اسْتَقْبِيلُهُ

خدا بخش کردم بدست تا بخشیدم گناه

فَمَا تَقُولِينَ الْبُهْمَ وَالْبُهْمَ

چار بار از آد می گفتی خند از ترس و غم

إِنْ تَلَقَّاهُ الْأَسَدُ فَوَاجَاهِ لِحَجِّهِ

شیر گر بروی رسد از ترس آن آید بهم

بِهِ وَلَا مَرَجِدُ وَغَيْرُ مَنْقُصٍ

بهم نه بینی دشمنش جز غوار بشکست بهر

كَالَّذِي مَعَ الْأَشْبَالِ فِي أَجْمٍ

همچو شیر که کوبد با چنگان اند را جسم

فِيهِ وَكَمْ خَصَمٌ لَابُدَّ أَنْ مَرَجِعِهِ

گفتگو به منکران بر مان و شکست کم

فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالْأَدِيبِ فِي لَيْمٍ

آیست بر علم بود و با ادب اندر میستم

ذُنُوبُهُمْ مَضَى فِي السَّيْرِ وَالْخَدَمِ

ز آنکه عزم صرف شد در رفتن شعر و خدم

اِذْ قَدْ رَانِي مَا تَحْتَهُ عَوَاقِبُهُ
 مگرده اندر گردنم عصیان و می ترسم از آن
 اَطْعَمْتُ عَنَى الصَّبَا فِي الْحَالَتَيْنِ مَا
 بردم از ام فرمان غیبی که در هر دو حال
 فَيَا خَسَاةَ نَفْسِي فِي تَجَارِيهَا
 بس زان کار که نفس اندر تجارت یافته
 وَمَنْ يَبِيعْ اِحْلَامَتَهُ بِعَاجِلَةٍ
 هر که عجبی را بدینا می فروشد غاسرست
 اِنْ اَبَتْ دَنَابًا فَاَعْقِدْ مُمْتَقِصِ
 مگر بکنم درم بایسته من عدا نشکنم ام
 فَاِنَّ لِي ذِمَّةً مِّنْهُ بِسْمِيَّتِي
 عدا و دارم که نام من محمد کرده اند
 اِنْ لَمْ يَكُنْ فِي مَعْلَمِي اِحْدَايِدُ
 مگر نه نشن در قیامت دستگیر و غنیم

كَانَتِي بِعِمَا هَدِيٍّ مِّنَ النِّعَمِ
 گوینا با شعر و خدایت مثل بهیم از نعم
 حَصَلَتِ لِيَ عَلَى الْاَذْنَانِ وَالنَّدَمِ
 پیچ زان ماصن بایم جز کثرتان و ندم
 لَمْ تَشْتَرِ الدِّينَ بِالْاَدْنَى وَلَمْ تُسَمِّ
 گوینا زان دین خسته به دنگفته می خرم
 يَدِي لَهٗ الْغَنَى فِي بَيْعٍ وَوَيْسَلَمِ
 غنیم او در دین بود البسته به بیع و سلم
 مِرَالَيْبٍ وَلَا حَبْلٍ مِّنْصَرَمِ
 لایمیر حبل دین وصلی به نسیبیده ام
 مُحَمَّدٌ اَوْ هُوَ اَوْ فِ الْخَلْقِ بِاللِّدَمِ
 کس دنیا چون افکنده در همه عهد و دم
 فَضْلًا وَاَوْفَقًا بِاَزَالَةِ الْقَدَمِ
 در نگیزد و ایست بر من چون بغزاف قدم

حَاشَاكَ اَنْ يَخْتَرِكَ الرَّابِحُ مَكَارِمَهُ

دور بادا گوشت تو نہیں من امیدوار

وَمِنْهُ الرَّمْتُ افكارٌ يَمْلِكُهَا

تاکہ من مشغول کر دم فکر خود در مدح او

وَلَا يَقُوْتُ الْعُيُومُ يَدَا تَرَبَّتْ

دست در پیش از غنا سے نقش خالی نہ

وَكَمْ اُرِدْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا الَّتِي قَطِفَتْ

من نیچا ہم بہار مال دنیا چون زہیر

يَا اَكْرَمَ الْخَلْقِ عَلَيَّ مِنَ التَّوْبَةِ

ای گرامے ترز خلقان من نزارم لمجاسے

وَكُنْ يَضِيؤُ رَسُوْلَ اللهِ جَاهُكَ

یا رسول اللہ جاہت تنگ فدا یا بدین

فَاَنْ مِنْ جُودِكَ الدُّنْيَا وَضُرُّهَا

شمت از جود تو دنیا بود یا آخرت

اَوْ يَرْجِعَ الْجَاهِلُ مِنْهُ غَيْرَ مُحْتَرَمٍ

یا کہ از وسے باز گردد جبار غیر محترم

وَجَدْتَهُ لِيْ اَجْمَعُ خَيْرٌ طَلَبْتُمْ

بر خلاص خود و را خوش بترنم من یافتہ

اِنَّ الْحَيَا يَنْبُتُ لَازْهَارٍ وَلَا اَكْمَرُ

زاکمہ باران مجملہ رویا نہ بہار اندر اکم

يَدَا زَهْبِيَّتِيْ اَنْتَا اَنْتَا عَلَيَّ هَدَمَ

کان بخیدہ دست او چون گفت او مع ہرم

سِوَالِكَ عِنْدَ حُلُوْلِ الْحَادِثِ الْعَمِ

جز تو چون آید قیامت یا بود مرگ عسم

اِذْ اَلَكُم مَّتَحَلُّ بِاسْمِ مُدْنَقِمِ

جون کریم اسم انتقام آر و بار باب تقم

وَمِنْ عُلُوْمِكَ الْوُجُ وَالْقَلَمِ

وز علومت در دو عالم علم لوح ست قلم

يَا نَفْسُ لَا تَقْطِعِي مِنْ ذِكْرِ عَظَمَتِي

ای دل از رحمت من و بزرگی با جرم بزرگ

لَعَلَّ رَحْمَتِي حِينَ يُقْسِمُهَا

رحمت رحمن کریم آن دم که قسمت می کند

يَا رَبِّ فَاجْعَلْ رَجَائِي عِنْدَكَ

یا رب بامیدم بر آورد و بگردان و اثر گوی

وَالْطُّفَّ بِعَبْدِكَ وَالْأَرْبَابِ

رفق کن با بنده خود هم بدینا آخرت

وَأَنْتَ لَنْ تَسْجُدَ صَلَوةً مِنْكَ أَمَةً

پس درود بیکران و زاری بداران رحمت

وَالْأَهْلَ وَالصَّحْبَ الْمَتَابِعِينَ

بعد از آن برآل و اصحاب کرام و تابعین

لَمْ يَرْضَاعِي أَبِي بَكْرٍ وَعَنْ عُمَرَ

بعد از آن من خودی از بزرگ و بزرگتر عمر

إِنَّ الْكِبَارَةَ فِي الْفَقْرَانِ كَالْكَمَرِ

چون کبوتر بزرگ در فقران خدا شد چون لم

تَأْتِي عَلَى حَسْبِ الْعِصْيَانِ فِي الْقِسْمِ

بر من آمد در غر مجسم گناه هم در قسم

لَكَ ذِكْرُكَ وَاجْعَلْ حَسَابِي غَيْرَ مُخْرَجٍ

در قیامت نزد خود آنکه حساب با سان کنم

صَدْرُ أَصَدِّ تَدْعَا أَهْلَهُ الْفُضْلُ

ز آنکه صبرش نزد سنجیده شود او را هم

عَلَى النَّبِيِّ مِنْهُلٍ وَمُنْجِمٍ

بر پیغمبر تا شود در میان و پاشان این نعم

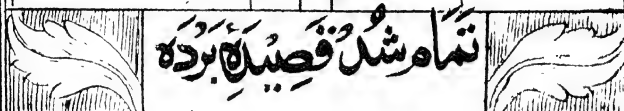
أَهْلُ الْفَقْرِ وَالْفَقْرُ وَالْحِلْمُ وَالْكَرَمُ

اهل علم و حلم و عقل و فضل و تقوی و کرم

وَعَنْ عُثْمَانَ وَعَنْ عَلِيٍّ ذِي الْكَرَمِ

دیگر از عثمان و از علی شریف مدعا صاحب کرم

مَا تَحْتَ عَذَابَاتِ الْبَارِ رِيحٌ صَبَا نابھیا ذصبا اندر چمن شاخ درخت	وَأَطْرَبُ الْعِيسِ حَادِي الْعِيسِ النَّعْمِ در طرب سے آورد با شتران صیت نعم
فَاغْفِرْ لَنَا سِدِّهَا وَاعْفُ لَنَا مَعَهَا پس بخشش تاریش را ہم بخشش اسامعش	سَأَلْتُكَ الْخَيْرَ يَا ذَا الْجُودِ وَالْكَرَمِ خواہم از تو خیر را سے صاحب جود و کرم

شروع اسناد قصیدہ	بسم اللہ الرحمن الرحیم	بانت سعاد
حمد پروردگار انس و جان را ہر زبان آن خداوندیکہ تکریم بنے آدم نمود کے ثنا سے یتوان گفتن نہ ای ان متین آنکہ نا آموختہ چیز سے ہمہ آموختہ است احمد مرسل امام بنسبیا فخر رسل ہزارانی حضرت حق صد مصلوۃ و صد سلام این قصیدہ کا دلش واقع شدہ بانت سعاد	کو پیدا آورده از قدرت زمین و آسمان و ادشنان تفضیل خلق کہ آمد در وجود چونکہ لا اخصہ شمار گفت ختم المرسلین غور دین و جہان تا ابد افر و خستہ است مقتدای انس و جان مقصود خلق و کل با دنازل بروی و برآل و اصحاب کرام اور سلامت بیشکی نہیں و مانند وقتاد	

اهل الفش در فصاحت بیفتاش خوانده اند
 خواندن آن آمده محبوب هر شاه و گدا
 ناش از لغو بجز جان گویند آن هم جائزست
 هر چه میگویند می باشد روا در باب و سه
 بهترین خلق چون آن را بگوش خود شنید
 حرز و ج خویش میگوید مرا از اهر غریز
 کعبت فرزند زهریست و ز میگزند ز بیان
 نام پدر کعبت ابوسلیم است آن باضمین
 افصح و المیز جل شاعران بوده ز بهیر
 بوده از قوم مزین کعبت لیکن دانما
 کعبت و آبایش فصاحتی بود دانما اندیشه
 را و این است لکن صدق جان پرورده
 که حمت مختار چون کرد آتش کار اسلام را
 کعبت ساکن بود در شهر عراق و رسید

اهل سنش در بلاغت بیفتاش خوانده اند
 زانکه بست او مشتمل بر لغت محبوب خدا
 و صفش از قوت روان گویند آن هم جائزست
 کاستماع آن نمود آنحضرت و اصحاب بی
 بهترست از قصیده دانند این را هر شنید
 ناظم آن بود کعبت آن کعبه اهل تنبیه
 شد بضم اول و فتح دوم مضبوطان
 هم بفتح میم که ده ضب و اوائی گزین
 بعد از گوئی بلاغت کعبت بر بوده ز بهیر
 در میان قوم فطفاان یافته نشود نما
 کو مسلمان چون شد از اسلام آگاه بشنو
 و تو را پنج صحیح این چنین آورده اند
 مرد و زن اکثر پذیرفتند آن انعام را
 می شنید اخبار اسلام و ز زمین بخورد غم

یک برادر داشت بس دانا بخیرش بود نام
گفت ویر آن برادر کای برادر من زدم
گر ناید حق مرادش شوم مائل بدان
وی جازت دادش سوی درین راه یافت
گفتگو چون کرد با او حق نمودش دین او
بعد از آن بو بکر او را نزد آنحضرت ببرد
گفته اند بر رغبت قبله جان ساخت زود
گفت چون بشنید بو کر دست ایما را قبول
قطعه نوشت و بفرستاد سوی او که هست
معنی آن قطعه نازی چنین شد کای بخیر
از چه آن دین یابدیری چون نهادر ابران
ساقیت بو بکر گشت از ساغر آئین خود
ترک دادی دین خویش و پیر و او گشته
برو از امور مقصودش رسول او داشت

وان بضم با فتح جیم خوانی در کلام
سوی این پیغمبر گفت از پی را بشنوم
ورنه زو برگردم و با تو خبر گویم از آن
آشنا بودش بو بکر و نیز در او بر رفت
در پذیرفت از سر صدق یقین آئین او
جام دین بگرفت و کاس کیش خود بشکست خود
کعبتین نه کوپ از دست ال انداخت زود
از فراق محبتش غمناک گشت و شد ملول
چار بیت آن قطعه دیرش از معنیست
چون یقین دین خویش کرد زائل شد غم
یافتی و نه پیر را نه برادر را بران
بس دوباره داد امور شراب دین خود
نان بسوی دین بیازدین چرا بگذاشته
زان غرض گو آمده مامورین دینام و چا

از فرشتہ نیت پس چون باشدش پیغمبری	یعنی او چیز کے کہ گوید بابت از دیو و پری
زان بطن باطل خود او برین صغی زده	در عرب مامور این نیز معنی آمده
گفت آنحضرت که مے باید مرا در اسیریم	قطعه چون نزد بخیر و نذر آنحضرت رسید
از بهمان سوی جنم گوشت دیو را روان	هر کسے گویند او را گوشت دیو را روان
در زمین کاندی از مهر ستم بند کشت	پس بخیر از راه شفقت قطعه سوش نشست
دین آ بود باطل سر سبز ان دین بر آ	گفتش این دین است حق پس بن این دین گرا
هست موجود دست در پیغمبر باین دین	هر چه در انجیل و اوصاف رسول آخرین
مان ز کرده نشو پیمان مان بیازد رسول	گر بنودی دین او حق بن نیست کرم قبول
مے پذیرد گر چه حصیان کرده باشد بشمار	هر که نزد او مسلمان آید از وی اعتذار
از گناہت بگذرد باید کہ چندم بشنوی	کرد غوث ابد را ما مسلمانان گریشوے
است دانست آن صغنائی باز در سر بسر	چون رسید آن چند نزد کعب کرد او را اثر
ایزد از رحمت باب هدایت را کشود	شد کفر خویشتن بپایه غم دین نمود
سادت لطم و گرد غم قدم زده به دو جهان	این قعیدہ کاوش بابت سعادت آفرینان
شہ سوار رافہ و سوسہ مدینہ اندزد و	هم پیچہ را و ہم اصحاب او را چون ستود

چون رسیدند در مدینه جانب مسجد دوید	نزد مسجد ناگاهش دباگاه آنحضرت شنید
گفت نان کیست ناچه پس علی مرتضی	آمد از مسجد بر دهن و کعبه گفت ای فتنه
پس درین شب با علی با بحساری لبخند	کیستی و از بجائی گفت شخصی ام غریب
گفتش آنحضرت چه نامی گفت بکم سر در	گفت آنی تو که او مامور می خواند مرا
گفت من زیان نگفتم بل اگر کون گفته ام	گفتش آنحضرت چه گفتی گفت مامون گفته ام
من در اینجا گفته ام مامون نام مورا می سول	بر می بجای نون نوشته اهلان بوالفضل
چون این ویحی و این زهر کذب و دروغ	گفودیت مامون کسی کو دارد از دانش فریغ
حضرت از حاضر جوانی در تعجب ماند و گفت	با او بگو که از زبان کای با صداقت گفت بخت
خوانده باشد او مرا مامون و اگر چیزی دیگر	خوانده است اسلام آن امحو سازد در سیر
که بگفت اسلام را کردم قبول و بعد از آن	کلمه توحید را از صدق راندا و بر زبان
گشت بخیر از اسلامش بس سرور و شاد	کعبتش آنکه گفت کای تو کعبه اهل رشاد
چند بیت آورده لم در مدحش ز فرمان شوم	خوانم آنها را که از آن در در و در مان شوم
یافت فرمان در روان بابت سعادت افکار	آیا با خبر خواند بر خود باب تحسین باز کرد
که بر شرف رسو تحسین رسول معتدا	برده خود داد و آن نوحیت از جامه ملا

در وصف برده اش مابعد ازین خواهیم گفت
 گفت زان پس با صحابه داشت دائم اختلاط
 باغیزان گفته شد احوال ناظم سربس
 بهیچ آناه برج حق باسناد صحیح
 حاکم آن کور ملا علم حاکم بوده است
 پس قصیده زالمش تا آخرش بنکاشته
 ابن عبدالکریم زینان در کتاب خویش
 پس عیان شد این قصیده بهشتیک معتبر
 خواندن آن خواندن روح و ثنائی محراب است
 خواندنش خود موجب اجر و ثواب است و جزا
 از نجات کردند شرح آنرا بتوفیق و لے
 بنده هم زان قصد تحصیل ثواب کرده است

خوش شرح بیت پنجاه نیکم خواهیم گفت
 جاودان در محبت آنحضرتش بود انحراف
 از نقاشی این چنین مردی از اهل غیر
 در کتاب خود دلائل همچنین کرده صریح
 در کتاب خویش مستدرک چنین فرموده است
 هم در اینجا و الوای صحبتش افزاشته
 کلام با شهاب موسوم است نان زده سخن
 آری آری ناقش اهل حدیث اند و خبر
 علم آن علم حدیث آید که فخر سرمد است
 همچنین تسلیم و تدریسش بدین باشد
 فاضلان چون فاضل سندی و مولانا علی
 جمله معنی لغاتش را بنقل آورده است

تا که حفظش بر همه پیر و جوان آسان شود

آری آری حفظ نظم از حفظ شعر آسان بود

سُرُوعِ قَصِيدَةٍ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بَانَ سَعَادُ

مَدَامُ أَنْزَعَا لَوْ يَمُودُ مَكْبُولٌ

بَانَ سَعَادُ فَقَلْبِي الْيَوْمَ مَبْذُولٌ

أَلَا أَعْرِضُ عَنْ الطَّرْفِ مَكْبُولٌ

وَمَا سَعَادُ عَدَاتِ الْبَيْدِ إِذْ رَحَلَتْ

لَا تَسْتَكْ قَصْرُ مَنَاهَا وَلَا طَوْلٌ

هَيْفَاءُ مُقْبَلَةٍ عَجَزَاءُ مُدْبِرَةٍ

كَأَنَّهُ مِنْهُمْ بِالرَّاحِ مَعْلُولٌ

تَجَلَّوْا عَوَارِضِي ظِلِّ إِذَا انْتَسَمَتْ

شَجَّتْ بَيْنَ شَجَرَيْنِ مَاءً مَحْنِيَةً

صَافٍ بِابْطَحٍ أَخِي وَهُوَ مُشْمُولٌ

تَمَّ الرِّيحُ الْقَذَى عَنْهُ وَأَفْطَهُ

مِنْ صَوْبِ سَارِيَةٍ بَغْرٌ يُعَالِلُ

أَلَيْمٌ بِهَا خَلَّةٌ لَوْ أَنَّهَا صَدَقَتْ

مَوْعُودَهَا أَوْ لَوَّانَ النَّصْرَ مَقْبُولٌ

لَكِنَّمَا خَلَّةٌ قَدْ سَبَطَ مِنْ دَمْعِهَا

فَجَعَلَ وَوَلَمَ وَأَخْلَافٌ وَتَبَدَّلُ

فَمَا تَدْرُومُ عَلَى حَالٍ تَكُونُ بِهَا

حَمَّا تَلَوْنِي فِي أَثَوَابِهَا الْغَوْلُ

وَلَا مَسَّكَ بِالْعَيْدِ الَّذِي عَمَّتْ

الْأَكْمَامُ مَسَّكَ الْمَاءُ الْغَرَابِيلُ

فَلَا تَغُرَّنَّكَ حَامَتٌ وَمَا وَعَدَتْ

إِنَّ الْأَحْمَامِيَّ مَا الْأَحْلَامُ تَضِلُّ

وَمَا مَوَاعِيدُ إِلَّا الْإِذَا بَاطِلٌ	كَانَتْ مَوَاعِيدُ عُرُوقٍ لَهَا مَثَلٌ
وَمَا خَالُكَ لَدَيْ يَأْمِنُكَ تَنْوِيلُ	أَرْجُو أَوَّلُ أَنْ تَنْوِي مَوَدَّتُهَا
إِلَّا الْعِتَاقُ لِلْجَنَابَاتِ الْمُرَاسِيلُ	أَمَسَتْ سَعَادُ بَارِضٍ يَلِغُهَا
فِيهَا عَلَى الْإِيْرَارِ قَالَ وَتَبْعِلُ	وَلَوْ يَلِغُهَا الْأَحَدُ أَفْرَدُ
عُرُوضُهَا طَامِسُ الْأَعْلَامِ مَحْمُولُ	مِنْ كُلِّ نَضَاحَةِ الدُّرُودِ إِذَا عَرَفَتْ
إِذَا تَوَقَّعْتَ الْحِزْنَ أَنْ وَلِيْلُ	تَرَى الْعُيُوبَ بِعَيْنَيْهِ مُفْرَدُ لَفِيقِ
فِي خَلْقِهَا عَرَبِيَّاتُ الْفَحْلِ تَفْضِيلُ	خَضِرٌ مَقْلُدٌ مَا فَعَمَّ مَقِيدُهَا

عَلَاءُ وَجَنَاءُ عَلَّوْمُ مَذْكُورَةٌ	فِي دَفْقِ سَاعَةٍ قَدْ أَمَامِي
وَجِلْدُهُمَا مِنْ أَطْوَمَ لَا يُؤَسِّسُهُ	طَلْعُ بَضَاحِيَةِ الْمُنْتَنِي مَهْرُورُ
حَرْفُ أَحْوَاهِ أَبْوْهَا مِنْ مُلْكِنَةٍ	وَعَمَّا خَالِهَا قُودَاءُ مُتَمَلِّلُ
مَسْنِي الْقُرَادِ عَلِيمًا ثَمَرُ لِقَاءِ	مِنْهَا الْبَانُ وَأَقْرَابُ زَهْلِيلُ
عَيَانَةٍ قَدْ فَتَ بِالْخَضْعِ غُرُورُ	مِنْ قُرْبَاءِ بَنَاتِ الزَّوْرِ مَقْشُورُ
كَأَمَّا فَاتَ عَيْنِيهَا وَمَنْ جَحْمَا	مِنْ خَطْمِهَا وَمِنْ اللَّحْيَيْنِ يَرْطِيلُ
فَتَرُومُنْ عَسِيبِ التَّحْلِادِ خُصِلُ	فِي غَارِ زَيْمِ تَقْوَدَةِ الْأَحْلِيلُ

عَتَقَ مُبِينٌ وَفِي الْخَدِّ بَشِيرٌ

قَوَّاهُ فِي حَرْبِهَا لِلْبَصِيرِ بِهَا

زَوَّاهُ مَسِيرُ الْأَرْضِ تَخْلِيلُ

تَحْدِي عَلَى سِرَاتٍ وَهِيَ لَحِقَةُ

لَمْ يَقْضِ رُؤُوسُ الْأَكْمِ تَبْعِيلُ

سَمِ الْعَجَايِبِ تَذَكُّرُ الْحَضَرِيَّاتِ

وَقَدْ تَلَقَّعَ بِالْفُورِ الْعَسَاقِيلُ

كَانَ أَوْ ذِرَاعِيهَا إِذَا عَرِقَتْ

كَانَ ضَلَحِيهَ بِالشَّمْسِ مَمْلُوءُ

يَوْمًا يَصْلُ بِهِ الْكُرْبَاءُ مُضْطَرِّدًا

وَرُؤُوسُ الْجَادِبِ تَكْضُ الْحَضَرِيَّاتُ

وَقَالَ لِلْقَوْمِ حَادِيَهُمْ وَقَدْ جَعَلَتْ

قَامَتْ فُجَاءَةٌ بِهَا نَدَى مَتَا كَيْلُ

شَدَّ النَّهَارِ ذِرَاعًا عَاطِلٍ نَصَفِ

لَمَّا نَعِي بِكُرها النَّاعُونَ مَقُولُ	تَوَاحِدِ اخْوَةَ الضَّبْعَيْنِ لَيْسَ لَهَا
مَشْقُوعٌ عَنْ تَرَاثُمِهَا عَابِلُ	تَقَرُّ بِالْبَارِكِ بِكَيْفِهَا وَمِدْرَعِي
إِنَّكَ يَا ابْنَ أَبِي سَلَمٍ لِلْمَقُولِ	نَسَمِ أَوْشَاتٍ جَنَائِمُهَا وَهَوْلُهَا
لَا أَلْمِيَنَّكَ إِذْ عَمَّكَ مَشْقُوعُ	وَقَالَ كُلُّ خَاطِلٍ كُنْتُ أَمْلُهُ
فَكُلُّ مَا قَدَّرَ الرَّحْمُ مَقُولُ	فَقُلْتُ خَلَوُا سَبِيلِي لَا أَبَا لَكُمْ
يَوْمًا عَلَى الْقَحْدِ بَاءَ بِمَحْمُولِ	كُلُّ ابْنٍ نَزَّ وَأَنْ طَالَتْ سَلَامَتُهُ
وَالْعَفْوُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ مَقُولُ	أَبَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ لِي اللَّهُ أَوْعَدَنِي

وَالْعُدُّ رُحْنَدَ رَسُولِ اللَّهِ مَقْبُولٌ	فَقَدْ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ مُعْتَذِرًا
الْقُرْآنِ فِيهِ مَوَاعِظٌ وَتَفْصِيلٌ	مِنْ هَذَا الَّذِي أَعْطَاكَ نَافِلَةً
أُذِنَ وَإِذَا كُنْتَ فِي سَأَلٍ فَأَوَّلُ	لَا نَأْخُذُ بِبِأَقْوَالِ لَوْ شَاءَ وَلَمْ
أَرَى وَالسَّمْعُ مَا لَوْ يَسْمَعُ الْفَيْلُ	لَقَدْ قَوْمٌ مَقَامًا لَوْ يَقُومُ بِهِ
مِنْ الرُّسُولِ بِإِذْنِ اللَّهِ تَنْوِيلُ	لَا ظِلَّ رُحْنَدَ إِلَّا أَنْ يَكُوبَلَهُ
وَكَيْفَ دِي تَقِمَاتٍ قِيلَهُ الْفَيْلُ	حَرْفُ وَضَعْتُ بِمَنْ لَا أُنَازِعُهُ
وَقِيلَ إِنَّا لَمِنْ مَسْجُودٍ وَمَسْئُولُ	لَنْ أَوَّاهِبَ عِنْدِي إِذَا كَلِمَةٌ

مِنْ خَادِمٍ يُؤْتِيهِ الْأَسَدُ مَسْكَنَهُ	يَبْطِرُ عَنِّي غَيْلٌ دُونَهُ غَيْلٌ
يَعْدُهُ فِي أَيْمَانِهِمْ ضَرْعًا لَيْسَ عَيْنُهُمْ	لَحْمٌ مِمَّنْ الْقَوْمِ مَغْفُورٌ خَرَادِيلٌ
إِذَا سَاوَرُونَا لَا حِيلَ لَهُ	أَنْ يَتْرَكَ الْفَرْنَ الْأَوْهُوَ مَقْلُودٌ
مِنْهُ تَظَلُّ سَبَاعُ الْجَوْضَامَةِ	وَلَا تَقْبَلُ بَوَادِيهِ إِلَّا رَاجِلٌ
وَلَا يَبْزُلُ بَوَادِيهِ إِلَّا حَوْثَقَةٌ	مُطَرَّحُ الْبَزْوَالِ سَارِ كَوْثٌ
أَنَّ الرَّسُولَ لَنُورٍ يَسْتَضَاءُ بِهِ	وَصَارَ مِمَّنْ يُسَيِّفُ لِلَّهِ مَسْلُودٌ
فِي عُصْبَةٍ مِمَّنْ قُلْتُ قَاتِلُهُمْ	يَبْطِرُ مَلَكَةٌ مَا أَسْلَمُوا زُلُفًا

عِنْدَ النَّقَاءِ وَكَامِيلِ مُعَاذِيلِ	زَالُوهُمَا زَالَ الْكَاسُ وَكَاشَفُوهُ
مِنْ نَسِيدِ أَوْدٍ فِي الْهَيْجَاءِ سَرِيلِ	ثُمَّ الْعَرَانِينَ أَبْطَالَ لَبُوسُهُمْ
كَانَ حَاقِقُ الْقَفْعَاءِ مَجْدُولِ	بِضْ سَوَانِعٍ قَدْ شَلَّتْ طَاحِقُ
قَوْمًا وَلَيْسُوا عَجَانِيًا إِذْ نِيلُوا	كَأَيْفَ هَوْنٍ إِذَا نَأَتْ رِطَحُهُمْ
ضَرَبَ إِذْ عَرَدَ السُّودُ التَّنَائِيلِ	يَمْشُونَ مَشْيَ الْبَلَالِ لَمْ يَهْرَيْعُهُمْ
	لَا يَقَعُ الطَّعْنُ إِلَّا فِي خَوْفِهِمْ
	وَمَا لَهُمْ حَرَجًا لِلْوَلْوَلِ قَهْلِ
تتمت	

ترجمه قصیده	بسم الله الرحمن الرحيم	ایمانت سعاد
<p>شد جدا یار و دلم امروز بیمارست و زار نیست جانان در صبح دوری وقت سفر بسته از من چون جدا شد بود بشینیدن هست خوشتر غریبان هست خوشتر بیزین میکند بیایم به وقت خنده رندانها سخر خوش بفرخی میزند دندان نفوذ لکش آنجنان باده که گشت آینه از آب سرد آب صفائی کوروان باشد بچوئی سنگناک باد کرده و در زوچ که در خفاشاک را با چنین آبی شدست آینه آن می کزود و ده چه یاری بود آن دلبر اگر میکرد است لیکن ای یاری ست گر خوش شدست آینه نیست بر یک حال ثابت هر دمش عالی بود</p>	<p>در پیشش دل بسته و زنجیر است و بیقرار جز نگو آوازه و بیمار چشمش سردار سر مه ناکش بود چشمان پر از خواب غمار هست بیباقدند کوه نه درازست آن گلار آبدارش مست هر دندان چو در شاموار گوئی آن آلوده است از باده بیکبار و دوبار آب سردی کشی از رندان معاکر جوینار چاشتک باد شمالی می کند بر روی گذار گشته از باران بار باده دس خوشگوار گشته است آلوده دندان نگار مقلعذار و عده خود را و گشتی پیدمارا خواستگار ریخ و آزار و دروغ و غیره از پیش نیست کار همچو غولان می کند صدنگ خود را پس از</p>	

و عده خود را نمیدارد و گدازد مگر	همچنان که آب را خیال دارد یاد داری
همین که نفری بدتر از چیز دیگر گفت و وعده داد	آرزو و خواب را پیوسته گمراهی شمار
و عده آن میوفار خواب بنده و خیال	آرزو از وی میخواهد او را کن تو اعتبار
و عده ای کاذب عقوق هست او را نیست	و عده ای غیر باطل دل بیان کمتر سپار
نام شخصی میوفاده است عقوق ای عزیز	که خلاف وعده شده و بر باد دست دیار
آرزو دارم که پیدایم شود مهرش بمن	نیت لیک و می اندیشم ای غمگسار
در زمینی شام کرد آن مر که نتواند رساند	اندر آن جز اشتراک خوب نیکو را هموار
در زمینی یار نتواند رسانید آن مگر	اشترک و بس بزرگست و شکر استوار
گرچه در وی ماندگی باشد ز رفتن باز هم	آمد و پویدن و رفتن مرا و کار و بار
اشتر خود خواسته ناظم ازین اشتر که بود	زاشتر آن خوش سیر زبان تخم نیاید کار
هست زان خوش اشتر آن اشتر آن با کفو	از قفای گوش شان نیز دبیری یار غار
از قفای گوش اشتر او لاخوی میچکد	چون کند خوی رو دیدن داشت با شفا
هست آن اشتر آمد رفتن را بهی که نیست	اندر و پیدایشان اندیشه کن جو دیار
چیزهای دور می بیند بچشمائی که هست	همچو چشم گاو و حشمتی زین در مرغزار

کلاه و حشمتی کز رزمه ناگاه می افتد جدا
 چونکه ناگاه از در افتد برون سوی رزمه
 آن شتر ز نیگونه بند تیز درو فتنه که گرم
 هم سطرش هست گردن هم سطرش هست با
 اشتر گردن بزرگست دکلان رخساره است
 اشتر بدلو فراخ ست و توانا بر سفر
 جرم دی سخت آمده مانند چرم سنگ است
 اشتر نیکو پیر و سوار برادر آمده
 از نجابت هست اشتر آینه باخویشان خود
 این شتر هم زاده زن ماده شتر گوشت است
 یکتار بدو ده آن فرزند دیر اگوشت
 آن دو فرزند نیکو با پدر خود زاده اند
 خواهی از تفصیل این درشتنوی مانگر
 میر و دبدوی گنه پس سینه اش نغز آیدش

رنگ سیاه سر باشد سپید شمشیری وار
 تیز می بیند که تها را در سرخ و هزار
 گردد از خورشید یکستان دشت کوهسا
 هست در خلقت بزرگ از اشتران و نگار
 ماده است و مثل نر در قوت و در محل بار
 هست در پیش نشان راه در لیس و نما
 آن گنه کند از دروی که می باشد هزار
 هم شده عموش خالو پنجه گوشت بر آرد
 میشود جفت و میگردد به بیگانه دو چار
 حامل از فرزند خود در حفظ این گردن خا
 خال عم واقع رباب فکر را کن است تار
 از یک اشتر بن کن غفلت کن عیبت شمار
 آنکه شد انظم بدیش نام نزد یک کما
 هم تمیگه ای بخیشان تافتد بر خاک خوار

هست همچون گوز در فستن و از هر طرف
 باشد آرز بخش ز پهلوانی وی دور و جدا
 گوئی آن خیزی که باشد پیش و چشم و گلوش
 استخوانهای دمانش سخت چون سنگ آمده
 میزند دمی که چون شاخ است صامویمها
 باشدش بینی بلند و در دو گوش و خوش
 می شتابد بر سبک سهای لاغرشادمان
 پایهای سرخ ساق و سه پریشان میکند
 بست پامایش بغایت سخت کانها را
 بست گو یا گردن و ساعدش دریا منور
 در جهان دوزیکه حسد باز تنوز آفتاب
 آن زمان گوید پرشته بان قوم لکای مردان
 کان غمنایکه بوده زنگ شان خاکسری
 مصلحت شد خفتن اکنون زیر سایه سفر

پر شد ست از گوشت مان آموی سنی کن
 از و غور گوشت او چون آشتی کو قطار
 از دمان بینیش سنگ ست نزد هموشیار
 با بچین بینی دوی کان آمده بجای مهار
 خوش پستانهای نیکو یادگیری زینهار
 خوبی و همواری است اهل خرد را باش چار
 و در زمین سهای خود را کم ندان باد سار
 سنگهار امان ز اندیشه کن کامل عیار
 نیست سوی فعلیست احتیاج و افتقار
 و زمانی که سراب از پرشته گرد و آشکار
 مینماید سوخته شد سوخته گوئی ز نار
 ساعتی خبید و خواب خوش نماید اختیار
 از تف خویشید دارند اضطراب و اضطراب
 و آنکه نگ وریک مثل افکرت همچون شارب

اولین فرزندش دل شد زاندهش فکار	راست مثل گردش و ساجد آن که مرد
گریه او گریه زاندهش زنان سوگوار	هم بود گردن دراز و هم میانه سان چون
بهت همچون گردش و دست این بی کومار	گردش و دست آن اشتر دران گریه و سوار
شد نفیس از جان آلام ببردن از شمار	آینه مرغی غم زاندهش زندهش بر سر
گشته عقل ست ویرانه با معنه اصدبار	آن زن ناکنده تا از مرگ فرزندش خبر
بار باره پیرهن بودش جدا گشته تار	میخراشد سینه خود را بدو دست و شده
هم کند موهم زنده بر خاک عجبند هم خار	هر دم می این دستها بر روی بر سینه زند
زانکه یا زنده و غم دارد و بروز شب جوهر	گردش و دست این آن البسی سرعت بود
شد زان من درختی کامه شامه صبح بار	بهت همچون گردش کفهاش سیران شتر
در زمین آن نگار شوخ خوش بودم سوار	من بآن اشتر که نمائند رسانیدن جزاو
مید و این زمین دمید وید آن از بسیار	مید وید آن شتر را دشمنان از دوطرف
گشته خواهی شد شود چشمت و غمی چون خیار	گفتن شان به بکای فرزند بوسلی کنون
کیست جدش آن بوسلی ست نزدیک خیار	ناظم از فرزند بوسلی نخواهد نفس خویش
سوی جدوان نیز دارد دزدان اعیان اشعار	نام ناظم بوده کعب او کرد اضافه خویش را

یعنی ایشان گفته اند ای کعب گشته میشوی
 گفتم بر ماری کز و امید نیکی داشتم
 گفته ام شانزده که بگذارد راه و بگذرید
 هر که میزاید زادر گر چه خواهد بر زمیت
 پس اگر من نیز می رسم چه غم لیکن شما
 شد خبر داده که خونم کرد پیغمبر
 معلوم ده ره نماید سوسه حمله داد نم
 تو بگذاشت گفتگو های سخن چسینان
 ایستادم در چنان جای که گراست در آن
 میشود لرزنده از بهیبت مگر کور بود
 بوده ام ترسان لرزان تا ندادم دست خویش
 بود بهیبت ناک بر نزدیک من آن است گوی
 نیز چون شد گفته گای کعب غم اینچنین
 زان قوی شیر که از شیران گزین می بود

زانکه خونت را بهد کرده رسول اگر دگر
 کت نخواهم خورد غم کت و چون بگشت تار
 پس همان خواهد شد کان خواسته بر دگر
 میرود جانش بود تابوت و خنجر در فرار
 بیوفایتد بود ترک و فاشوم و ششار
 لیک امید عفو دارم از آن والا تبار
 کوی را و اوست قرآن مجید ای شهریار
 من گنه هرگز نکردم پس داده زینهار
 پیل سستی کش ز حیوانات بیش است اقتدار
 بختش زان خواجه کو آمد جهان افتخار
 بی نزاعی در کف آن راست گوئی با وفا
 چون سخن گفتم آن فرماندهی با گیر و دار
 سوی تو گردند نسبت از حسد اهل نقار
 جای در غنچه باغ یقین را شو بهار

<p> پر ز شیران زبان ای بحر عظمت بکنار گوشت ز مردم بیان می پروردشان در کنار و اما بر خاک باشد پیش بر مرد و گوشت خوار تا سازد منظم تمام بسیار دزد و مار سوی دشت و خایق از نسیب تار و مار خورده افتاده بخاکش هم در او هم زار احمد مختار کوفته کبار است مصفار رویش نامی زانکه مهر و ماه زو شد مستعار تا کشد کفار را بادش هزاران جان نثار و آن مرد را با اصحاب و سفاک و بیگانه شان مسلمان بر آشفند کفار و شرار تا مدینه کام حق است این فغاندا بیمار پس دخت افراتنج می ماندند بار باد صد رحمت ز رحمن هر زمان بر هر چهار </p>	<p> لغز جایت کا بنجامینها باشد بے با مردان شیر مرد و بچه خود را ر بے حدیش آن دو بچه است از بایهای گوشت کا چون جندان شیر بر همای خود نگذارش زود آن دشت لاغشته اند و نگذرند و اما باشد بدستش بملوانی گوشت کا از چنین شیرت بهیت ناک تر نزدیک راست پیغمبر بود نور کرد حبه شود تیغ هندی است آنحضرت گشته از نیام بست ثابت در گردی کر قرشند و از آن گفته یک گوینده را ایشان چون بگفته اند کا انتقال از جا کنیدی همان یعنی روید با از انجا بر همه کفار غالب می شویم بود گوینده عمر کر چار یا مصطفی است </p>
---	--

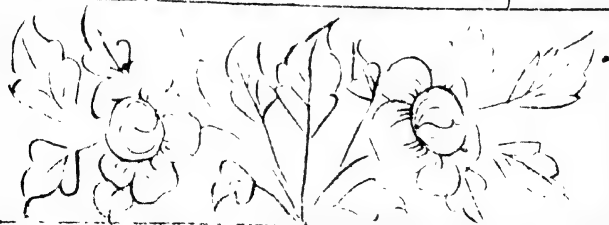
انتقال از آنکه گرد و نگر دند انتقال
 بی سلاطین و ضعیفان نیز ثابت مانده اند
 آن زره تا خوش سپید است فراخ حاکمیت
 هست تقوای بیکان نام گویا می دگش بود
 شاد و خرم نیستند از نیز بای شان سپید
 نیستند از دهنهاک و ناسکلیا اگر شده اند
 میر و ندان مومنان همچون سپید شتر را
 در فرا افند کفار لعین از طعن ضرب
 می یافتند زخمهای نیز تاسی کافران
 جان سپارند از برای میزد او شان از برگ
 آن قصیده کالوش واقع شده بابت سعاد
 بر سر هر بیت هری بنی نوشته شد و لیک
 کرده شد ابیات ویرانه بر بنج نیک
 بعد از این باشد قصیده حفظ هر بنا و سپر

شان نیز پیش کافران در وقت جنگ کارزار
 در زبان چند همچون رستم و اسفندیار
 در هم آنها را چون قضا علی حق را شو مطار
 حلقه ها نزد یک شویست عوفان را جبار
 قوم دشمن را با در شهر دانش سازار
 زخمی و مجروح کاشان صابرا باند و مضار
 چون سیه فامان کوه قد کنند از نشان فرار
 شان تعاقب مینمایند از پس کفار فار
 جز درون سینه های آن گروهی جان سپار
 نیست تا خیزی که می یابند از ان دار اقرار
 گفته شد معنی هر بیتش بوجه اختصار
 که در بیت و کلمه سبقتش نکرده شد نگار
 خوش کسی کار نماند در در سر و دهم
 اکنون شان را برای ترجمه بود انتظار

<p> بنیادین ترجمه کش مثل بهمت او نظیر قافیه در وی کر نیست در جاسه بود آتش گرمی بازش دل حسا دوست از سباعتش نبرد در گرد چو زوال کو سود از می آری صحبت گل انخواهد جست ناغ در غنچه بلب بود سوی بهار و سوی گل اگر دیگر اچون برای تو نمود این ترجمه </p>	<p> غیت در کشیر وین وین با جین دستار باشدش مننی دیگر فکر را بروی گنگار پس هر چند گفت پیچیده که انمار جبار ایک مخلص شود زان سخن رو چو کنگار ایک صبیان میکند بر دم نذر آن نثار میل زان شوم خود سی خزان و سی نثار پس تو زانات و ز نوب کا علی را در گذار </p>
--	---

عفو کن بهر حبیب کاین قصیده انوار است
جرم ویر او گناه آمرزش ای پروردگار

تمام شد ترجمه منظوم قصیده بایات سعادت

اسناد و عای

بسم الله الرحمن الرحيم

سُریاسی

<p>که پید کرد از نابود مارا چنین طرفه طلسم در هم آورد مقیس ساخت اندر قالب تن بطرف آن بنده را از جبل برآورد چراغ عقل اندر کف نهادش تعالی شانه عسایقو لون نقاب از چهره مقصود بردارد اگر هستی طلب گار عجب تاب بروح پاک ایشان نور حق باد سبارک سورتی مانند رحمان</p>	<p>سپاس بقیاس آن بادشارا بجایک عنو مارا بر هم آورد پس انگه روح را با نفس برفن پس انگه خلعت ایمان پوشاند شناسائی بسوی خویش دادش بحیرت رفت عقل و گشت مجنون بیای عاقل دانا بهشیار شنو این داستان پر غائب چنین گفتند بار اهل اسناد که بود اندر زبور حق سبحان</p>
--	--

باین سورہ ہمیکردی بحدوش	پہمبہ کر چندا بادا درودش
بالفاظ عذب پس کرد قہیر	زالفاظ زبورش داد تفسیر
در این فیض گرد و برہمہ باز	کہ تار و شن شود برہر کس این راز
کہ او در علم دین بود افضل الناس	پس انکہ لفظ ہم کردہ ابن عباس
کہ بس حمت بروح را و یان باد	روایت دیدہ ام از اہل اسناد
عرب را ہم ازین صورت عیانت	کہ علم دین صفت صافی بیانت
نوشته آمد این از سنگ پیا	بلطف ایند بار سی نقالے
نہ از جن و ملک معلوم گشتہ	نہ این ز آدو نے منظم گشتہ
بغیر از تمت قہر و تحیر	پدید آمدنہ شش از کلک تقدیر
تواند نقش بر سنگ نگارد	خدا کے کاین چنین گنبد برآرد
زہر سیج حاجت رساند	ہر آن موسی کہ این منظوم خواند
شود نے الحال فتح و بفریش یار	بروز حرب اگر خواند سپہدار
کہ نماید بار دیگر و ہر دیش	گریزد آنچنان دشمن ز سولیش
و اگر بخت نجات از وی رباید	اگر بندی ست بندازوے کشاید

شفا یابد اگر رنجور خواند
 اگر افتاده خواند بدر یا
 اگر در شب بخواند هینسا که
 اگر گمراه خواند راه یابد
 اگر بر دیو خواند آدمی زاد
 اگر کشتی بدر یا مانده باشد
 اگر از آسمان باران نیارد
 بخواند این دعا بر کس بر آید
 اگر باران ز باریدن نماند
 اگر مفلس بود گردد توانگر
 اگر از پادشاهت خوف دارد
 بهر نیت که خواند این دعا را
 اگر اسناد این را باز خوانم
 بخوان مسکین تقی اکنون دعا را

بسیار وصل اگر مجبور خواند
 سلامت بگذرد ز اینجا بصورت
 جو این خواند ز آفتنا چه باک
 و گرتشنه بخواند چاه یابد
 گریزد زین دعا آن دیو چون باد
 روان گردد و چون آنکس خوانده باشد
 بسوے آسمان دست بر آرد
 که از و کس هر طرف آب در آید
 بهند این دعا را چون بخواند
 زبان مردمان باشد ز فخر
 خدا اندر دلش مهر کمارد
 برارد حق نقالے مدعا را
 ز مقصود کس که دارم باز نامم
 بگو معنی این منظوم را را

شروع دے

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ قُلُوبِ

اَنَا الْمَوْجُودُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

منہم مطلوب اور الکیائی + چار حضرت مادیاتی

اَنَا الْمَقْصُودُ لَا تَقْصُدْ سِوَايَ

جو من مقصود یا منم از دہم + بخیر مرالہندی ہنر

اِنَّ رَبَّكَ الَّذِي يَخْتَصُّ عِدَائِي

منہم رزق کا چکر موجود + ترا جرمین نباشد مع مقصود

اِنَّ الْمَلِكُ الْمُهِمَّ جَلَّ قَدْرِي

من آتش کرم قدرین + سب خلق طیف من عیم

اَنَا الْمَعْبُودُ لَا تَعْبُدْ سِوَايَ

منم معبود یا منیت عر + سوسن کرم ای نہ پیر

فَاِنْ نَطَلْتُ سِوَايَ لَمْ تَجِدْنِي

مرا گر نہ خواہی اقل تو کہنی باغیر من اگر آشنائی

كثيرُ الخلقِ اَطْلُبْنِي تَجِدْنِي

خلاق را منم خلق بہنک + منم خلق نہ خواہد

جَمِيعُ الخلقِ اَطْلُبْنِي تَجِدْنِي

بر سب خلق را منم خلق + خلاق را بجز من نہ مییون

عَظِيمُ الْمَلِكِ اَطْلُبْنِي تَجِدْنِي

اکرم الی را منم مال الی + کرم ذات مع کرم منم

اَنَا الْجَارُ اَطْلُبْنِي تَجِدْنِي

نیکری غیر من معبود گر + مکن پرواز سوی من بود

منہم رزق کا چکر موجود + ترا جرمین نباشد مع مقصود
من آتش کرم قدرین + سب خلق طیف من عیم
منم معبود یا منیت عر + سوسن کرم ای نہ پیر
مرا گر نہ خواہی اقل تو کہنی باغیر من اگر آشنائی
خلاق را منم خلق بہنک + منم خلق نہ خواہد
بر سب خلق را منم خلق + خلاق را بجز من نہ مییون
اکرم الی را منم مال الی + کرم ذات مع کرم منم
نیکری غیر من معبود گر + مکن پرواز سوی من بود

أَنَا الْعَبْدُ الرَّحْمُ مِنْ أَخِيهِ

اگر ایوبین باشد یا برادر + ولی نبود کس از من بهما تر

هَلُمَّ إِلَى لَاتَقْصِدُوا سِوَايَ

سانم سوس، من سزار، که حزن من را به زنگ نزاری

آلہ کے لئے نذرانہ

۱۰۰

الربادوم لى درب كم + من شهر رى اى سبد د

فلا تحميك يا عبدِي سيّواري

منم منجی ترا از ستم نیران + ترا جز من بدینا نیست رحمن

وَلَيْسَ بِحُكِّكَ الْفِرْدَوْسُ غَيْرِي

تراد رحمت فرد بیس کن + که می نخت یک گویا می هار من

هَذَا فَوَلِّكُمْ مِمَّا لَكُمْ بِهِ نَظْرًا

کے لئے ہے۔

بخزند بس خنای بی بختد + جهان ببرد بی بختد

اعرف، عارف اللد، تب عيري

وَمِنْ أَتَابِيهِ فَاطْلُنْ تَجَدُنِي

اگر خواستیم که از این عالم بیرون شویم و به عالم دیگر برویم

اَنَا اللَّهُمَّ رَافِعُ الْمُنْتَحَدِ فِي

نسخه آغا میرزا محمد قزوینی

بجوی میری پیچھے نہ جی

فلم اشهدك فاطمى جدى

منم سامع بهر جزئی که گوی + ترا از لطف خود بدم بجز

مِنْ النَّبِيرَانِ فَاطِنَةُ مُحَمَّدِي

اگر جنتی مرافی کالیابی کہ سنخ و توہستہ از رگ جان

إِنَّا الرَّزَاقُ فَاطْمِنِي تَجِدْ

رسائل ازلان رزق و ہر ضلع کہ رزق خلق اوست

۱- آید که فطرتاً در قضا و

سَوَالِی لیس فاضلیہ جِدِی

اگر خوابی فی الحال با بی + کہ خبر من کس خطائی نہ بنی

أَنَا الْغَفَّارُ فَاطِمَةُ تَجِدُنِي

اگر خدایا در این عالم + کجاست قیامگاه گشتن

.....

مجدبي في سواد الليل

وَبِأَمْرِهَا فَاسْبِغْ

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

تَجِدْنِي فِي سَجُودٍ وَحَيْثُ تَدْعُو

را آنجا که در سجده خوا + و یا در قومه ذکر من بانی

تَجِدْنِي رَاحِمًا بَرَّاءً وَوَفَا

را تو را احاطه برادر کس + منم موصوف این صا را

تَجِدْنِي وَاسِعًا بِالْحَلْوَةِ عِبْدِي

را منم در جهان از تناید + امور برتر از من کشاید

تَجِدْنِي وَاحِدًا صَدًّا عَظِيمًا

را منم تنها و دیگر بی نام + عظیم البرز دیگر کار سازم

تَجِدْنِي مُسْتَعَاثًا لِي مَغِيثًا

را منم فرادرس نام نگار + منم قمار قاهر مر جبار

إِذَا اللَّهْفَانُ نَادَانِي كَظِيمًا

را اندوهی بلند بخوانی + کنم لبیک لیکن تو تدا

إِذَا الْمَضْطَرُّ قَالَ أَلَا تَدْرِي

را آنجا که گوید یارب + بسو من بین از لطف ا

وَحَيْثُ تَقُومُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

را در هر دو حالت برینا + بجز من هیچ طلبنده را

بِكُلِّ الْخَلْقِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

را خواهی ای فی الحال بانی + کسست مانع نخواهد بود کس

أَنَا الْمَذْكُورُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

را منم مذکور کس من بجا کن + که کار غیر من خودی را

عَظِيمُ الْكَرَمِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

را خواهی ای فی الحال بانی + آید ستارم و بنده نوازم

أَنَا الْقَهَّارُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

را خواهی ای فی الحال بانی + چه خواهی کرد و این توان را

أَقُلْ لِبَيْتِكَ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

را خواهی ای فی الحال بانی + منم حاتم خاطر و جانی

نَظَرْتُ إِلَيْكَ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

را منم در زمان سورتی + کنم برتر مراد و اعمد و نصب

در هر دو حالت برینا + بجز من هیچ طلبنده را
را خواهی ای فی الحال بانی + کسست مانع نخواهد بود کس
را منم مذکور کس من بجا کن + که کار غیر من خودی را
را خواهی ای فی الحال بانی + آید ستارم و بنده نوازم
را خواهی ای فی الحال بانی + چه خواهی کرد و این توان را
را خواهی ای فی الحال بانی + منم حاتم خاطر و جانی
را منم در زمان سورتی + کنم برتر مراد و اعمد و نصب

اِذْ عَبَدْتُ حَصَاتِي لَمْ تَجِدْنِي

کنکارهای گرا در گنا، + نیار و توبه در سالی نو

فَارْهُوتَابُ ثُبْتُ عَلَيْهِ عَبْدُ

یس انگہ کرن تو بارگنا + کتم بر و بہ بخشایش نگاہ

وَمِثْلُ وَائِرٍ تَكُونُ مِثْلُ

گجو مثل کیماش نشا + بخز مهر کسر خداش یناش

تَغْرِزْنِي وَلَمْ تَرْقُطْ مُنْذُ

از غریب نخواه اینده دایم هر که مثل من بنم که تو کام

أَتَعْرِفُ مَنْ لَكَ اسْمُهُ كَاسْمِي

چونام من کسم ز نام نمود + بختر من بهیچ کسم ۵۰

فَمَرَّيْتُ عَلَى الْخَلَاءِ عِدَّتِي

بگویم سحر فرادین + مغنیت که بگویم سحر

تَعْرِفُ سَاتِرَ اللَّعِبِ غَدِي

بشرع تواند زند و ۱۴۰۰ بجز من کسی این القدر

سَرِيعَ الْاِخْذِ فَاطْلُبْنِي بِحَدِّنِي

الحکیم دینار اور ابوعصیا + دہم اور اکلم خود بننا ہے

أَنَا التَّوَّابُ فَأَطْلُبُنِي تَجِدُنِي

خیان ملکی ہم اور بجز کہ نبودا یحیٰی ملک لبشہ

وَلَيْسَ يَكُونُ فَاطِلُنِي تَجْدِي

اگر خواهی در الحاق اینها بجزیره جاماشینا شد

وَلَسْتَ تَرَاهُ فَاطْلُبْهُ تَجِدْهُ

نہ بنیہ رشتہ مارا کر سناں + سچو ماضق آباد و دنا

أَنَا الرَّحْمَنُ فَاطِلُنِي تَجِدُنِي

منه آیه که از حجت و حواله بر سر از انعام

مَرَامُ الْكُرْبَاتِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

از خنجر اسیر از زاری با برادر گرد خاطر تو آید بهر سو

أَنَا السَّيِّدُ فَاطِمَةُ تَجِدُنِي

اگر خواہی فی الحال بی میسین محمد الماشد فرما

أَتَعْرِفُ مُنْقِذَ غَيْرِي سَرِيعًا

بجز من هرمانی گسلی شد + بجز من هیچ حاشا نباشد

تَعْرِفُ مَنْ يَقُولُ لِلشَّيْءِ غَيْرِي

فغان غمزن آنکس گوید + برای خیرگی باشد نباشد

لَا تَكُنْ مِّنَ الْكَافِرِينَ

۱۰۰- اگر بارش بنابر، و خداوند هر کس را بارش بنابر

وَأَمَّا الْفُلُ فَأَنزَلْنَاهُ ذِكْرًا لِّعِبَادِنَا إِنَّهُ لَكَادِمٌ

نَا مَلِكٍ مُسَوِّدٍ وَوَلَدٍ عَلِيِّ بْنِ

سم سياه همه ساله در آن + مر ايرت باشد بعد از
دواي ک

نا أهني الذهب ر و قبل قبل

بقیہ بود کسی جزا را بنمید العالم چون قنارا

أَنَا الْوَهَّابُ يَا عَبْدَ رَبِّي سَرِيعًا

بسرعت من ترانجستم جهان اگر خواهم دهم این روان را

أَنَا الْفَرْدُ الْمَدُّ بِرَفُوقِ عَرْشِ

مِرَالْجَلَكَاتِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

شناختی آن کس که گوید: بر اخیر که خوش باش باشد

بَكْرٌ فَيَكُونُ فَاطْلَبُهُ تَجْدِي

از ان موجود درم حلقه عالم + جنس بر مرا خود فاشان

اَنَا اللَّهُ رَبَّانٍ فَاطْلُبْنِي خُذْ

اگر خود را از اهل عالم برادر محسوب کند

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِىْ لَا تُحِيطُ بِهَا الْقُلُوْبُ

[illegible]

لے جو ابھی فی عالم ہستوں سردیدار فصل و احسا

وَبَعْدَ لَبَدٍ وَأَطْبِئْ جِدٍ

کرجوی مرانی خانیج بی برای امتحان

فِي الْعَهْدِ فَاطِمَةُ تُجَدِّي

نگار و دود و مرغ و گریخته ۴ از ان خواهی بگیرم کافرا

لَا تَكْثِفْ فَاطِلُنِي تَجِدُنِي

مشار

شروع قصیدہ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
غوثِ الثقلین

<p>سَقَاكَ الْحَبُّ كَأَسَاتِ الْوَصَالِ غنق نوشاید مار برا + کاسامی وصال اربا</p> <p>سَعَتْ وَمَشَتْ لِحْوِي فِي كَوْسِ سعی و مشی در آن + جلوه گشت دنیا کاسا</p> <p>فَقُلْتُ لِسَائِرِ الْأَقْطَابِ مُؤَا بیس گفتند بر اقطاب + مزده دارم جمله اجابا</p> <p>وَهُمُّوا وَاشْرَبُوا أَنْتُمْ جُودِي بسته کرده می گزیدند + چه که شن شما لشکر د</p>	<p>فَقُلْتُ لِحِمِي خَوْي لَعَالِ بیس بگفتم ز خویش + بجا بانه بسو من بجا</p> <p>فَرِهْمَتْ لِسَكْرَتِي بَيْنَ الْمَوَالِ ایشان هم این بمن خویشتن + در میان دو شاو المذنب</p> <p>بِحَالِي وَأَدْخَلُوا أَنْتُمْ رَجَالَ که بحال جمع داخل شود + چه شمار در راه حق واد</p> <p>هَسَا قِي الْقَوْمِ بِالْوَاقِي مَلَالِ بهر اسام وادم صبح و شام + از می گزیدند کلام</p>
---	--

بسم

شَرِبْتُ مِنْ حُسْنِكَ مِنْ بَعْدِ سُلُوكِي

مے نوشیدہ بعد از سیرگاہ آن شراب باقی از خورده ها

مَقَامُكُمْ عَلَيَّ جَمْعًا وَلَكِنْ

ای مقامات شماست رضا یا یقین برتر مقامات شما

أَنَا فِي حَضْرَتِ النَّبِيِّ حَدِي

من در نگاه حضرت انبیا و نبی و پیغمبر

أَنَا إِلَيَّ يَا رَبِّ أَشْهَبُ كُلَّ شَيْءٍ

نسبت هر شیء از شایسته ترین جهت گردید بر من

أَسْمَأُنِي خَلْعُهُ كِبْرًا زَعَمِي

زیر من کرد خدایت بزرگوار نفس نفوسم

وَاطْلَعَنِي عَلَى سِرِّ قَدِيمٍ

از لطف داد در خفا علم و انعم کرده بر سر من

وَوَلَّاتَنِي عَلَى الْأَقْطَابِ جَمْعًا

والی و حاکم گردانده مرا بر سره اقطاب و جلاله

وَلَا نِلْتُ عُلُوِّي وَالْإِصْصَالِ

با جناب حق علو اتصال با تقدیر و اتم گردیدند

مَقَامِي هُوَ قَلَمٌ مَّا زَالَ عَالٍ

ایک جا من بود فوق شما آن مقام من همیشه

يَصْرِفُنِي وَحَسْبُ ذُو الْجَلَالِ

مے بگرداند از عالم و حال کافیست خداوند جلال

وَمِنْ ذَاتِ الرَّجَالِ أَعْجَى مَثَلِ

کسی از انکس از انکس اولیا داده شد مانند من

وَتَوَجَّحَنِي بِتَيْجَانِ الْكَمَالِ

تایم و کرد مرا آن در جلال و تاج و تاج کمال

وَقَدْ دَنِي وَأَعْطَانِي سَوَالِ

برسد گردن قلاد غنیمت داد مرا از ناله از روی مستم

فَحُكْمِي نَافِدٌ فِي كُلِّ حَالِ

حکم من جاریست در کائنات و در همه احوال فرخ صفا

وَلَوْ أَلْقَيْتُ سِرِّي فِي بَحَارِ

راز خود اگر انغم اندر بحار + بحر ناپه خورد چه بود خوار

وَلَوْ أَلْقَيْتُ سِرِّي فِي جِبَالِ

راگس برانگ نم قبل قبال + راز خود را برساند ز جبال

وَلَوْ أَلْقَيْتُ سِرِّي فَوْقَ نَارِ

سیر خود اگر انغم بر فوق نار

وَلَوْ أَلْقَيْتُ سِرِّي فَوْقَ مِيتِ

راز خود اگر انغم بر مرده + یا کنم که بدل از سرده

وَمَا مِنْهَا شَيْءٌ يَصُورُ أَوْ دَهِي

هیچ شئی نیست در دنیا و هیچ دهنی نیست از جگر

وَتَحَدِّثُنِي بِمَا بَاتِي وَيَسِّرُنِي

نشد با را با آن خبری خبر + کلمه بارش تا خبر

مُرِيدِي هُمْ وَطِبُّ الشَّيْءِ وَحَدِّثُنِي

خشیفته شوی یا یکبار + با من خوش باش یا یکبار

لَصَادَ الْكُلُّ غَوْرًا فِي زَوَالِ

همه ذوب آیند در غور زوال + هر ممکن بنزدانم زوال

لَدُكَّتْ وَاخْتَفَتْ بَيْنَ الْجِبَالِ

پایه پاره میشد ز جبال + مخفی کرده جبال و جبال

نَحْنُ تَوَاطَفَتْ مِرْسِي حَالِ

سرد شده میشد او را آن شرار

لَقَامَ رَقِيقَةَ الْمَوْلَى نَعَالِ

ایستاده بقدر زرد الحمال + زننده ماند ز حمالی

تَسْرِعُ وَتَسْرِعُ بِي إِلَّا أَنْتَ

گر فرزدان اقتصاد دار ملک پیش آتی در آن پای

وَتُعَلِّمُنِي فَأَقْصِرُ عَنْ جِدَالِ

سیکنا که مرا از خطا مال + این مکن تاه دست

وَأَفْعَلْ مَا نَشَاءُ فَالْأَسْمُوعَالِ

ایچه بخوام مکن در نفس + چه که اسم عالمی نیست

مُرِيدِي لَا تَحْفَ اللَّهُ وَسَرِي

ای مدد من را از سر من بخواه که مرا از سر من بخواه

طُوبَا لِي فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

خوبتر شد برای من در آسمان و زمین

بِإِذْنِ اللَّهِ مُلْكِي تَحْتَ حُكْمِي

شهرهای من تحت فرمان من است با اجازه خداوند

نَظَرْتُ إِلَى إِبْرَاهِيمَ إِذْ لَدَى اللَّهِ جَمْعًا

چون نظر کردم به ابراهیم در نزد خداوند

وَكُلُّ رَأْيٍ لَهُ قَدَمٌ وَارِي

اولیا با برتری و هر رأی برای او قدم پوش

مُرِيدِي لَا تَحْفَ وَأَشِ فَإِي

ای مدد من را از سر من بخواه و آتش من را

دَرَسْتُ الْعِلْمَ حَتَّى صُرْتُ قُطْبًا

درس کردم علم را تا شدم قطب

عَطَانِي رَقْعَةً تِلْكَ الْمَتَالِ

داد مرا از زر در تیر بند + مقصود قصه رسیدن من

وَصَاوُشِ السَّعَادَةِ قَدْ نَدَلِ

باورش پای سعادت امر بهر من تحقیق ظاهر شد

وَوَقْتُ قَبْلِ قَلْبِي قَدْ صَفَلِ

پیش از آنکه نظر از او آفرید + وقت شد ضایع

كُنْزُ دَلَّةٍ عَلَى حُكْمِ اتِّصَالِ

بانگم از حکم اتصال + چون بود خردی بی میل

عَلَى قَدَمِ النَّبِيِّ دَبْرَ الْكَمَالِ

من هم تحقیق از ذوالجلال بر قدم پیمانی بدر الکمال

عَنْ وَمِ قَاتِلِ عِنْدَ الْقِتَالِ

سخت غم و قتل در آتشکار + قاتل فرم و دیگر کار

وَنِلْتُ السَّعْدَ مِنْ مَوْجِي مَوَالِ

هم ترقی یافتم در دریا + از مضارب جمله تعلقا

فَمَنْ فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ مِنْهُ

کس است چون من و محمد خدای

كَانَ الْإِنْسَانُ الرَّفِيعُ كَانَ مِنْنِي

بمختارین منی رفیع

أَنَا الْكَافِي وَالْمُجْتَمِعُ قَائِمٌ فِي

سید جمیع و کفایت تمام

وَعَبْدُ الْفَقْدَانِ الْمُسْتَعِينِ

و بنده و نیازمند و کمالات

أَنَا الْكَافِي وَالْمُجْتَمِعُ قَائِمٌ فِي

و بنده و نیازمند و کمالات

وَمَنْ فِي الْعِلْمِ وَالصَّوْنِ خَالٍ

نیست اندر دانش و مقدر حال

فَيْسَلُكَ فِي طَرِيقِي وَاشْتَغَالَ

در راه من بود و در اشتغال

وَأَقْدَامِي عَلَى عَقِبِ الرِّجَالِ

پا قدم بر تپه پهلایان

وَعَبْدِي صَاحِبُ الْعَيْدِ الْكَمَالِ

بنده و صاحب عید کمال

وَأَعْلَاهُ فِي سُلْطَانِ أَسْرَ الْجِبَالِ

و بر تپه غلظت من اگر کم

و بر تپه غلظت من اگر کم

وَمَنْ فِي الْعِلْمِ وَالصَّوْنِ خَالٍ

بِأَيِّ مَخْلَصٍ رَجَاءُ لِلْمَخْلَصِ

بفصلت تو یوم یوخذ بالنواص

بِأَيِّ مَخْلَصٍ رَجَاءُ لِلْمَخْلَصِ

بفصلت تو یوم یوخذ بالنواص

هَذِهِ الْقِصَّةُ لِمَوْلَى الْقُرْبَى وَصَلَاةِ النَّبِيِّ الْمَدِينِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مِنْهُ لِمَا قَوَّامًا بِنَفَا الْبَابِ

اور وہیں سے لوگوں کو نبیاء و پیغمبروں کا ایسا ہی

مَنْ مَرَّ بِهَا لِيَقْبَلَهُ حَقًّا كَمَا

ہر شخص کو جیسا سا ہو گا یا نہیں اور سب کو خالق

لَحْظَةً جَاءَ إِلَيْهِ لِعَمَلِ النَّاسِ

خاص کیا اور انہوں اور سب کو دیکھا یا نہیں اور

مُبْدِلًا لِحُشَّةٍ فِي الْقَدَرِ لِسَيِّئَاتِهِ

بدلنے والا بدشت کو توبہ کے ساتھ ان کے

نَقْتَدِرُ عَلَى أَرْجَاءِ بَالِدٍ

کہہ پیر وی کر تہیں ہم اور کیا تو وہ کی سر کاجھل

صَلِّ يَا رَبِّ عَلَى رَأْسِ قَوْلِ النَّاسِ

درود پہنچائی میری اور ہر درود آدھوں کے

صَلِّ يَا رَبِّ عَلَى مَنْ هُوَ فِي حَيْثُ

درود پہنچائی میری اور ہر درود جو کل قیامت کے

صَلِّ يَا رَبِّ عَلَى مَنْ يَجَاءُ الْكَلَمَ

درود پہنچائی میری اور ہر درود کہ ساتھ امید بخش کے

صَلِّ يَا رَبِّ عَلَى مَنْ يَسُرُّ كُلَّ بَشَرٍ

درود پہنچائی میری اور ہر درود دین والے ہر آدمی کے

صَلِّ يَا رَبِّ عَلَى رُوحِ رَسُولِ

درود پہنچائی میری اور ہر درود ہر درود رسولوں کے

<p>أَنْتُمْ الْيَوْمَ عَلَى الْخَوْفِ لَا مَقْيَاسَ</p>	<p>صَلِّ يَا رَبِّ عَزَادِي نِعْمَ دَائِمَةٌ</p>
<p>بختیش کی وہنوں زلج کر دن غلوں پر ہزار ہا</p>	<p>درود بیہم اجر بیکر اور بر صواب لغتوں قدیمہ کے</p>
<p>وَقَدْ نَاسَ قَتْلَ جَاءَ مِنَ النَّاسِ</p>	<p>صَلِّ يَا رَبِّ عَزَادِي نِعْمَ حَسَنَةٌ</p>
<p>کر بد کر دنیا پر ہنوں کو کر بد کر کیا یا کوئی شیطان نہیں</p>	<p>درود بیہم اجر بیکر اور بر بالک لائیک کے</p>
<p>تَدْخُلُ الْجَنَّةَ وَالْخَيْرُ لَا وَسْطَا</p>	<p>صَلِّ يَا رَبِّ عَزَادِي كَرَامَتُهُ</p>
<p>داخل ہوگی جنت میں قیامت کر دن بی کیلئے</p>	<p>درود بیہم اجر بیکر اور بر صواب لغتوں کرامت کی</p>
<p>بِشَمْلِ النَّامِيَةِ الْكَوْنُ مَعَ الْحَشَا</p>	<p>صَلِّ يَا رَبِّ عَزَامَهُ هُوَ لَوْلَا</p>
<p>شامل ہوتی قوت نامیہ مستی کو ساتھ قوت حاشہ کے</p>	<p>درود بیہم اجر بیکر اور بر انوار کردہ اگر یہ انوار اللہ</p>
<p>يَعْظُمُ الْخَوْفُ بِحَيْثُ مِنْ الْخَنَاسِ</p>	<p>صَلِّ يَا رَبِّ عَزَامَهُ هُوَ مِنْ جَنَّةِ</p>
<p>بجائے خوف بقاؤں کو دیکھتوں کو شیطان سرکش</p>	<p>درود بیہم اجر بیکر اور بر او کو کر او کی صہریت کے</p>
<p>لَمْ تَصِلْ فُطْلِيهِ يَدَيِ الْوَسْوَاسِ</p>	<p>صَلِّ يَا رَبِّ عَزَامَهُ هُوَ مِنْ عَزَابِ</p>
<p>نہ پہنچ کر نہ اس کی طرف مائتہ اندیشہ کے</p>	<p>درود بیہم اجر بیکر اور بر او کو کر او کی تباہی کے</p>
<p>السَّيْفِ قَدْ أَذْهَبَ قُطْعَا بَصَرِ النَّمَا</p>	<p>صَلِّ يَا رَبِّ عَزَامَهُ هُوَ مِنْ رِفْعَةِ</p>
<p>نوار سے غیر کی یک تخت نظر فناء بستان کی</p>	<p>درود بیہم اجر بیکر اور بر او کو کر جنوں زبانی</p>

صَلِّ يَا رَبِّ عَلٰى صَاحِبِ نَوْعِ الشَّرَفِ

درود بیہم ای رب سیکر او بر صاحب نوع بزرگی کے

صَلِّ يَا رَبِّ عَلٰى مَوْلَانِ الْكِرَامِ

درود بیہم ای رب سیکر او بر ان کو جو درخت بخشش کو

صَلِّ يَا رَبِّ عَلٰى مَنْ بَغَاءَ الْكِرَامِ

درود بیہم ای رب سیکر او بر ان کو جو بیگناہی بخش

صَلِّ يَا رَبِّ عَلٰى عَتِيَّةِ الطَّاهِرَةِ

درود بیہم ای رب سیکر او بر او را پاک و خضر صلا علیہ

صَلِّ يَا رَبِّ عَلٰى مَنْ لَا وَلِيَّ لَهُ

درود بیہم ای رب سیکر او بر ان کو جو اولیٰ قریبی نہ ہو

مَوْلَانَا سَيِّدِ الْفَضْلِ مَوْلَانَا خَيْرِ

ان کو جو بہتر از او است و سید فضل و خیر

وَيَا خَلِيقَ الْيَوْمِ لَنَا الْفَرَا

پس باغون امتوں کو آج کو دن اسطوار بے پناہ

مَرْبُوعِ الْفَقْرِ اَيْدِي هَبْ لَنَا الْفَرَا

منگندے گروں سے دے کر دین میں محتاج کو

وَعَلَى الصَّحْبِ مَعَ الْحَزْنَةِ وَالْعَبَاسِ

اور ان کو جو بارز و نیرساتہ حمزہ و عباس رضی عنہم

طَهَّرَ الْقَلَابَ وَالْقُلُوبَ لَنَا الْفَرَا

پاک ہوا جسم اور دل ناپاک کیوں سے

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَلِّغْ اللَّهُ صَلَاتِي وَسَلَامِي

سبحہ صدامی تعالیٰ دروید اور سلام میرا ہمیشہ

تُسَبِّحُ فَضْلُ ضِيَاءٍ وَسَنَاءِ اسْمِ

آفتاب بخشش اور روشنی اور نور روشن تر کہ

مَظْهَرِ حَقِّكَ وَتَقْدَرُ حَقِّكَ

جائے نمودار بند برتر اور پاک کے رخ الواقع

أَكْرَمِ الْخَلْقِ وَجُودٌ أَوْ سُبُوحٌ

بزرگتر مخلوق کے وجود اور سبحو داد وجود کی

يَوْمَ لَطِيفٌ وَفَاءٌ وَسَيَّاحٌ هَاطِلٌ

دریا مہربانی اور وفاداری کے اور بدلی برستے

لِنَبِيِّ عَرَبِيٍّ مَدَنِيٍّ حَرَمِيٍّ

طرف نبی عربی باشندہ مدینہ حرم کربینہ والہ

نُورِ بَدْرِ رُؤْبَاهَا وَسَمَاءِ الْكَرَمِ

روشنی چاند چو دیوین رات و زیبا اور سائزگی

مِنْ خَلْقِكَ الْكَرَامِ الْفَدَمِ

جائے نازش مخلوق کی کمال کی راہ سوساتہ کلام

أَحْسَنِ النَّاسِ سَخَاءُ بَعْطَاءِ النِّعَمِ

نیک تر آدمیوں کے سخاوت کی راہ سوساتہ دین نعمت

طُورِ حِلْمٍ وَوَقَارٍ وَحَوْلِ الْأَكْمَرِ

کوہ طور بردباری و بزرگی کو اور بزرگداشت کی

نزدکی

عَمَّ النَّفْسُ مَجْجُوعٌ وَتَوَرَّمْ قَدَمٌ

نزدکی گذری نفس سست و سست که قدام عباد مجبور

عَجْجِي بِدَوِيٍّ حَمِيٍّ بِكُمْ

عجی غریبی در جنگلی در رهرا اورگ نگارم

ذَابَ لَحْمِي وَدَمِي لِبَنِّ جُودِي

ذاب گوشت مرا و خون مرا لشکر وجودی

لَحْمُ سَكَايَ بَقِيعٍ وَبَقَاءُ الْحَرَمِ

لحم سگای بقیع و بقای الحرم

لَمْ أَتَّبِعْ كَرَامَ سَيِّدِي الْأَمَمِ

لم تبعه تابعین کرام که مضبوطین امتونین

حِينَ يَمْلِكُنِي فَوْقَ عِظَامِ الْأَمَمِ

حکمه را با من و با کفن مرا در بیون بودیده

أَمِ الْكُلِّ يَعْدِلُ وَسَمَاحٌ وَتَقَى

ام کل را بسوگوشا الهی او جو از روی در بر بگراری

كَيْفَ مَجْنُونٌ صَلَوَاتِ الْمَلِكِ الْحَمِيدِ

کیونکه شازکر که در ده و نکا واسطه پیشای ملک و درید

خَابَ أَمَلُ حَيَاتِي بِفِرَاقِ السَّلَامِ

خامد بگوشتن آرزوین میری بچ صبا بی محبوب

رَبِّ أَلْبَمُ صَلَوَاتِ وَسَلَامُ الْقَدَا

ای پروردگار میر بزم درودون در سلام کو بد دعا

تَرَا صَاحِبَ حَيْنٍ أَحَدٍ مَعَهُ بَدْرٌ

تر دیدم یارون جنگ حین او کو در صبح یارون جنگ

اعْتَمَدَ دِي وَرَجَائِي لِشَفِيعِ الْأَمَمِ

ایر و سائر او امید سست و بختانیا الامتول کو

ہر روز پانچ جہد ہو سکے بعد فرض فجر پڑھ لیکن بہتر ہو اگر گیارہ بار پڑھیں اور دوسری
 طرح یہ ہو کہ بعد نماز صبح دو مرتبہ اور بعد نماز ظہر کے دو مرتبہ اور بعد نماز عصر کے دو بار اور بعد
 نماز مغرب کے دو بار اور بعد نماز عشا کو تین بار پڑھے غرض دلنوا طرح بہتر ہو اگر کسی نے پڑھیں
 میں بہت فائدہ ہو میں بسبب طول ہو جانے کہ نہیں لکھو میں غرض ہر امر کے واسطے اس
 اعظم پر اور اس کے اسناد میں لکھا ہے کہ جو اس دعا کو یاد کرے اور پڑھے تو پڑھیں
 گوشت اور دوسری لذتوں کا ضرور بعد اقدس و کعبہ پر نہیں

مغنی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دعاء

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ وَبِكَ اسْتَعِثْتُ
 ذَا عَيْتِي وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ فَأَكْفِنِي يَا كَافِيَ الْغِنَى الْمُهِمَاتِ مِنْ أَمْرِ
 الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِمَهُمَا أَلَا عَبْدُكَ

یَبَايَكَ فَقِيرُكَ يَبَايَكَ سَائِلُكَ يَبَايَكَ دَلِيلُكَ يَبَايَكَ سَيِّدُكَ

يَبَايَكَ ضَعِيفُكَ يَبَايَكَ مَسْكِينُكَ يَبَايَكَ ضَعِيفُكَ يَبَايَكَ

يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ الطَّالِمُ يَبَايَكَ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ يَا مَوْمُو

يَبَايَكَ يَا كَاشِفَ كُرْبِ الْمَكْرُوبِينَ عَاصِيكَ يَبَايَكَ يَا طَالِبَ

الْبَارِئِينَ الْمُفْرِئِينَ يَبَايَكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ الْخَالِعُ يَبَايَكَ يَا غَافِرَ

الْمُذْنِبِينَ الْمُعْزِفُ يَبَايَكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ الطَّالِمُ يَبَايَكَ يَا

مَائِلَ الطَّالِبِينَ مُسِيئُ يَبَايَكَ لَبَّاسُ يَبَايَكَ مُحَاشِمُ يَبَايَكَ

اَرْجَمْنِي يَا مُوَلَّائِي اَنْتَ الْغَافِرُ وَاَنَا الْمُسِيءُ وَهَلْ يُرْحَمُ الْمُسِيءُ
 اِلَّا الْغَافِرُ مُوَلَّائِي مُوَلَّائِي اَنْتَ الرَّبُّ وَاَنَا الْعَبْدُ وَهَلْ يُرْحَمُ
 الْعَبْدُ اِلَّا الرَّبُّ مُوَلَّائِي مُوَلَّائِي اَنْتَ الْمَلِكُ وَاَنَا الْمَمْلُوكُ
 وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَمْلُوكُ اِلَّا الْمَلِكُ مُوَلَّائِي مُوَلَّائِي اَنْتَ الْغَنِيُّ
 وَاَنَا الدَّائِلُ وَهَلْ يُرْحَمُ الدَّائِلُ اِلَّا الْغَنِيُّ مُوَلَّائِي مُوَلَّائِي
 اَنْتَ الْقَوِيُّ وَاَنَا الضَّعِيفُ وَهَلْ يُرْحَمُ الضَّعِيفُ اِلَّا الْقَوِيُّ
 مُوَلَّائِي مُوَلَّائِي اَنْتَ الْكَرِيمُ وَاَنَا اللَّئِيمُ وَهَلْ يُرْحَمُ

اللَّهُمَّ الْكَرِيمُ مَوْلَايَ مَوْلَايَ أَنْتَ الرَّزَّاقُ وَأَنَا الْمَرْزُوقُ
 وَهَلْ يُحْمَرُ الْمَرْزُوقُ إِلَّا الرَّزَّاقُ مَوْلَايَ مَوْلَايَ اللَّهُمَّ
 أَنْتَ الْغَنِيُّ وَأَنَا الدَّلِيلُ وَأَنْتَ الْغَنِيُّ وَأَنَا الْفَقِيرُ وَأَنْتَ
 الْغَفُورُ وَأَنَا الْمَذْنُوبُ وَأَنْتَ الْتَقِيُّ وَأَنَا الضَّعِيفُ سَأَلْتُكَ
 إِلَهَ الْأَمَانِ الْأَمَانَ فِي ظُلْمَةِ الْقُبُورِ وَضِيقِهَا إِلَهَ الْأَمَانِ
 الْأَمَانَ عِنْدَ سُؤَالِ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ وَهَيْبَتِهَا إِلَهَ الْأَمَانِ
 الْأَمَانَ عِنْدَ وَحْشَةِ الْقُبُورِ وَسِدَّتِهَا إِلَهَ الْأَمَانِ الْأَمَانَ

فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ الْإِلَهِي أَمَانَ الْأَمَانَ

يَوْمَ يَنْفِخُ فِي الصُّورِ وَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ

إِلَهِي أَمَانَ اللَّهُ الْإِلَهِي أَمَانَ الْأَمَانَ يَوْمَ زُلْزَلَتِ الْأَرْضُ

زُلْزَلَتِ الْإِلَهِي أَمَانَ الْأَمَانَ يَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ الْإِلَهِي

أَمَانَ الْأَمَانَ يَوْمَ نَطَوَّى السَّمَاءُ كَيْفَ السَّجْلِ لِلْكِتَابِ

إِلَهِي أَمَانَ الْأَمَانَ يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْ وَهْدِهَا عَادَ ذَلِكَ

خَسِرَ عَلَيْهَا نَاسِيهَا الْإِلَهِي أَمَانَ الْأَمَانَ يَوْمَ تَبَدَّلَتِ الْأَرْضُ

عِزِّ الْأَمْرِ وَالسَّمَوَاتِ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ الْحَيِّ الْأَمَانَ

يَوْمَ يُنْظَرُ أَلَمْ يُؤْمَرْ بِالْإِيمَانِ أَنْ يَقُولُوا لَا نُفِيقُ مَا لَمْ يَكُنْ لَنَا بِلَايَتِي كُنْتُ

شَاقًّا لِلْحَيِّ الْأَمَانَ الْأَمَانَ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَا لَمْ يَكُنْ لَنَا بِلَايَتِي الْأَمَانَ

اللَّهُ يَقْبَلُ سَلَامِي بِالْحَيِّ الْأَمَانَ الْأَمَانَ إِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ فَلَا

أَنْ يَكُنْ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ بِالْحَيِّ الْأَمَانَ الْأَمَانَ

يَوْمَ يُنَادَى مِنْ بَطْنَانِ الْعَرَبَيْنِ الْعَاصُونَ وَأَبْرَابُ الْبَدَنِ

وَأَيْنَ الْخَائِفُونَ وَأَيْنَ الْخَاسِرُونَ هَلْ مَوَّاهُ الْحَسَابِ الْحَيِّ

أَنْتَ تَعْلَمُ سِرِّي وَعَلَانِيَتِي فَأَقْبِلْ مَعْدِرَتِي وَقَبِّلْ حَاجَتِي
 فَاعْطِنِي سُؤْلِي يَا إِلَهِي الْأَمَانُ الْأَمَانُ مِنْ كَثْرَةِ الدُّوْبِ
 وَالْعُصْيَانِ يَا إِلَهِي الْأَمَانُ الْأَمَانُ مِنْ كَثْرَةِ الظُّلْمِ وَالْجَفَاءِ
 يَا إِلَهِي الْأَمَانُ الْأَمَانُ مِنَ النَّفْسِ الظُّلْمِ وَدَوَاغِي الْأَمَانُ الْأَمَانُ
 مِنَ النَّفْسِ الْمَطْمُوحَةِ عَلَى الْهَوَى الْإِنْسَانِ الْأَمَانُ مِنَ الْهَوَى
 الْإِنْسَانِ الْأَمَانُ مِنَ الْهَوَى الْإِنْسَانِ الْأَمَانُ مِنَ الْهَوَى
 أَعِزِّي أَمْنِيكَ عَبْدُكَ مُحَمَّدٌ حَالِي اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ الْمَذْنُوبُ
 الْيَقِينُ الْخَائِبُ الْمُرْتَابُ يَا مُجِيبُ دُعَائِي يَا مُجِيبُ دُعَائِي اللَّهُمَّ
 إِنْ تَكُنْ فِي كِتَابِي أَهْلٌ وَإِنْ تَكُنْ فِي كِتَابِي فَارْحَمْنِي
 يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ يَا أَمِيرَ أَهْلِ الْبَيْتِ يَا أَمِيرَ الرَّاحِمِينَ +
 يَا خَيْرَ الْعَالَمِينَ يَا حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ
 الْمَوْلِيُّ يَا أَلِلَّهُ تَعَالَى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٌ وَآلِهِ وَاصْحَابُهُ
 أَجْمَعِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا رَبِّ الْعَالَمِينَ يَا
 تَمَامُ شَرِّ الْعَالَمِينَ يَا رَبِّ الْعَالَمِينَ + دعای مغنی

خاتمه الطبع

الحمد لله والمنه که درینولا مجموعه نادر الوجود که موافقتش جان اهل ایمان
 نوره دل را سروری است هم سید معرفت به مجموعه نفوذ و نه نام شمل بر اسما
 صغیر یعنی نفوذ و نه نام حضرت باری که فضا کل وجود را مادیت نبوی بسیار است و قصیده
 برده معرب مع اسناد و قصیده بابت سعاد و قصیده غوثیه و دعا می
 سر پانی و قصیده حضرت اوس قرنی عاشق رسول الله صلی الله علیه
 و آله و سلم و دعا می معنی که عفا بخش خدا موهبت است پس این چند وظائف که
 بد او ست اینها شمر فوائده دنیا و آخرت هم ست اگر فوائده تاثیرات این طلیفه
 را تسوید نماید و قریه باید خواننده خود دریابد که مفاد است اینها مثل آفتاب
 روشن است و همه میداند سالانجه امش طالبین دین بحسن الطاف والا هم
 عالی کرم جناب منشی لو کشور صاحب دام اقباله مقام لکنوز مطبع نامی
 بجاه تبریکه مطابقی ماه رمضان المبارک ۱۲۹۹ هجریه بیرون طبع آراسته شد
 بافضال عظیم خویش خداوند عالم این مجموعه را
 مقبول و مرغوب جهان فرماید تین

